BANKA SLOVENIJE
EVROSISTEM

NELEKTORIRANO

FINANČNA STABILNOST

STABILNOST SLOVENSKEGA BANČNEGA SISTEMA

DECEMBER 2010

Gradivo pripravili:

mag. Tomaž Košak
mag. Borut Repanšek
Vida Bukatarević
Ana Gorišek
Romana Jager
Franc Remšak
Boštjan Šbül
Polona Trefalt
Matjaž Volk

Gradivo oblikovala:
Katja Bezjak

Gradivo Struktura slovenskega bančnega sistema, december 2010 temelji na podatkih in informacijah dostopnih do konca novembra 2010, razen če je navedeno drugače.

Pregled vsebine:

SKLEPNE UGOTOVITVE vii

POVZETEK viii

1 MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI 1

2 OCENA BANK O POVPRAŠEVANJU PO POSOJILIH TER KREDITNIH STANDARDIH V SLOVENIJI IN EVROOBMOČJU 3

3 SPREMINJANJE STRUKTURE BILANCE STANJA 5

3.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote v letu 2010 5
3.2 Zastoj kreditiranja in spremembe strukture naložb bank 5
3.3 Primerjava obrestnih mer med skupinami slovenskih bank in bankami evroobmočja 7
3.4 Viri financiranja bank 10

4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA IN KAZALCI POSLOVANJA BANK 13

5 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE 16

6 TVEGANJE REFINANCIRANJA BANK 19

6.1 Viri financiranja bank 19
6.2 Stroški financiranja bank 22

7 KREDITNO TVEGANJE 26

7.1 Kakovost kreditnega portfelja 26
7.2 Nefinančna podjetja 32
7.3 Zavarovanja posojil 36
7.4 Velika izpostavljenost bank 38

8 OBRESTNO TVEGANJE 40

8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer 40
8.2 Obrestna vrzel 41
8.3 Bazično tveganje 41

9 VALUTNO TVEGANJE 44

Valutna struktura ter odprta devizna pozicija 44
9.2 Zadolževanje v švicarskih frankih 45

10 SOLVENTNOST BANK 47

10.1 Kapitalska ustreznost 47
10.2 Struktura kapitala 49
10.3 Kapitalske zahteve 51

PRILOGI 55

1 SEKTOR GOSPODINJSTEV 57
2 KAPITALSKI TRG IN INVESTICIJSKI SKLADI 63

Pregled tabel in slik in okvirjev:

Tabele:

Tabela 3.1:	Bilanca stanja bančnega sistema 31. oktobra 2010	5
Tabela 3.2:	Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank	11
Tabela 4.1:	Izkaz poslovnega izida v obdobju januar-oktober 2010	13
Tabela 4.2:	Nastanek oziroma poraba bruto dohodka bank glede na posamezno skupino bank	14
Tabela 4.3:	Kazalci poslovanja bank v obdobju januar – oktober 2010 v odstotkih	15
Tabela 6.1:	Zapadanje obveznosti bank iz naslova vlog države pri bankah glede na 23. november 2010	20
Tabela 6.2:	Zapadanje obveznosti do tujih bank in struktura ročnosti na dan 31. oktober 2010 za sistem in po skupinah bank, v odstotkih	22
Tabela 7.1:	Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami	26
Tabela 7.2:	Zamude pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah komitentov	27
Tabela 7.3:	Delež nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetij po skupinah bank	29
Tabela 7.6:	Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, struktura in medletne stopnje rasti, v mio EUR in v odstotkih	33
Tabela 7.7:	Prirasti posojil po dejavnostih, v mio EUR	33
Tabela 7.8:	Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami in deleži nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih	34
Tabela 7.9:	Zamude nefinančnih podjetij pri bankah po dejavnostih	34
Tabela 7.11:	Zavarovanje razvrščenih terjatev po skupinah komitentov ob koncu septembra 2010 v odstotkih	38
Tabela 8.1:	Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere	42
Tabela 8.2:	Obrestna vrzel v odstotkih obrestno občutljive aktive glede na vrsto referenčne obrestne mere	43
Tabela 9.2:	Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunaj bilanc	44
Tabela 9.3:	Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR	45
Tabela 9.4:	Odprta devizna pozicija po skupinah bank v septembru 2010, v mio EUR	45
Tabela 9.5:	Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank	46
Tabela 9.6:	Posojila vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank	46
Tabela 10.1:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih	47
Tabela 10.2:	Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR in njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih	52

Slike:

Slika 1.1:	Stopnja varčevanja, odstotek investicij in varčevanja v BDP ter neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev	1
Slika 1.2:	Neto finančna stanja do tujine v % BDP po instrumentih (levo) ter struktura finančnih obveznosti nefinančnih podjetij (desno) v %	1
Slika 2.1:	Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi	3
Slika 2.2:	Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih (levo) in potrošniških (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov	4
Slika 3.1:	Medletne stopnje rasti naložb bank (levo) in posojilna aktivnost po sektorjih (desno)	6
Slika 3.2:	Medletne stopnje rasti posojil nefinančnim družbam (levo) in gospodinjstvom (desno) po skupinah bank	6
Slika 3.3:	Medletne stopnje rasti posojil po ročnosti (levo) ter deleži dolgoročnih in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju (desno) v %	6
Slika 3.4:	Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	7
Slika 3.5:	Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	7
Slika 3.6:	Pribitki nad EURIBOR in skupna obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih	8
Slika 3.7:	Obrestne mere za potrošniška posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	8
Slika 3.8:	Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	9
Slika 3.9:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	9
Slika 3.10:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev nad 1 leto v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	9
Slika 3.11:	Struktura virov financiranja bank v %	10
Slika 3.12:	Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih	10

Slika 3.13: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v bančnem sistemu (levo) ter pri velikih domačih bankah (desno) v odstotkih 12
Slika 3.14: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri pri majhnih domačih bankah (levo) ter pri bankah v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih 12
Slika 4.1: Gibanje povprečne aktivne in pasivne obrestne mere, obrestnega razmika in obrestne marže na obrestonosno aktivo 14
Slika 5.1: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) in struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (desno), v odstotkih 16
Slika 5.2: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja 17
Slika 5.3: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad finančnega premoženja bank, ki je primeren za zastava pri Evrosistemu v mio EUR (desno) 17
Slika 5.4: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR 18
Slika 6.1: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank na dan 31.10.2010 (desno) v odstotkih 21
Slika 6.2: Skupne obrestne mere (levo) in pribitki nad EURIBOR (desno) za posojila bank v tujini glede na pretežno lastništvo bank, v odstotkih 22
Slika 6.3: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) in povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih 23
Slika 6.4: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih 23
Slika 6.5: Struktura stanj (levo) in tokov finančnih virov bank – polletne oz. četrtletna vsota (desno) v odstotkih 24
Slika 6.6: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih 24
Slika 6.7: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja (levo) in originalna ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank 25
Slika 6.8: Povprečni ter mejni stroški financiranja za obveznosti do tujih bank (levo) in delež obveznosti do tujih bank s preostalo in originalno zapadlostjo nad 1 leto (desno) po skupinah bank v odstotkih 25
Slika 7.1: Rast razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) in struktura razvrščenih terjatev po bonitetnih skupinah (desno), v odstotkih 26
Slika 7.2: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (levo) in delež nedonosnih terjatev (desno) po skupinah bank, v odstotkih 27
Slika 7.3: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank (desno), v odstotkih 28
Slika 7.4: Delež nefinančnih podjetij (levo) in prebivalstva (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank po skupinah bank, v odstotkih 28
Slika 7.5: Zamude nad 90 dni po skupinah bank za različne skupine komitentov, v odstotkih 29
Slika 7.8: Tokovi financiranja nefinančnih podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 32
Slika 7.9: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) in naraščanje dolga podjetij v Sloveniji in evroobmočju v razmerju do BDP (desno) 32
Slika 7.10: Razlika med zamudami nefinančnih podjetij nad 90 dni pri bankah in deležem nedonosnih terjatev, po skupinah bank, v odstotkih 35
Slika 7.12: Struktura zavarovanj vseh novih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih 36
Slika 7.13: Struktura zavarovanj vseh novih kratkoročnih (levo) in dolgoročnih (desno) posojil nefinančnim družbam v odstotkih 37
Slika 7.14: Struktura zavarovanj novih stanovanjskih (levo) in potrošniških (desno) posojil gospodinjstvom v odstotkih 37
Slika 7.15: Gibanje vsote in števila velikih izpostavljenosti bančnega sektorja 38
Slika 7.16: Povprečna velikost velike izpostavljenosti v odstotkih regulatornega kapitala (levo) in število velikih izpostavljenosti (desno) po posameznih skupinah bank 39
Slika 8.1: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih 40
Slika 8.2: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih, v mio EUR 41
Slika 8.3: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR 42
Slika 9.1: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih 44
Slika 9.2: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR ter gibanje tečaja EUR/CHF 46
Slika 10.1: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih 48
Slika 10.2: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno) v odstotkih 48
Slika 10.3: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno) v odstotkih 49
Slika 10.4: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in kapitalskih ustreznosti prvega reda (desno) v odstotkih 49
Slika 10.5: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno), v odstotkih 50

Slika 10.6: Struktura temeljnega kapitala v odstotkih 50
Slika 10.7: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank v odstotkih 51
Slika 10.8: Regultorani kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno) 51
Slika 10.9: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih 52
Slika 10.10: Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih 53

Okvirji:

Okvir 7.1: Analiza bonitetne strukture kreditnega portfelja dolžnikov 30
Okvir 7.2: Naraščanje neporavnanih obveznost podjetij 35

POJASNILO:

V tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistem na homogene skupine, poimenovane: velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz namena izpostavljanja lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih poslovanja bank, zlasti na prevladujoči strukturi njihovega financiranja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Razvoj finančnih tveganj in dogajanje v slovenskem bančnem sistemu so v prvih desetih mesecih leta 2010 zaznamovali počasno in nestabilno okrevanje domačega gospodarstva ter negotove razmere na evropskih finančnih trgih.

Visoka odvisnost slovenskega gospodarstva od tujega financiranja ostaja ena od ključnih značilnosti, kljub nadaljevanju neto odplačevanj v tujini najetih posojil bank. Neto finančne obveznosti do tujine so se v prvem polletju celo nekoliko povečale, na 37% BDP, na račun izdajanja državnih in bančnih vrednostnih papirjev ter zmanjšanja naložb v tuje vrednostne papirje. Kljub temu je delež investicij v BDP tudi v prvem polletju letošnjega leta ostal na ravni narodno gospodarske stopnje varčevanja, to je 23%. S tem ostaja investicijska stopnja tretjino nižja kot v letih 2007-2008. Nižja investicijska stopnja postaja nova realnost slovenskega gospodarstva, ki za ponovno gospodarsko oživljanje zahteva učinkovitejše, finančno neekstenzivne investicije. Visoka odvisnost Slovenije od neto tujega financiranja predstavlja v negotovih razmerah na evropskih finančnih trgih pomembno tveganje za naš bančni sistem ter možnost prenosa tveganj v domače gospodarstvo.

Zaostrovanje kreditnih standardov s strani bank pri kreditiranju podjetij je bilo do začetka letošnjega leta v Sloveniji intenzivnejše kot v evroobmočju, kar je posledica relativno višje zadolženosti slovenskih podjetij. Razmerje dolga do lastniškega kapitala slovenskih podjetij je v prvi polovici leta ostalo tudi po dveh letih od zaostritve finančne krize na skoraj nespremenjeni ravni 146%, kar podaljšuje finančno agonijo slovenskega gospodarstva. Nujno potreben pogoj za trajnejše gospodarsko okrevanje ni samo identificiranje novih investicijskih priložnosti, ampak tudi povečanje lastniškega kapitala v delu realnega sektorja. To potrjujejo stopnje rasti posojil nefinančnim družbam, ki ostajajo tudi v oktobru rahlo negativne.

Kljub uspešni izdaji vrednostnih papirjev nekaterih bank, ostaja tveganje refinanciranja izrazito zlasti za banke v večinski domači lasti. Zaradi nizke stopnje rasti vlog gospodinjstev tekmovanje med bankami za dolgoročne vloge povečuje negotovost pri upravljanju virov. Bankam proces spreminjanja strukture virov povečuje stroške financiranja, ki se bodo v bodoče odrazili v dražjih posojilih.

Nizka in nestabilna gospodarska rast skupaj z vse večjo plačilno nedisciplino vpliva na nadaljnje zaostrovanje kreditnih tveganj v bankah. Delež nedonosnih terjatev se je v desetih mesecih povečal za 0,8 odstotne točke na 3,0%, vendar ne enakomerno pri vseh skupinah bank. Zlasti za velike banke v večinski domači lasti je značilen hitreje naraščajoči in nadpovprečno visok delež nedonosnih terjatev, medtem ko pri skupini majhnih domačih bank odstotek nedonosnih terjatev ostaja najvišji. Proces poslabševanja kreditnega portfelja ni zaključen, kar potrjuje naraščanje zamud komitentov pri poravnavanju obveznosti do bank. Delež terjatev z zamudami nad 90 dni se je v devetih mesecih povečal za 1,4 odstotne točke, na 6,8%, pri čemer najbolj izstopajo nefinančna podjetja in obrtniki. Zamude nad 90 dni so tudi letos najhitreje naraščale majhnim domačim bankam. Ta skupina bank zaradi tega in zaradi relativno nizke kapitalske ustreznosti ob hkratnem povečevanju konkurence za vloge nebančnega sektorja postaja vedno bolj ranljiva.

Zamude podjetij pri poravnavanju obveznosti nakazujejo nadaljnje naraščanje nedonosnih terjatev in stroškov oslabitev v bankah, s pričakovanim negativnim vplivom na dobičkonosnost in kapital bank. Banke z agresivnejšim ponujanjem stanovanjskih posojil gospodinjstvom poskušajo prerazporediti del kreditne izpostavljenosti od panoge gradbeništva in poslovanja z nepremičninami na gospodinjstva. Kljub relativno nizki zadolženosti slovenskih gospodinjstev v primerjavi s povprečjem evroobmočja se na ta način zgolj financira pretekle, ne nujno optimalne investicijske odločitve panoge gradbeništva.

Poslabševanje dohodkovnega položaja bank bo posledica naraščanja stroškov financiranja bank, nizke kreditne rasti in visokih stroškov oslabitev in rezervacij. Zato bo v prihodnjem letu poleg kreditnega tveganja in tveganja refinanciranja za banke vse pomembnejše dohodkovno tveganje. To se bo odrazilo v nizkih kazalnikih uspešnosti poslovanja bank in hkrati v manjši sposobnosti generiranja kapitala iz zadržanih dobičkov.

Solventnost bank ostaja nizka v primerjavi s povprečjem primerljivih bank EU, pri čemer so se v letošnjem letu kazalniki kapitalske ustreznosti bolj poslabšali skupini bank v večinski domači lasti, kot skupini bank v večinski tuji lasti. Zaradi poslabševanja kakovosti kreditnega portfelja se je presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami najbolj znižal skupini majhnih domačih bank, vendar njihova absorpcijska sposobnost prevzemanja tveganj še ostaja na sprejemljivi, 25-odstotni ravni. Za ohranjanje zaupanja v bančni sistem in nemoteno refinanciranje bank je odločilnega pomena pripravljenost lastnikov, da bankam pravočasno zagotovijo obseg in kakovost kapitala, ki ustreza naraščajoči tveganosti poslovanja.

POVZETEK

Ob začetkih oživljanja tujega povpraševanja in skromni rasti BDP se slovensko gospodarstvo prilagaja znižani ravni investicij ter omejenemu domačemu varčevanju in povpraševanju. Pri tem se povečujejo problemi razmeroma močno zadolženega sektorja podjetij v obliki slabe likvidnosti ter naraščanja neporavnanih finančnih obveznosti med podjetji ter do bank. V sektorju podjetij se zato kljub pozitivni gospodarski rasti razmere letos slabšajo, tveganja pa se prenašajo na ostale gospodarske sektorje. To ni le posledica finančne krize, temveč poslovne politike podjetij v obdobju visoke gospodarske rasti, ki je preveč temeljila na dolžniških virih financiranja. Za višjo in dolgoročno vzdržno gospodarsko rast so potrebni večja učinkovitost investicij, dokapitalizacije in ne le reorganizacije podjetij ter ustavitev naraščanja odvisnosti od tujih dolžniških virov. Navedeno bi pozitivno vplivalo na slovenski finančni sistem.

Bilanca bančnega sistema se je v desetih mesecih letošnjega leta zmanjšala za skoraj 1,2 mrd EUR. Banke so se za 1 mrd EUR razdolžile pri Evrosistemu, za 1,2 mrd EUR pri bankah v tujini, država pa je zmanjšala vloge v bankah za 820 mio EUR. Hkrati so banke za 1 mrd EUR povečale obveznosti na osnovi dolžniških vrednostnih papirjev, povečanje vlog gospodinjstev pa je bilo s 314 mio EUR skromno. Na strani naložb so banke med drugim zmanjšale terjatve do bank za 0,9 mrd EUR ter do Evrosistema za 0,6 mrd EUR, za skupaj 1 mrd EUR pa povečale posojila gospodinjstvom in državi. Stanje posojil nefinančnim družbam se je zmanjšalo za 175 mio EUR.

Položaj slovenskega bančnega sistema se je v prvih treh četrtletjih leta 2010 ob krčenju bilančne vsote bank poslabšal. Na to je najbolj vplivalo povečevanje kreditnega in dohodkovnega tveganja ter tveganja refinanciranja.

Kreditno tveganje narašča ob stagnirajočem kreditiranju sektorja podjetij in solidnem kreditiranju gospodinjstev. Naraščanje kreditnega tveganja odraža predvsem troje. Prvič, pospešeno slabšanje kakovosti posojilnega portfelja. Prirast deleža nedonosnih terjatev v celotni razvrščeni aktivi bank je bil letos v devetih mesecih dvakrat večji kot leta 2009. Drugič, naraščanje deleža več kot 90-dnevnih zamud poravnavanja obveznosti kreditojemalcev do bank, kar napoveduje nadaljnje slabšanje kakovosti kreditnega portfelja bank. Z nadpovprečno dinamiko naraščanja in deležem zamud daljših od 90 dni izstopajo majhne domače banke, razmeroma hitro pa so naraščale tovrstne zamude nefinančnih podjetij pri poravnavanju terjatev do velikih domačih bank. Tretjič, izrazito izstopanje nefinančnih podjetij v dinamiki naraščanja in septembra že 10,8-odstotnem deležu terjatev bank, ki jih podjetja poravnavajo z zamudo daljšo od 90 dni. To kaže, da je sektor podjetij kriza letos prizadela najbolj silovito. Na povečano kreditno tveganje v bankah je vplivalo še dejstvo, da terjatve do podjetij predstavljajo polovico celotne razvrščene aktive bank. Med skupinami kreditojemalcev ostaja v bilancah bank pereče izstopajoč problem slabih terjatev do holdingov, slabe terjatve do tujcev pa so banke opazno zmanjšale. Poslabševanje kakovosti naložbenega portfelja bank zmanjšuje kreditno sposobno povpraševanje. Pri tem se banke niso preusmerile v kreditiranje predelovalne dejavnosti, ki lahko izkoristi naraščanje tujega povpraševanja, hkrati pa so v strukturi posojil povečale delež posojil gradbeništvu. Slednje je ena od petih dejavnosti, katerih delež zamud daljših od 90 dni pri poravnavanju terjatev bank je večji kot 10%. Konec lanskega leta je bila to značilnost le ene dejavnosti.

Kazalniki zadolženosti sektorja gospodinjstev se slabšajo, vendar s tem povezano možno naraščanje kreditnega tveganja do sedaj ni opazno. Razmeroma visoka rast stanovanjskih posojil postaja problem.

Dohodkovno tveganje bank narašča s povečano dinamiko oblikovanja oslabitev in rezervacij zaradi naraščanja kreditnega tveganja. Dobiček bančnega sistema pred obdavčitvijo je v prvih desetih mesecih letos znašal 85,8 mio EUR oziroma 36,3% primerljivega leto prej, oslabitve in rezervacije pa so se povečale na 506 mio EUR oziroma za 58,8%. Oslabitve in rezervacije je najbolj povečala skupina velikih domačih bank. Verjetnost poslovanja bank s trajnejšo izgubo narašča. Donos na kapital se je že zmanjšal na 2,4%, čeprav je pri bankah v večinski tuji lasti precej višji. Nadaljevanje naraščanja dohodkovnega tveganja je verjetno tudi leta 2011 zaradi štirih razlogov: trenda naraščanja slabih terjatev, naraščanja stroškov financiranja, upočasnjevanja dinamike neto obrestnih prihodkov ter stagnacije kreditiranja, ki bi jo še pospešila. Banke brez novega kreditiranja ne bodo mogle zadovoljivo nadomeščati izpada prihodkov in zmanjšanja dobička zaradi oslabitev in rezervacij. Banke z oživljanjem kreditiranja zamujajo, kar kaže naraščanje financiranja podjetij s komercialnimi krediti in posojili pri poslovnih partnerjih v prvem polletju leta 2010. Zaradi razlik v posojilnih obrestnih merah med Slovenijo in tujino bi se to lahko širilo in s tem bankam zmanjševalo potencialni prihodek. Septembra so bile variabilne obrestne mere za nova posojila podjetjem do 1 mio EUR pri bankah v Sloveniji za 2,4 odstotne točke višje kot v evroobmočju.

Tveganje refinanciranja bank narašča, a se je do sedaj odrazilo v manjši meri zaradi stagnacije kreditiranja v delu, ki ga povzroča nizko kreditno sposobno povpraševanje ter zaradi načina ukrepanja ECB in države v lanskem letu. Tveganje refinanciranja narašča zaradi spleta povečevanja omejenosti virov in naraščanja njihove cene. Prvič, Evrosistem bankam evroobmočja za razliko od leta 2009 ne zagotavlja več virov ročnosti enega leta temveč le vire krajših ročnosti. Drugič, vloge nebančnega sektorja se zmanjšujejo zaradi postopnega zmanjševanja leta 2009 močno povečanih vlog države pri bankah. V obdobju do konca novembra 2011 jih zapade več kot 800 mio EUR, največji del pri velikih bankah v večinski domači lasti. Tega zmanjševanja vloge gospodinjstev zaradi vse nižjih stopenj rasti ne morejo nadomestiti. Pozitivno je le, da se v strukturi vlog gospodinjstev povečuje delež dolgoročnih vlog. Tretjič, slovenske banke se lahko financirajo z izdajanjem vrednostnih papirjev na finančnih trgih, vendar med bankami v večinski domači lasti lažje velike banke in tiste v večinski državni lasti, pri čemer pa ostajajo izpostavljene negotovim razmeram na finančnih trgih. Povečanje povpraševanja in s tem stroškov zadolževanja na trgih je verjetno, čeprav so se bankam v večinski domači lasti močno

povečali že letos. Tveganje refinanciranja tudi ostaja bolj koncentrirano pri bankah v večinski domači lasti, ki bodo zato relativno težje povečevale kreditiranje.

Ostale vrste tveganj poslovanja bank se letos niso močno spremenile. Likvidnostno tveganje, merjeno s količnikom likvidnosti prvega razreda, se ni bistveno spremenilo. Slovenske banke na mednarodnem trgu medbančnih posojil ostajajo neto upnice, čeprav v manjšem obsegu. Njihova neto zadolženost pri Evrosistemu se je zmanjšala. Rahla indikacija povečanja likvidnostnega tveganja sta zmanjšanji likvidnostnega količnika drugega razreda ter sekundarne likvidnosti na ravni pred finančno krizo.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je v prvih devetih mesecih leta 2010 povečalo. Razlika je narasla za 1,1 meseca, a ostaja nižja kot v obdobju pred finančno krizo. Med skupinami bank je bilo povečanje obrestnega tveganja izrazitejše pri bankah v večinski tuji lasti. Valutno tveganje ostaja nizko. Delež devizne aktive se je zmanjšal na 4,6% bilančne vsote, delež devizne pasive pa znaša 3,5%. Odprta neto devizna pozicija se od konca leta 2009 ni bistveno spremenila in znaša 0,9% regulatornega kapitala. Valute držav nekdanje Jugoslavije bi lahko tudi v prihodnje depreciirale proti evru, vendar je zaradi nizkih vrednosti odprtih deviznih pozicij s tem povezano tveganje močno omejeno. Posojila vezana na tečaj švicarskega franka oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank so se tudi letos zmanjševala. Delež tovrstnih posojil v strukturi posojil nebančnemu sektorju se je do oktobra zmanjšal na 4,4%. Tovrstno tveganje ostaja koncentrirano v kategoriji stanovanjskih posojil oziroma v sektorju gospodinjstev.

Solventnost bank se je v prvih treh četrtletjih leta 2010 neznatno zmanjšala. Kapitalska ustreznost bank je znašala 11,5%. Rahlo nadpovprečna je bila pri velikih domačih bankah, najbolj pa se je znižala majhnim domačim bankam. Primerjava podatkov z bankami v evroobmočju na konsolidirani osnovi kaže na opazno zaostajanje pri majhnih domačih bankah in bankah v večinski tuji lasti. Kapitalska ustreznost prvega reda je znašala 9,2%, kjer prav tako navzdol odstopajo majhne domače banke. Vrednost temeljnega kapitala je stagnirala, kakovost strukture kapitala pa se je zaradi rahlega povečanja deleža dodatnega kapitala na račun temeljnega kapitala pri velikih domačih bankah nekoliko poslabšala. Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami presega 30%, kar odraža absorpcijsko sposobnost prevzemanja tveganj v primerih njihove realizacije.

Slovenski bančni sistem z vidika varčevalcev ostaja varen, z vidika lastnikov bank pa potreben odločitev in sprememb načina poslovanja bank, s katerimi bi čim prej ustavili negativne trende. Nadaljnje krčenje bilance bančnega sistema, naraščanje ključnih tveganj in poslovanje z izgubo manjšega števila bank je scenarij za bližnjo prihodnost. Zaostritev postopkov izterjav oziroma izločanja slabih terjatev iz bilanc bank, povečevanje kreditiranja dobrih komitentov ob ustreznih zavarovanjih ter dokapitalizacija in konsolidacija so ukrepi, ki jih velja v bankah pospešiti. V nasprotnem primeru se bo položaj slovenskega bančnega sistema slabšal ter vodil v neželene ukrepe in spremembe, ki bi prizadeli predvsem lastnike bank.

1 MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI

Po silovitem zmanjšanju gospodarske aktivnosti v letu 2009 se je delež investicij v BDP moral izenačiti z znižano stopnjo varčevanja slovenskega gospodarstva na ravni celo nižji kot leta 2003. Na teh ravneh ostaja tudi leta 2010 ter bo ostal v prihodnje. Zaradi tega postaja za gospodarsko rast v Sloveniji izrazito pomembna učinkovitost investicij in ne le njihov obseg. Čeprav je stopnja varčevanja v Sloveniji spodbudna v primerjavi z drugimi državami, bo tretjino nižja investicijska stopnja v primerjavi z obdobjem visoke gospodarske rasti v letih 2006 do 2008 močno zavirala gospodarsko okrevanje.

Kljub zmanjšanju razlike med varčevanjem in investicijami, se je odvisnost od tujih virov financiranja v prvi polovici leta 2010 povečala.

Slika 1.1: Stopnja varčevanja, odstotek investicij in varčevanja v BDP ter neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev

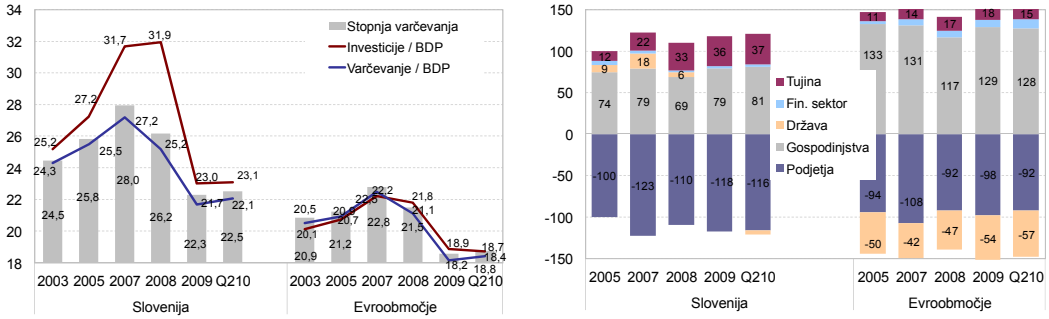

Vir: Banka Slovenije, SURS, Eurostat

Finančna pozicija sektorjev gospodarstva kaže, da se je neto zadolženost do tujine v prvi polovici leta 2010 še povečala zaradi povečanja dolga države, kljub neto odplačevanju obveznosti bank do tujine. Narasli presežek sektorja gospodinjstev odraža zmanjšano trošenje gospodinjstev. Vendar se je odvisnost od tujih virov financiranja kljub zmanjšanju razlike med varčevanjem in investicijami še rahlo povečala. Tveganje refinanciranja v tujini se povečuje na ravni narodnega gospodarstva, čeprav je negativna neto finančna pozicija značilna za dva sektorja. Breme servisiranja dolga države bo med drugim naraščalo z naraščanjem obrestnih mer. Podobno velja za prezadolženost sektorja podjetij. Visok delež dolžniškega financiranja podjetij bi se lahko postopoma zmanjševal z vplačili lastniškega kapitala in postopnim zmanjševanjem najemanja posojil. Slednje se sicer že dogaja. To zavira oživitev gospodarske aktivnosti z negativnim vplivom na zaposlovanje, dohodke sektorja gospodinjstev in njegovo potrošnjo, prihodke države in dobičke podjetij. Dokapitalizacije podjetij iz tega vira bodo zato tudi v prihodnje omejene.

Slika 1.2: Neto finančna stanja do tujine v % BDP po instrumentih (levo) ter struktura finančnih obveznosti nefinančnih podjetij (desno) v %

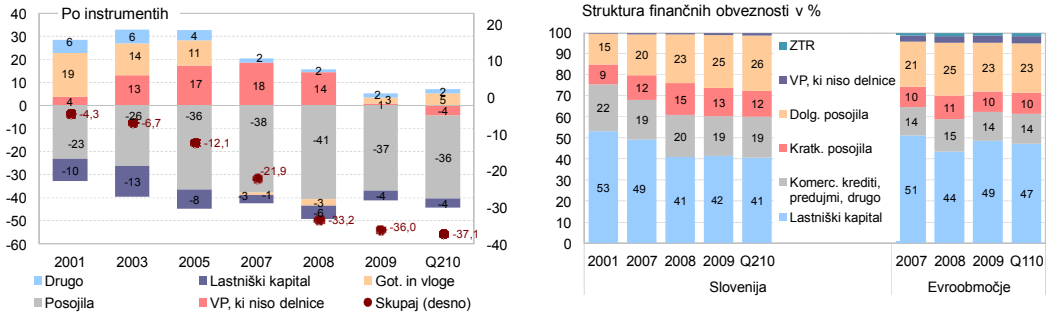

Vir: Banka Slovenije, SURS, Eurostat

Neto finančne obveznosti Slovenije do tujine so se z vrednostjo 37,1% BDP v prvi polovici leta 2010 povečale za dodatno odstotno točko BDP. Nadaljevanje večletnega naraščanja neto finančnih obveznosti do tujine je v pogojih nestabilnih razmer na mednarodnih finančnih trgih zaskrbljujoče.

Neugodna struktura finančnih obveznosti nefinančnih podjetij se v prvi polovici leta 2010 ni izboljšala: delež lastniškega kapitala se je celo rahlo zmanjšal, razmeroma visoka odvisnost od komercialnega kreditiranja ostaja, financiranje z izdajo dolžniških vrednostnih papirjev še stagnira. Problemi se zaostrujejo tudi zato, ker razmeroma močno zadolžen sektor podjetij ni mogel povečati deleža lastniških virov financiranja, kar bi

Sektor podjetij ni mogel povečati deleža kapitala v finančnih obveznostih. Ohranjanje razmeroma visoke zadolženosti podjetij omejuje kreditno sposobno povpraševanje.

pozitivno vplivalo na oživitev kreditiranja. Stopnji rasti posojil nefinančnim podjetjem v evroobmočju in v Sloveniji sta bili oktobra 2010 rahlo negativni in skoraj enaki. Vendar bodo podjetja v evroobmočju v obdobju postopnega gospodarskega oživljanja zaradi relativno nižje zadolženosti lažje povečevala kreditno sposobno povpraševanje. Hkrati bo ponudba posojil sektorju podjetij v Sloveniji ostala odvisna od zaostrenih pogojev zadolževanja bank na tujih trgih, omejenih domačih virov ter prilagojena relativno višji zadolženosti podjetij in s tem večjemu tveganju.

2 OCENA BANK O POVPRAŠEVANJU PO POSOJILIH TER KREDITNIH STANDARDIH V SLOVENIJI IN EVROOBMOČJU[1]

Posojila podjetjem

Kreditni standardi za podjetja se leta 2010 niso zaostrovali, povpraševanje po posojilih pa se je le rahlo povečevalo.

Po rezultatih ankete o kreditni dejavnosti bank na osnovi metodologije ECB se je povpraševanje podjetij po posojilih v Sloveniji v prvih treh četrtletjih 2010 le malo povečevalo. Pri tem ni nujno, da je bilo povpraševanje v celoti tudi kreditno sposobno. V strukturi povpraševanja sta v tretjem četrtletju zelo rahlo nakazana povečanje povpraševanja velikih podjetij ter povečevanje povpraševanja po dolgoročnih posojilih.

Kreditni standardi[2] za posojila podjetjem se od vključno zadnjega četrtletja lanskega leta niso zaostrovali, kar je deloma posledica njihovega izrazitega zaostrovanja v obdobju med drugo polovico leta 2008 in prvo polovico leta 2009. Kljub temu odgovori na vprašanje o vzrokih spreminjanja kreditnih standardov letos nakazujejo zelo rahlo zaostrovanje kreditnih pogojev zaradi pričakovanih sprememb v panogi in tveganj, povezanih z zahtevanim zavarovanjem. Marže pri posojilih podjetjem se letos večinoma niso zvišale. Zaostrovali so se drugi posojilni pogoji, predvsem zahteve za zavarovanje posojil ter obseg posojil in kreditnih linij.

Slika 2.1: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi

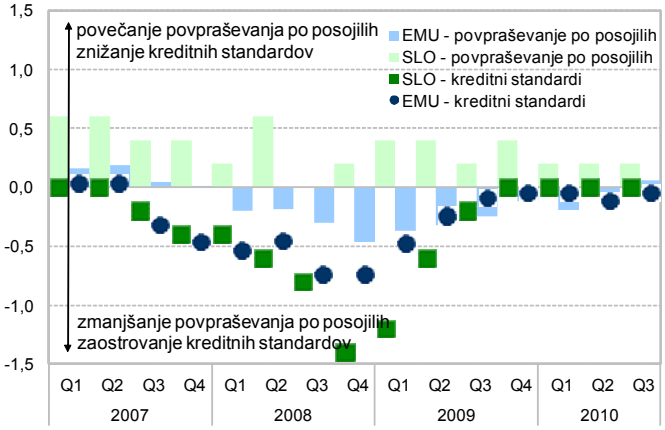

Vir: ECB, Banka Slovenije

Posojila gospodinjstvom

Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih je bolj naraščalo v prvi polovici leta, rahlo padalo pri potrošniških posojilih, zmerno zaostrovanje kreditnih standardov pa se umiria.

Naraščanje povpraševanja gospodinjstev po stanovanjskih posojilih od zadnjega četrtletja 2009 se je v tretjem četrtletju 2010 ustavilo. Zaostrovanje kreditnih standardov za stanovanjska posojila je bilo v prvi polovici leta omejeno in v drugem četrtletju še manjše kot v prvem. V tretjem četrtletju so kreditni standardi ostali nespremenjeni, obenem pa banke niso spreminjale posojilnih pogojev.

Povpraševanje po potrošniških posojilih se je letos zmerno zmanjševalo. Kreditni standardi so se malo opazneje povečali v prvem četrtletju leta 2010, nato pa je bilo njihovo zaostrovanje neizrazito.

[1] V anketi sodeluje 5 slovenskih bank. Zaradi metodoloških omejitev neposredna primerjava rezultatov med Slovenijo in celotnim evroobmočjem ni vedno povsem ustrezna, vsebinski sklepi pa so manj trdni kot pri kvantitativnih analizah.

[2] Kreditni standardi so definirani kot notranje smernice ali kriteriji, ki odražajo posojilno politiko banke. Posojilni pogoji so konkretne pogodbene obveznosti oz. elementi dogovora med banko in posojilojemalcem (marža, neobrestni stroški, obseg posojil, zahtevano zavarovanje, posojilne klavzule ter ročnost posojil).

Slika 2.2: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih (levo) in potrošniških (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov

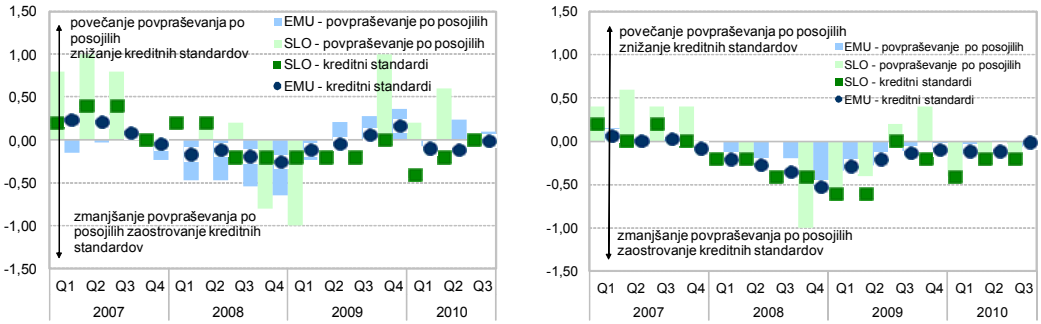

Vir: ECB, Banka Slovenije

3 SPREMINJANJE STRUKTURE BILANCE STANJA

3.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote v letu 2010

V letu 2010 se je rast bilančne vsote še zniževala in konec oktobra 2010 dosegla 0% medletno. Obseg bilančne vsote se je letos do konca oktobra zmanjšal za 1,2 mrd EUR. Zniževanje rasti bilančne vsote je sovpadalo z zniževanjem rasti posojil.

Bilančna vsota bank se je v prvih desetih mesecih leta 2010 zmanjšala za 1,2 mrd EUR.

Tabela 3.1: Bilanca stanja bančnega sistema 31. oktobra 2010

	Stanje			Prirast na	Rast na	Medletna
	2008	2009	okt.2010	dec.2009	dec.2009	rast
	Stanja v mio EUR			v mio EUR	rasti v %	
Aktiva						
Denar	1.243	1.454	811	-643	-44,2	-26,5
Posojila	37.561	39.618	39.273	-345	-0,9	1,8
bankam	4.031	5.708	4.804	-904	-15,8	1,5
nebančnemu sektorju	33.530	33.910	34.469	559	1,6	1,9
od tega:						
…podjetjem (nefin. družbam)	20.245	20.165	19.990	-175	-0,9	-0,5
…gospodinjstvom	7.386	7.886	8.501	616	7,8	9,4
…državi	506	735	1.082	347	47,3	50,2
…drugim fin. org.	2.829	2.719	2.579	-140	-5,1	-9,2
Finančna sredstva/vredn. pap.	7.280	8.876	8.628	-248	-2,8	-4,5
Drugo	1.544	1.665	1.745	81	4,8	0,3
Pasiva						
Finančne obv. do Evrosistema	1.226	2.100	1.083	-1.017	-48,4	-15,6
Obveznosti do bank	18.146	15.933	14.876	-1.057	-6,6	-2,7
od tega do tujih bank	16.091	13.024	11.790	-1.234	-9,5	-7,8
Obv. do neban. sekt.(vloge)	20.612	23.570	23.352	-218	-0,9	-1,5
od tega do gospodinjstev	13.210	13.801	14.116	314	2,3	3,8
od tega do države	1.857	3.990	3.170	-820	-20,6	-28,9
Dolžniški vrednostni papirji	1.259	3.435	4.426	991	28,9	28,6
Podrejene obveznosti	1.597	1.550	1.596	46	3,0	1,6
Kapital	3.996	4.295	4.300	5	0,1	-2,1
Drugo	792	729	824	94	13,0	7,4
Bilančna vsota	47.628	51.612	50.458	-1.155	-2,2	0,0

Vir: Banka Slovenije

Razdolževanje bank v tujini se je nadaljevalo, čeprav je zaostajalo za lanskoletnim. Potem ko je država v letu 2009 s povečanjem vlog financirala banke, je vloge letos postopno umikala. Obseg zadolženosti bank pri Evrosistemu se je letos z zapadanjem dveh dolgoročnih operacij ECB prepolovil. Vloge gospodinjstev pri bankah so se povečale manj kot v preteklih letih. Na strani virov so se v letu 2010 najbolj povečali viri pridobljeni z izdajanjem vrednostnih papirjev, za 1 milijardo EUR, vendar je bilo tudi tovrstno financiranje bank manjše kot lani.

Na zmanjšanje bilančne vsote v letu 2010 je najbolj vplivalo zapadanje dolgoročnih operacij refinanciranja pri Evrosistemu in nadaljevanje razdolževanja pri bankah v tujini.

Povečanje posojil nebančnemu sektorju je v prvih desetih mesecih letos znašalo le 0,6 mrd EUR, k čemur je prispevalo predvsem kreditiranje gospodinjstev, medtem ko se je obseg posojil nefinančnim družbam zmanjšal za 175 mio EUR. Banke so nadaljevale z zmanjševanjem naložb v vrednostne papirje ter znižale obseg terjatev do bank in do centralne banke.

Povečanje posojil v letu 2010 je predvsem rezultat kreditiranja gospodinjstev.

3.2 Zastoj kreditiranja in spremembe strukture naložb bank

Letos se je nadaljeval zastoj posojilne aktivnosti bank. Na to je vplivala raven zadolženosti podjetij, nizko kreditno sposobno povpraševanje, zaostrena politika bank glede zavarovanja posojil in ohranjanje visokih pribitkov na referenčne obrestne mere.

Zastoj kreditne aktivnosti se je leta 2010 nadaljeval.

Slika 3.1: Medletne stopnje rasti naložb bank (levo) in posojilna aktivnost po sektorjih (desno)

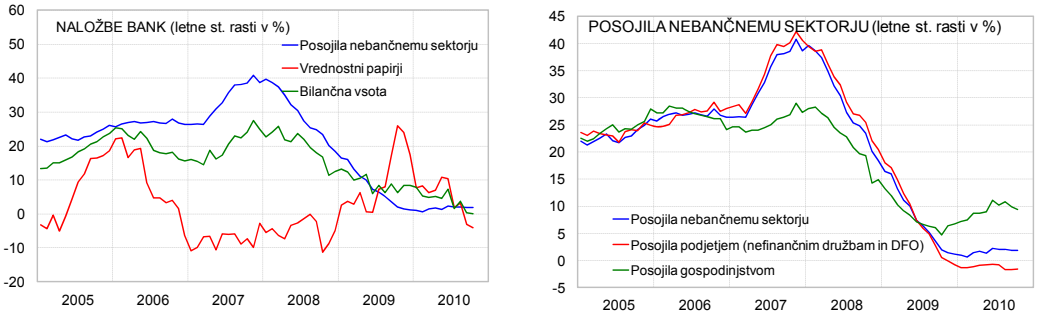

Vir: Banka Slovenije

Nizka kreditna aktivnost je značilna za vse skupine bank.

Dinamika kreditne rasti je bila letos pri vseh skupinah bank nižja kot lani. Rast posojil nebančnemu sektorju je oktobra znašala le 1,9%.

Slika 3.2: Medletne stopnje rasti posojil nefinančnim družbam (levo) in gospodinjstvom (desno) po skupinah bank

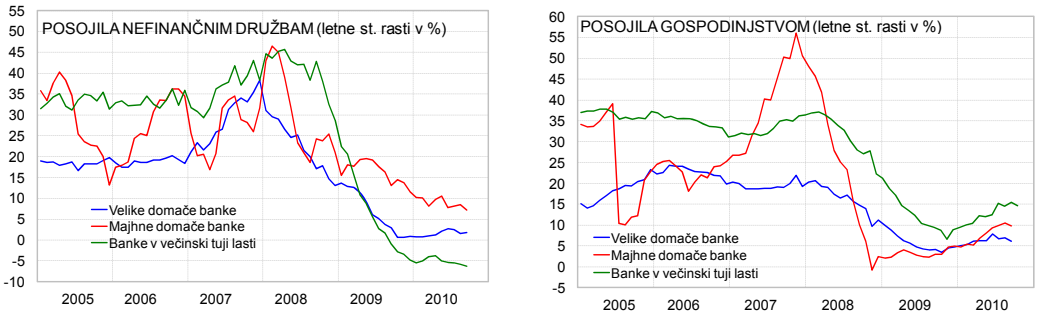

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski tuji lasti so najbolj omejile kreditiranje podjetij.

Banke v večinski tuji lasti so najhitreje in najbolj zmanjšale dinamiko kreditiranja podjetij oz. nefinančnih družb. Obenem je rast posojil gospodinjstvom ostala solidna in letos oktobra v povprečju za dobro odstotno točko presegla lansko. Večina posojil gospodinjstvom je bila v letu 2010 dolgoročna, medtem ko se je obseg kratkoročnih posojil bank gospodinjstvom letos zmanjšal. Medletna rast stanovanjskih posojil je bila oktobra 2010 23,3%, potrošniška posojila pa so se zmanjšala za 3,2%.

Slika 3.3: Medletne stopnje rasti posojil po ročnosti (levo) ter deleži dolgoročnih in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju (desno) v %

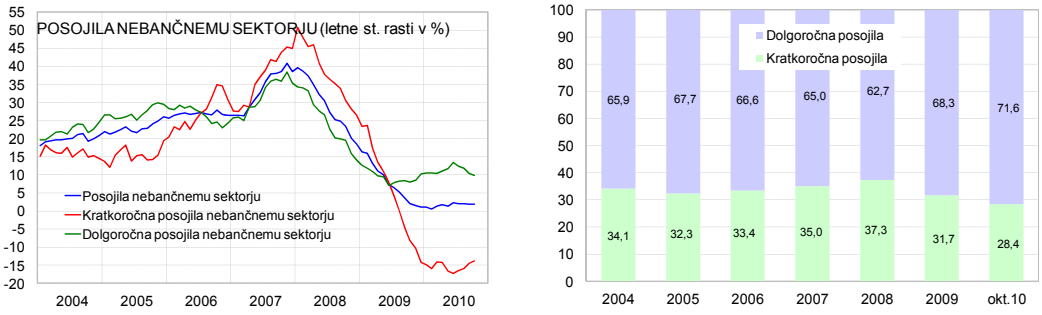

Vir: Banka Slovenije

Povečanje deleža dolgoročnih posojil v strukturi stanja posojil nebančnemu sektorju.

Banke so podjetjem tudi letos odobravale predvsem kratkoročna posojila. Obseg novoodobrenih kratkoročnih posojil podjetjem je v prvih devetih mesecih dosegel 2,7 kratnik obsega novoodobrenih dolgoročnih posojil. Vendar se je obseg kratkoročnih posojil zaradi več zapadlih kakor novoodobrenih posojil letos neto zmanjševal, zato je rast kratkoročnih posojil močno negativna.[3] Če upoštevamo prevlado dolgoročnih posojil gospodinjstvom, se je delež dolgoročnih posojil nebančnemu sektorju lani do oktobra povečal za 3,3 odstotne točke na 71,6% vseh posojil nebančnemu sektorju. Delež

[3] Dodatno je na to vplivalo, da morajo banke od jeseni 2009 v skladu s priporočilom Banke Slovenije v zvezi z likvidnostno lestvico, kratkoročna posojila, ki so se stalno obnavljala, prekvalificirati med dolgoročna posojila.

dolgoročnih posojil v strukturi izstopa pri posojilih gospodinjstvom, kjer je oktobra dosegal skoraj štiri petine. Pri posojilih nefinančnim družbam pa se je ta delež približal dvema tretjinama.

3.3 Primerjava obrestnih mer med skupinami slovenskih bank in bankami evroobmočja

Aktivne obrestne mere

Razlike v obrestnih merah slovenskih bank za posojila podjetjem kažejo, da imajo banke v večinski tuji lasti nižje obrestne mere[4] kot domače banke. Leta 2010 so bile razlike v obrestnih merah med bankami v večinski tuji lasti in velikimi domačimi bankami[5] v posameznih mesecih tudi 1,5 odstotne točke in več, vendar so se razlike v tretjem četrtletju 2010 začele zniževati. Razlogi za razlike v obrestnih merah med posameznimi skupinami bank in do bank evroobmočja so naslednji:

a) Prevzem previsokih tveganj v času konjunkture, ki se ni odrazil v ustreznem zaračunavanju premije za tveganje v posojilnih obrestnih merah. V obdobju pred krizo so bili komitenti ob odobritvi posojil razvrščeni v bonitetne razrede preoptimistično glede na celotni kreditni cikel. Zaradi potreb po oblikovanju dodatnih oslabitev in zato varovanju pred prevelikim zmanjšanjem dobička, se domače banke ne odločajo za tolikšno znižanje aktivnih obrestnih mer kot banke evroobmočja. To prispeva k procikličnem delovanju bank, ki v kriznih razmerah negativno vpliva na kreditiranje in dinamiko gospodarske rasti.

Prelahkotno kreditiranje v predkriznem času bankam preprečuje preveliko znižanje posojilnih obrestnih mer.

Slika 3.4: Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

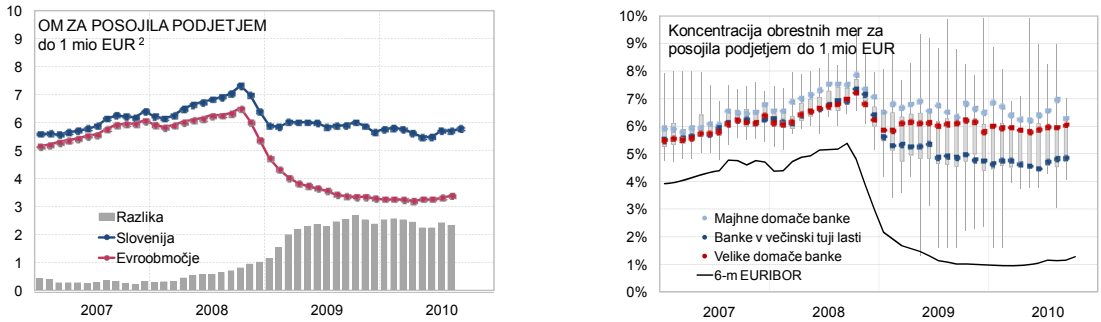

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.5: Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

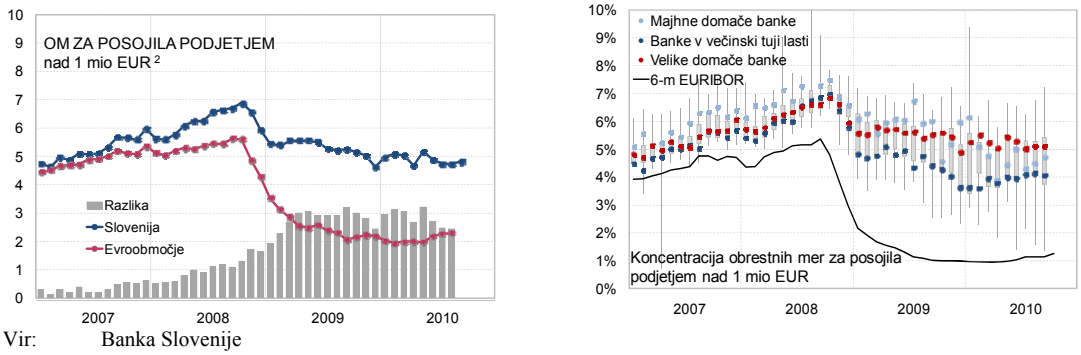

Vir: Banka Slovenije

b) Naraščajoči stroški virov financiranja predvsem bank v večinski domači lasti. Slovenske banke glede na večje banke evroobmočja težje dostopajo do virov na mednarodnem trgu. Ob omejitvi najemanja posojil pri tujih bankah skušajo domače

Viri financiranja so za slovenske banke v povprečju dražji kot za banke evroobmočja.

[4] Banke v večinski tuji lasti odobrijo četrtino vseh novih posojil podjetjem.
[5] Velike domače banke odobrijo okoli 70% vseh novih posojil podjetjem.

banke povečati delež vlog nebančnega sektorja in virov pridobljenih z izdajanjem obveznic. Izdaja obveznic slovenskih bank je v primerjavi z bankami evroobmočja dražja zaradi manjšega obsega in višjih stroškov izdaj (underwriting cost). Primerjava donosnosti državnih obveznic, ki so praviloma nižje od bančnih, kažejo na razlike v stroških financiranja z izdajo obveznic med slovenskimi bankami in bankami evroobmočja. Razmik med donosnostmi slovenskih in nemških dolgoročnih državnih obveznic se je v tretjem četrtletju 2010 povečal nad 1,2 odstotne točke. Dolgoročne vloge, kot pomemben vir financiranja domačih bank, so bile v zadnjem obdobju v Sloveniji dražje kakor v evroobmočju.

Samo banke baltskih in vzhodnoevropskih držav imajo nižji obseg poslovanja na zaposlenega od slovenskih bank.

c) Slovenske banke imajo nižji obseg poslovanja oz. višino bilančne vsote na zaposlenega, kot povprečje bank evroobmočja. Konec leta 2008 so imele slovenske banke 4 mio EUR sredstev na zaposlenega, medtem ko je bilo povprečje evroobmočja dobre 13 mio EUR. Obseg sredstev na zaposlenega sicer postopno narašča in je leta 2010 dosegel 4,4 mio EUR.

č) Relativno višja zadolženost slovenskih podjetij, kot to velja za povprečno podjetje evroobmočja zmanjšuje njihovo kreditno sposobnost. Banke nižjo kreditno sposobnost sankcionirajo z višjimi pribitki za tveganje v času finančne krize. Glede na predkrizni čas se je ocena tveganosti za nova posojila zvišala, pribitki so se dvignili za okoli 2 odstotni točki in dosegajo vrednosti okoli 3,5 odstotne točke.

Slika 3.6: Pribitki nad EURIBOR in skupna obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih

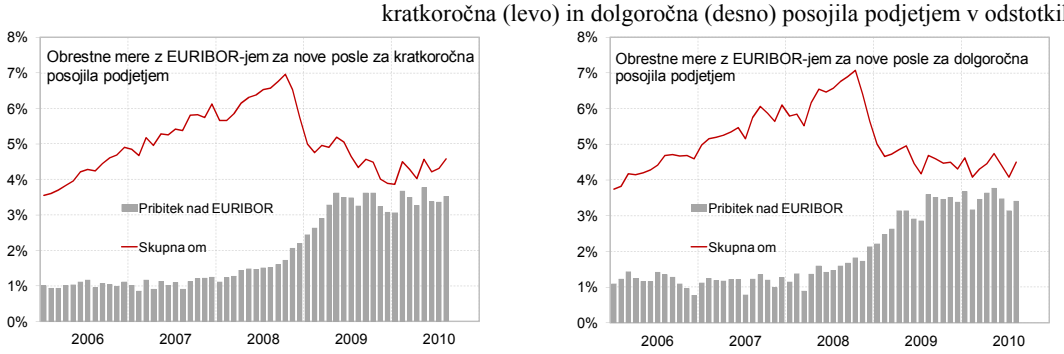

Vir: Banka Slovenije

d) Dolgotrajnost postopkov izterjave neporavnanih obveznosti dolžnikov. Razlog za višje premije na podjetniška posojila slovenskih bank so lahko dolgi in dragi stečajni postopki v Sloveniji, ki so v času krize še pomembnejši.

Tako kot pri obrestnih merah za posojila podjetjem se je tudi pri potrošniških in stanovanjskih posojilih po začetku krize zelo povečal pribitek nad 6-mesečnim EURIBOR-jem. Leta 2010 se je razpršenost obrestnih mer pri stanovanjskih posojilih precej znižala, tudi kot posledica velike konkurence na tem tržnem segmentu.

Slika 3.7: Obrestne mere za potrošniška posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

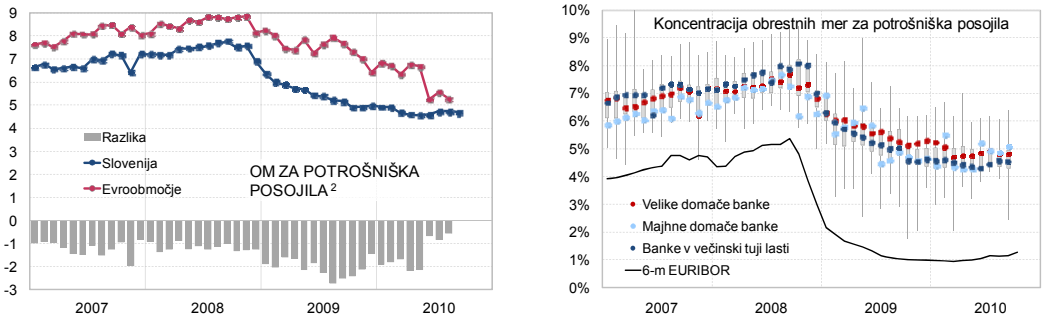

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.8: Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

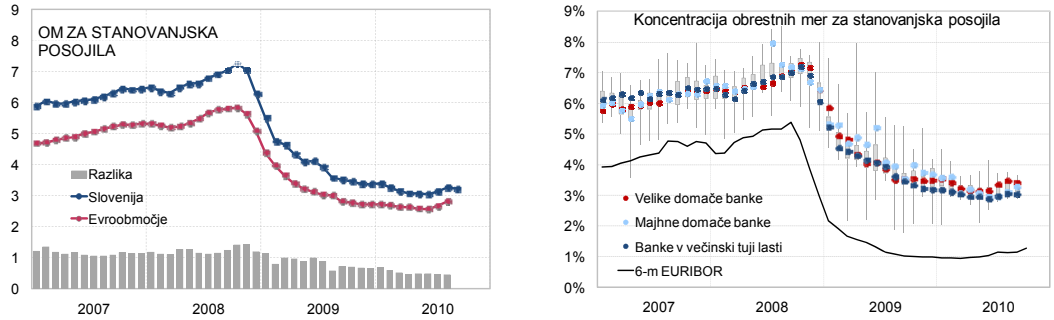

Vir: Banka Slovenije

Pasivne obrestne mere

Velika konkurenca za vloge znižuje razlike v obrestnih merah med skupinami slovenskih bank.

Struktura virov financiranja se je v obdobju krize med skupinami slovenskih bank začela še bolj razlikovati. Leta 2009, ko so se razlike v obrestnih merah med skupinami bank začele povečevati, so domače banke težje pridobivale vire. Ob zapadanju obveznosti do tujine je zanje naraščal pomen domačih virov, med katerimi so vloge gospodinjstev cenovno ugodnejši, predvsem pa bolj kakovosten vir sredstev. Domače banke so lani obrestne mere za vloge gospodinjstev znižale v manjši meri, kot banke v večinski tuji lasti (in banke evroobmočja), kar je izrazito predvsem pri vlogah gospodinjstev do enega leta. Obrestne mere za vloge nad eno leto ostajajo v Sloveniji višje, kot v evroobmočju, vendar se razlike znižujejo. Pred krizo so bile obrestne mere za vloge, predvsem za vloge do 1 leta, nižje od 6-mesečnega EURIBOR-ja, po krizi pa so pasivne obrestne mere prešle nad referenčno obrestno mero in tudi ostajajo nad njo.

Slika 3.9: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

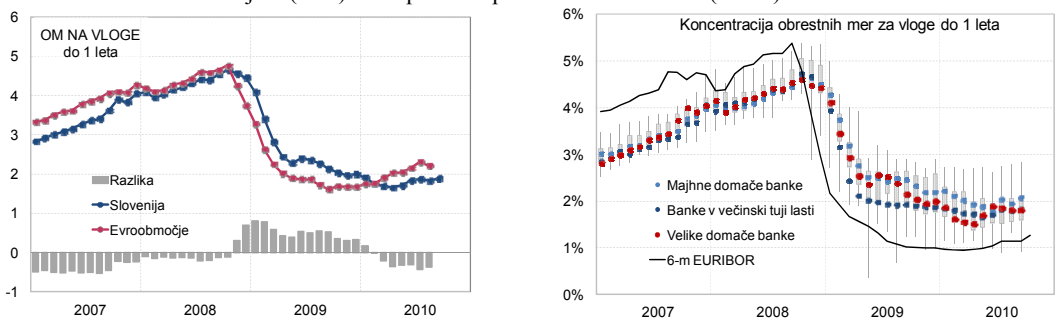

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.10: Obrestne mere za vloge gospodinjstev nad 1 leto v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

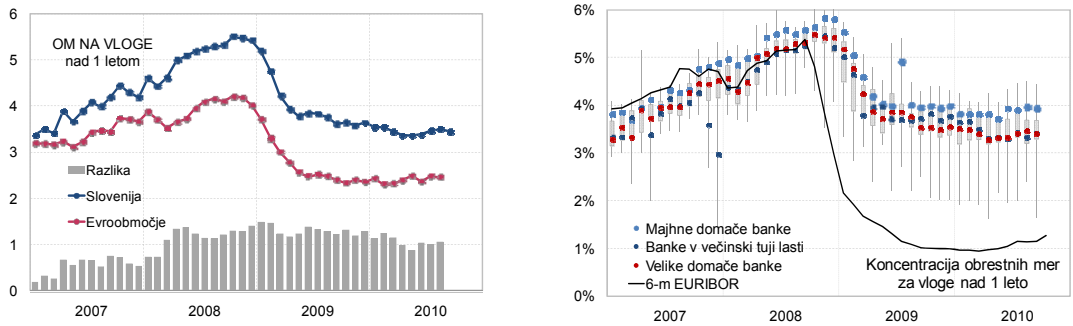

Vir: Banka Slovenije

Leta 2010 se nadaljuje intenzivno tekmovanje med bankami za vloge gospodinjstev. Pri dolgoročnih vlogah z višjimi obrestnimi merami izstopajo majhne banke in hranilnice, za katere so vloge gospodinjstev že tradicionalno pomembnejši vir financiranja. Zviševanje obrestnih mer velikih domačih bank in bank v večinski tuji lasti za manjše banke pomeni dodatno konkurenco. V zadnjih dveh letih se je povečala disperzija obrestnih mer slovenskih bank, predvsem pri vlogah nad 1 leto, kjer z nižjimi obrestnimi merami

izstopajo nekatere banke v večinski tuji lasti, katerim del virov zagotavljajo matične banke. Leta 2010 se je razlika med obrestnimi merami v Sloveniji in obrestnimi merami evroobmočja na segmentu vlog nad 1 leto znižala, na segmentu vlog do 1 leta pa so obrestne mere evroobmočja presegle obrestne mere slovenskih bank. Slovenske banke zaradi slabšanja poslovnega izida kljub medsebojni konkurenci ne morejo hitreje zviševati obrestnih mer. Hkrati pa razlike med obrestnimi merami bank ne vplivajo na hitrejše zviševanje vlog, ampak zgolj na prehajanje varčevalcev med bankami. Nadaljevanje take obrestne politike bi lahko povzročilo likvidnostne težave predvsem manjših bank in hranilnic. Določen vpliv na prehajanje dela privarčevanih sredstev med bankami bo imela tudi ukinitev 100% jamstva za vloge konec leta 2010, ko bodo vloge zajamčene do višine 100.000 EUR.

Posamezne banke uvrščajo v svojo ponudbo "depozite", katerih donos ni določen z obrestnimi merami, ampak z gibanjem indeksov ali cen drugih finančnih/nefinančnih produktov. Gre za strukturirane finančne produkte, ki sodijo med investicijske produkte, njihov namen pa je pritegniti dodatna sredstva varčevalcev.

3.4 Viri financiranja bank

Letošnje leto zaznamuje nadaljevanje razdolževanja bank v tujini, zmanjšanje obveznosti do Evrosistema, postopno umikanje vlog države iz bank, financiranje bank preko izdaj dolžniških vrednostnih papirjev pa je doseglo le polovico lanskega.

Proces razdolževanja bank v tujini se je letos upočasnjeno nadaljeval. Banke so bile konec oktobra 2010 za 8% manj zadolžene v tujini, kakor pred letom dni. V letošnjem letu so se v tujini kumulativno neto razdolžile za 1,2 mrd EUR; lani za več kot 3 mrd EUR. Banke izpada virov iz tujine letos niso več nadomestile z vlogami države, saj je država vloge pri bankah postopoma zmanjšala za 0,8 mrd EUR. Po pričakovanjih so banke z zapadanjem prvih dveh operacij dolgoročnega refinanciranja pri Evrosistemu zmanjšale obveznosti do Evrosistema z 2,1 mrd EUR na 1,1 mrd EUR konec oktobra 2010. Ob koncu leta iz naslova tretje, zadnje, 12-mesečne ODR bankam zapade še za 0,7 mrd EUR obveznosti. Z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev so banke letos le deloma nadomestile izpad virov. Tri banke so skupaj izdale za 1 milijardo EUR dolžniških vrednostnih papirjev.

Povečanje vlog gospodinjstev je letos nižje kot v preteklih letih.

Povečevanje vlog sektorja gospodinjstev letos do oktobra je bilo s 314 mio EUR nižje kot v predhodnih letih. Zaradi zmanjšanja vlog države so se do oktobra vloge celotnega nebančnega sektorja zmanjšale za 218 mio EUR.

Slika 3.11: Struktura virov financiranja bank v %

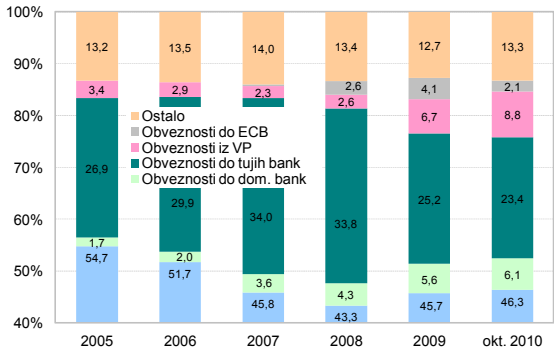

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.12: Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih

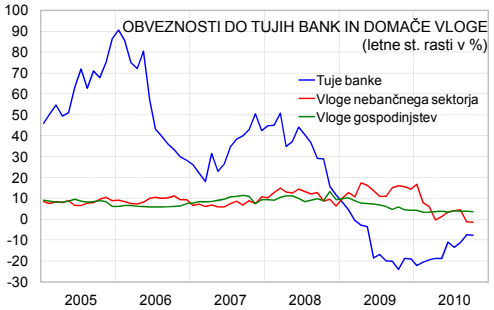

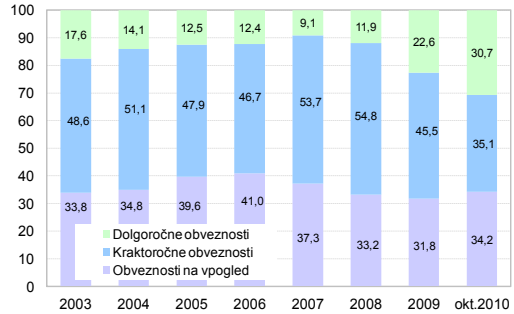

Vir: Banka Slovenije

Razlike v strukturi virov financiranja po posameznih skupinah bank

Pri bankah v večinski domači lasti vloge nebančnega sektorja predstavljajo polovico bilančne vsote.

Med posameznimi skupinami bank se povečujejo razlike v načinih financiranja. Vloge nebančnega sektorja so pri velikih domačih bankah oktobra predstavljale skoraj polovico vseh obveznosti, pri majhnih domačih bankah pa 59%. Banke v večinski tuji lasti pri tej obliki financiranja precej zaostajajo, čeprav so delež vlog nebančnega sektorja v slabih dveh letih povečale na 36% bilančne vsote. Povečanje je deloma posledica dejstva, da je skupina bank v večinski tuji lasti letos najbolj zmanjšala obseg bilančne vsote, hkrati pa je povečanje vlog gospodinjstev pri tej skupini bank predstavljalo nekoliko več od polovice neto povečanja vseh vlog nebančnega sektorja.

V zadnjih treh letih so velike domače banke skoraj prepolovile delež obveznosti do tujih bank na 15% bilančne vsote.

Vloge gospodinjstev so s skoraj tretjinskim deležem v bilančni vsoti najpomembnejši vir za skupini bank v večinski domači lasti. Nasprotno se skupina bank v večinski tuji lasti financira predvsem z viri pridobljenimi pri bankah v tujini. Njihov delež se ohranja na ravni blizu polovice bilančne vsote. Velike domače banke so delež obveznosti do tujih bank v strukturi pasive v zadnjih treh letih najbolj zmanjšale, tako da je oktobra znašal le še 15% bilančne vsote. Majhne domače banke, ki imajo vseskozi najnižji delež obveznosti do tujih bank v strukturi virov, so ta delež do oktobra 2010 zmanjšale na 2%.

Zaradi letošnjega zmanjšanja nominalnega obsega bilančne vsote in novih izdaj vrednostnih papirjev v višini ene milijarde EUR, se je delež izdanih vrednostnih papirjev v bilančni vsoti bank povečal za 2 odstotni točki na 8,8%, najbolj, na 13%, pri skupini velikih domačih bank. Ker so letošnje izdaje vrednostnih papirjev skoraj uspele nadomestiti izpad razdolžitve pri tujih bankah, se obseg financiranja bank na grosističnih trgih glede na bilančno vsoto letos do oktobra v primerjavi z lanskim oktobrom ni več zmanjšal. Izdani vrednostni papirji in obveznosti do tujih bank skupaj so tako oktobra letos predstavljali dobrih 32% bilančne vsote bančnega sistema.

Tabela 3.2: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj ban. sistem
		Obveznosti do tujih bank		
2007	29,0	6,2	52,3	34,0
2008	27,7	6,8	52,3	33,8
2009	18,1	4,6	46,5	25,3
2010 okt.	14,9	2,0	48,0	23,4
		Vloge nebančnega sektorja		
2007	49,3	59,0	34,6	45,8
2008	47,8	56,7	31,1	43,3
2009	49,6	59,2	33,7	45,7
2010 okt.	49,4	58,9	35,8	46,3
		Vloge gospodinjstev		
2007	31,9	30,6	20,8	28,6
2008	32,0	30,6	18,6	27,7
2009	30,3	30,3	18,2	26,7
2010 okt.	31,1	31,2	20,3	28,0
		Izdani dolžniški vrednostni papirji		
2007	2,8	6,5	0,0	2,3
2008	3,5	6,4	0,0	2,6
2009	10,0	5,2	0,0	6,7
2010 okt.	12,9	7,9	0,0	8,8
		Obveznosti do Evrosistema		
2007	0,3	0,8	0,5	0,4
2008	2,1	3,0	3,3	2,6
2009	3,9	6,4	3,7	4,1
2010 okt.	2,2	4,7	1,4	2,1

Vir: Banka Slovenije

Spreminjanje pokritosti posojil nebančnega sektorja z vlogami

Pokritost posojil z vlogami je bila oktobra podobna tisti konec lanskega leta.

Do oktobra 2010 se je pokritost posojil nebančnega sektorja z vlogami rahlo poslabšala. Ob šibkem varčevanju prebivalstva in umiku vlog države iz bank je glavni razlog za to zastoj kreditne aktivnosti. Ob izvzetju vlog države je bila 59 odstotna pokritost posojil z vlogami konec oktobra 2010 primerljiva s pokritostjo konec decembra 2009. Letos se je zmanjšala pokritost posojil z obveznostmi do tujih bank in nekoliko povečala pokritost posojil z izdanimi vrednostnimi papirji bank.

Slika 3.13: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v bančnem sistemu (levo) ter pri velikih domačih bankah (desno) v odstotkih

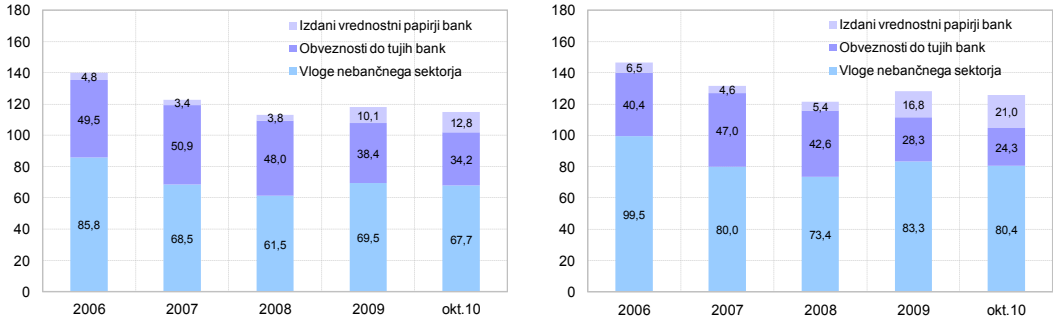

Vir: Banka Slovenije

Pokritost posojil z vlogami nebančnega sektorja odraža predvsem pomen posameznih oblik financiranja glede na različne skupine bank. Konec oktobra so imele velike domače banke kar 80% vseh posojil nebančnemu sektorju pokritih z vlogami nebančnega sektorja, majhne domače banke pa 90%; banke v večinski tuji lasti so z 42,5% precej zaostajale. Velike domače banke so imele s tujimi bančnimi viri pokritih dobrih 24% posojil, banke v večinski tuji lasti 57%. Pokritost posojil z izdanimi vrednostnimi papirji je oktobra pri skupini velikih domačih bank dosegla 21% in pri skupini majhnih domačih bank 12%. Banke v večinski tuji lasti se niso financirale z izdajanjem dolžniških vrednostnih papirjev.

Slika 3.14: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri pri majhnih domačih bankah (levo) ter pri bankah v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih

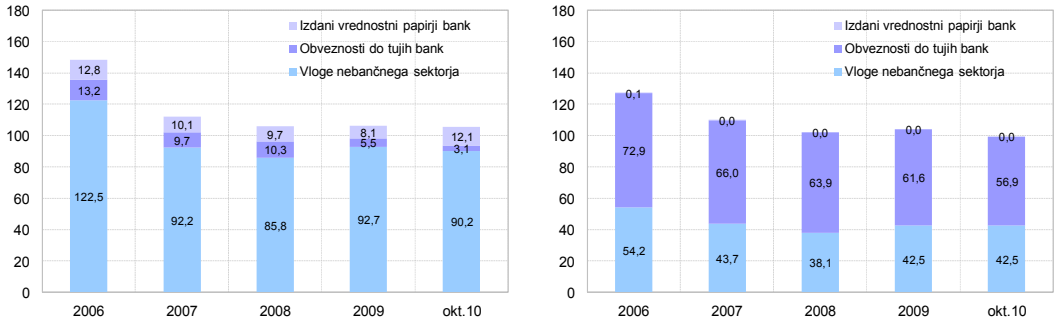

Vir: Banka Slovenije

4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA IN KAZALCI POSLOVANJA BANK

Povečanje dohodkovnega tveganja se odraža v močnem zmanjšanju dobička bank.

Dobiček pred obdavčitvijo je v prvih desetih mesecih leta 2010 s 86 mio EUR dosegel le 36,3% lanskega dobička v enakem obdobju. Neto obrestni prihodki bank do oktobra za 13,8% presegajo lanske neto obrestne prihodke. Višji neto obrestni prihodki so posledica hitrejšega zmanjševanja obrestnih odhodkov od obrestnih prihodkov. Zaradi višjih neto obrestnih prihodkov in zaostajanja rasti bilančne vsote za njimi se je nekoliko zvišala obrestna marža bank.

Nižji neto neobrestni prihodki bank so posledica izgube bank iz naslova trgovanja s finančnimi sredstvi. Kljub temu je bila rast bruto dohodka letos pozitivna. Obsega operativnih stroškov in stroškov dela letos stagnirata.

Dohodkovno tveganje

Visoki stroški oslabitev in rezervacij najbolj znižujejo dobiček bank.

Banke so letos do oktobra oblikovale za 59% stroškov oslabitev in rezervacij več kot lani v enakem obdobju. Njihov delež v bruto dohodku je z 41,7% močno presegal lanskega v enakem obdobju (27,2%), medtem ko je pred krizo znašal le 11,4%. Povečanje kreditnega tveganja se je letos v polni meri odrazilo v višjih stroških oslabitev in rezervacij.

Tabela 4.1: Izkaz poslovnega izida v obdobju januar-oktober 2010

v mio EUR; rasti v %	2009 jan.-dec	Strukt. %	2009 jan.-okt	Strukt. %	2010 jan.-okt	Struktura %	Medl. rast. okt. 2010/okt.2009
Prihodki od obresti	2.095		1.755		1.705		-2,8
Odhodki od obresti	1.163		999		845		-15,4
Čiste obresti	932	65,4	756	64,4	860	70,9	13,8
Neobrestni prihodki	493	34,6	418	35,6	352	29,1	-15,7
od tega neto opravnine	336	23,5	281	23,9	284	23,4	1,3
od tega čisti dobički/izgube iz FS in obvez. namenjenih trgovanju	42	2,9	47	4,0	-37	-3,0	-177,6
Bruto dohodek	1.425	100,0	1.174	100,0	1.212	100,0	3,3
Operativni stroški	765	53,7	618	52,7	620	51,2	0,3
od tega stroški dela	415	29,1	342	29,1	343	28,3	0,3
Neto oslabitve in rezervacije	500	35,1	319	27,2	506	41,7	58,8
od tega neto oslabitve FS mer po odplač.vred.in rezervacije	434	30,4	310	26,4	444	36,6	43,4
Dobiček pred obdavčitvijo	161	11,3	236	20,1	86	7,1	-63,7
Davki.	39		42		17		…
Dobiček po obdavčitvi	122		194		69		…

Vir: Banka Slovenije

Zaradi visokih stroškov oslabitev posojil, zastoja kreditne aktivnosti in manj ugodnih pričakovanj gibanja obrestnih odhodkov, bodo banke izpostavljene dohodkovnemu tveganju.

Banke bodo v prihodnje izpostavljene precejšnjemu dohodkovnemu tveganju. Stroški oslabitev in rezervacij bodo še visoki zato, ker se bo porast kreditnega tveganja nadaljeval. Stagnacija kreditne rasti je drugi dejavnik, ki bo povečeval dohodkovno tveganje. V kolikor banke ne bodo povečevale kreditiranja, se jim bo postopoma zmanjševal tok obrestnih prihodkov. Obenem bodo neto obrestni prihodki naraščali vedno počasneje zaradi pričakovanih višjih stroškov financiranja bank ter oteženega kreditiranja predvsem sektorja podjetij, kjer je razlika med obrestnimi merami v Sloveniji in tujini razmeroma visoka. Prenos povečanih stroškov virov financiranja na posojilojemalce bo vedno bolj omejen.

Neto obrestni prihodki in obrestna marža

Pozitivna rast neto obresti, ki je letos presegala rast bilančne vsote, je zvišala obrestno maržo. Rast neto obresti je posledica zmanjšanja obrestnih odhodkov bank (-15,4%), medtem ko so obrestni prihodki bank letos skoraj enaki lanskim (-2,8%). Nižji obrestni odhodki so predvsem posledica nižjih ravni pasivnih obrestnih mer. V prihodnje ne moremo pričakovati ugodnih učinkov na osnovi obrestnih odhodkov, ker se pasivne obrestne mere ne bodo več zniževale. Hkrati postaja struktura bančnih virov stroškovno manj ugodna, zato se bo začela obrestna marža bank ponovno zniževati.

Pasivne efektivne obrestne mere so se v letu 2010 bolj znižale od aktivnih.

V letošnjem letu so se povprečne aktivne efektivne obrestne mere znižale za 0,25 odstotne točke, pasivne pa za 0,42 odstotne točke. Znižanje je bilo v primerjavi z lanskim letom

upočasnjeno. Večje znižanje pasivnih kakor aktivnih obrestnih mer se odraža v povečanju obrestnega razmika in obrestne marže bank.

Slika 4.1: Gibanje povprečne aktivne in pasivne obrestne mere, obrestnega razmika in obrestne marže na obrestonosno aktivo

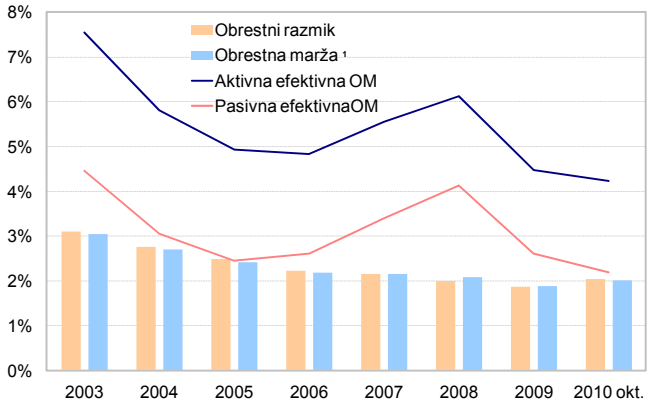

Opomba: [1]Vrednost za oktober je izračunana kumulativno za obdobje januar-oktober 2010.
Vir: Banka Slovenije

Razlike v ustvarjanju in porabi bruto dohodka po skupinah bank

Rast neto obrestnih prihodkov vseh skupin bank je bila letos pozitivna. Najbolj so jih povečale majhne domače banke, za 28,3%. Hkrati so se vsem skupinam bank zmanjšali neto neobrestni prihodki; najbolj prav tako skupini majhnih domačih bank, za 29%.

Obseg operativnih stroškov se je nominalno zmanjšal pri skupini bank v večinski tuji lasti, za 1,7%, pri ostalih dveh skupinah pa je bilo povečanje zelo zmerno. Delež operativnih stroškov v strukturi porabe dohodka bank po posameznih skupinah bank letos ni bistveno odstopal in je pri vseh skupinah bank presegal polovico.

Tabela 4.2: Nastanek oziroma poraba bruto dohodka bank glede na posamezno skupino bank

	Medletne rasti v %									
	Neto obresti		Neobrestni prihodki		Operativni stroški		Oslabitve in rezervacije		Dobiček	
	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10
Velike domače banke	-5,0	10,4	28,0	-17,5	-2,2	0,9	74,7	64,4	-57,6	-99,0
Majhne domače banke	9,9	28,3	29,7	-29,0	6,8	3,7	51,9	15,9	-10,2	3,4
Banke v večinski tuji lasti	3,7	16,6	-3,6	-6,5	-1,8	-1,7	120,4	61,7	-39,1	-9,9
Skupaj sistem	-1,3	13,8	18,7	-15,7	-1,4	0,3	79,8	58,8	-47,6	-63,7
	Delež v bruto dohodku v %									
	Neto obresti		Neobrestni prihodki		Operativni stroški		Oslabitve in rezervacije		Dobiček	
	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10	dec.09	okt.10
Velike domače banke	63,3	69,4	36,7	30,6	52,5	51,1	39,4	48,7	8,1	0,2
Majhne domače banke	64,0	76,1	36,0	23,9	50,5	50,5	36,1	34,9	13,4	14,6
Banke v večinski tuji lasti	70,4	72,4	29,6	27,6	57,4	51,6	25,1	29,7	17,5	18,8
Skupaj sistem	65,4	70,9	34,6	29,1	53,7	51,2	35,1	41,7	11,3	7,1

Vir: Banka Slovenije

Dohodkovno tveganje se je močneje povečalo pri bankah v večinski domači lasti.

Vse skupine bank so v letu 2010 močno povečale stroške oslabitev in rezervacij: skupina velikih domačih bank za 64%, bank v večinski tuji lasti za 62%, in skupina majhnih domačih bank za 16%.

Do oktobra letos so banke v večinski tuji lasti realizirale 6,48% donos na povprečni kapital pred obdavčitvijo (ROE), domače banke pa 0,67%. Marža finančnega posredništva je bila v istem obdobju pri obeh skupinah bank razmeroma izenačena. Pri domačih bankah je znašala 2,79%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 2,84%. Domače banke so v istem obdobju poslovale z nekoliko nižjo obrestno maržo, znašala je 1,96%, kakor banke v večinski tuji lasti, 2,15%. Podobno je bil primerljiv tudi delež operativnih stroškov v

povprečni aktivi, pri bankah v večinski tuji lasti je znašal 1,54%, pri domačih bankah pa 1,42%.

Tabela 4.3: Kazalci poslovanja bank v obdobju januar – oktober 2010 v odstotkih

	Konec obdobja			
v %	2008	2009	okt.09	okt.10
Profitabilnost				
Marža finančnega posredništva*	3,00	2,88	2,87	2,84
Donos na aktivo (ROA)	0,68	0,32	0,58	0,20
Donos na kapital (ROE)	8,14	3,85	6,90	2,40
Obrestna marža na obrestonosno aktivo	2,21	1,99	1,95	2,13
Neto neobrestni prihodki/oper. stroški	53,56	64,45	67,54	56,77
Stroški poslovanja				
Stroški dela/povp. aktiva	0,9	0,8	0,8	0,8
Drugi stroški/povp. aktiva	0,8	0,7	0,7	0,6
Kakovost aktive				
Oslabitve finančnih sredstev merjenih po odplačni vrednosti/Bruto aktiva	2,5	3,0	2,9	3,9

Opomba: [1]Bruto dohodek/povprečna aktiva
Vir: Banka Slovenije

5 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE

Likvidnostno tveganje, merjeno s količnikom likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice, se letos ni bistveno spremenilo. Banke že daljše obdobje ohranjajo razmeroma visoko raven količnika likvidnosti prvega razreda, ki se je v preteklosti zvišal zaradi operacij bank povezanih z izdajo obveznic in depozitov SID banke ter države pri bankah ter financiranja bank z instrumenti dolgoročnejšega refinanciranja pri Evrosistemu po nastopu krize. Banke so do konca oktobra 2010 zmanjšale del sekundarne likvidnosti, za 0,4 mrd EUR, ki so jo močno povečale po nastopu finančne krize v letu 2009, za 1,3 mrd EUR. Prav tako imajo banke na voljo razmeroma velik delež prostega sklada primernega finančnega premoženja za zastavo pri operacijah z Evrosistemom.

Terjatve slovenskih bank do mednarodnega trga nezavarovanih posojil evroobmočja so se letos nekoliko znižale.

Na mednarodnem trgu nezavarovanih posojil evroobmočja so slovenske banke ostale neto upnice, vendar v manjšem obsegu kot leta 2009. Obseg terjatev se je do sredine novembra 2010 v primerjavi z letom 2009 znižal za 170 mio EUR, na 1,3 mrd EUR. Ob nespremenjenem obsegu obveznosti v višini 923 mio EUR se je neto pozicija slovenskih bank do tujine do sredine novembra 2010 v primerjavi z letom 2009 zmanjšala na 337 mio EUR. V drugi polovici novembra se je pričelo povečevati stanje terjatev do bank v tujini, kar se je odrazilo v zvišanju neto pozicije bank do tujine, ki je v zadnji dekadi novembra presegala 0,7 mrd EUR. Razlog za povečanje neto pozicije je priprava bank na odplačila obveznosti na osnovi zadnje lanskoletne operacije dolgoročnega refinanciranja pri Evrosistemu (ODR), ki zapadejo 23. decembra letos.

Količnik likvidnosti prvega razreda je v prvih enajstih mesecih 2010 v povprečju znašal 1,48 in je tako ostal na ravni lanskega povprečja. Na začasni padec količnika v začetku junija in konec avgusta je vplivalo približevanje dospelosti 12-mesečnih ODR. Podobno se je količnik znižal 23. novembra za 0,07, na 1,38.

Zmanjšanje količnika likvidnosti drugega razreda na raven pred krizo.

Večje spremembe so bile opazne pri količniku likvidnosti drugega razreda. Ta se je od letošnjega junija z vrednosti 1,21 postopno zniževal in na začetku oktobra dosegel vrednost pred začetkom krize, to je 1,08. Zmanjšanje je posledica znižanja naložb za izračun količnika likvidnosti drugega razreda za 1,9 mrd EUR in povečanja obveznosti za 1,1 mrd EUR. Na povečanje obveznosti pri izračunu količnika likvidnosti drugega razreda je vplivalo predvsem skrajševanje ročnosti obveznosti do bank in hranilnic ter pri vlogah nebančnega sektorja.

V obdobju od enega do dveh let, ko zapadeta obe lani izdani obveznici bank v višini 2 mrd EUR, bi se v primeru nespremenjenega obsega terjatev, oba količnika znižala.

Slika 5.1: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) in struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (desno), v odstotkih

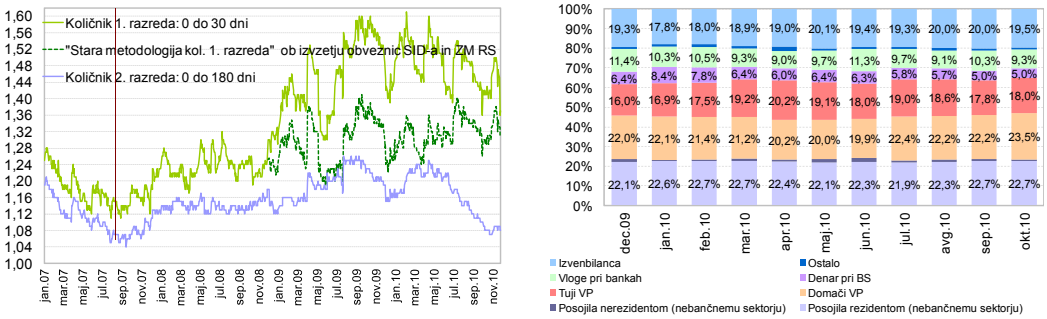

Vir: Banka Slovenije

Kljub temu, da ostaja količnik likvidnosti prvega razreda na razmeroma visokem nivoju, pa njegova razpršenost po posameznih bankah ostaja večja v primerjavi z obdobjem pred nastankom krize. Podobno velja za količnik likvidnosti drugega razreda, pri katerem je ob njegovem znižanju v drugi polovici letošnjega leta razpršenost po posameznih bankah ostala velika.

Slika 5.2: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja

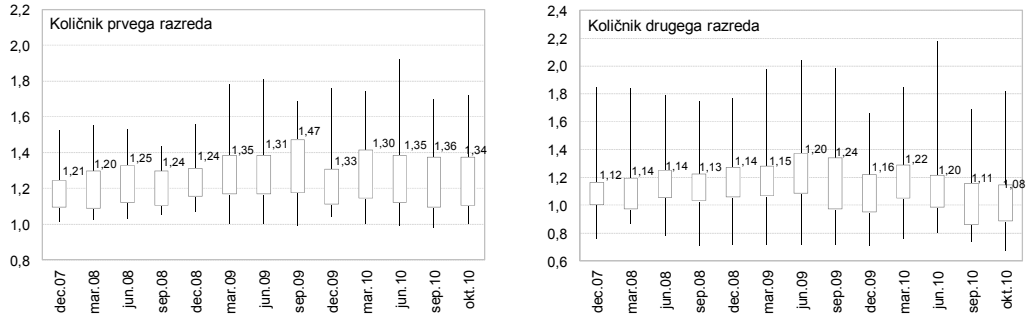

Vir: Banka Slovenije

Neto zadolženost slovenskih bank pri Evrosistemu se je do konca novembra v primerjavi z decembrom 2009 znižala za dobro polovico, na 1 mrd EUR, kar je posledica zapadlosti predvsem dveh enoletnih ODR. Neto zadolženost se je tako julija znižala za 892 mio EUR in septembra za 283 mio EUR, ko sta sočasno zapadli še šestmesečna in trimesečna ODR. Konec decembra 2010 zapade še 728 mio EUR zadnje enoletne ODR, zaradi česar se bo neto zadolženost bank do Evrosistema ponovno znižala.

Neto zadolženost slovenskih bank pri Evrosistemu se je znižala za polovico.

Obseg sklada finančnega premoženja primernega za zastavo pri Evrosistemu se je v enajstih mesecih letošnjega leta v povprečju gibal okoli 3,9 mrd EUR. V skladu z gibanjem zadolženosti bank pri Evrosistemu se je spreminjal delež prostega sklada primernega finančnega premoženja. Julija je zapadlost instrumentov refinanciranja pri Evrosistemu povzročila povečanje deleža prostega sklada za 23 odstotnih točk, na 69% ter konec septembra na 73%. Konec leta se bo delež prostega sklada primernega za zastavo pri operacijah z Evrosistemom še povečal.

Slika 5.3: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad finančnega premoženja bank, ki je primeren za zastavo pri Evrosistemu v mio EUR (desno)

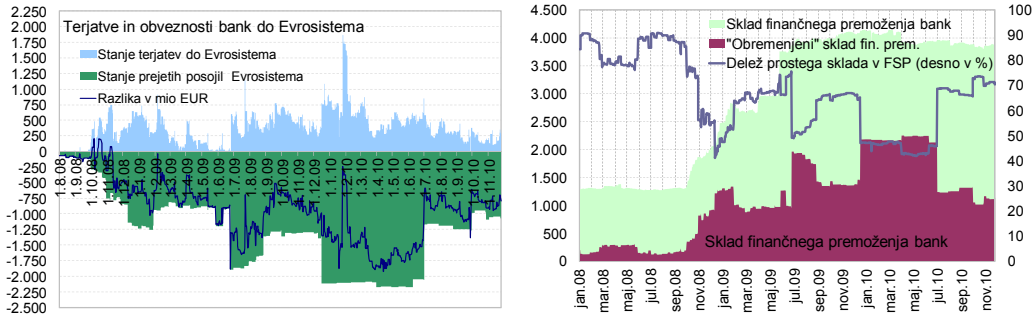

Vir: Banka Slovenije

Izrazito dolga likvidnostna vrzel[6] v razredu s preostalo zapadlostjo do 30 dni se je v drugi polovici leta 2010 postopno skrajševala. V tretjem četrtletju se je opazno povečala negativna vrzel v razredu z ročnostjo od 30 do 180 dni, predvsem zaradi skrajševanja ročnosti obveznosti bank do Evrosistema in tujih bank.

V drugem polletju 2010 opazno večja negativna vrzel v drugem razredu likvidnostne lestvice.

[6] Likvidnostna vrzel je izračunana kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi po metodologiji likvidnostne lestvice.

Slika 5.4: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR

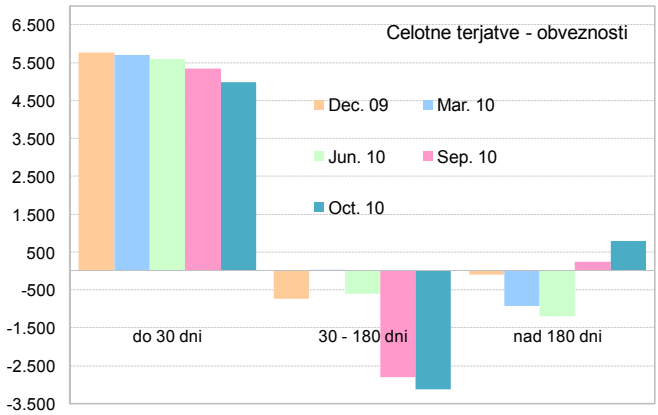

Vir: Banka Slovenije

Znižanje sekundarne likvidnosti bank.

Obseg sekundarne likvidnosti pri bankah se je letos v primerjavi z lanskim decembrom znižal za 0,4 mrd EUR in oktobra v povprečju znašal 5,7 mrd EUR. Razlog za zmanjšanje je predvsem znižanje vrednostnih papirjev države med naložbami bank, medtem ko je obseg tujih vrednostnih papirjev bonitete najmanj BBB ostal skoraj nespremenjen. Delež sekundarne likvidnosti bank glede na bilančno vsoto se je letos znižal za polovico odstotne točke, na 11,4%. Obseg sekundarne likvidnosti pri bankah se je v prvem letu krize razmeroma močno povečal in je v primerjavi z obdobjem pred izbruhom krize še vedno relativno visok, zato zmerno zmanjšanje teh sredstev pri bankah v letošnjem letu ne povečuje bistveno likvidnostnega tveganja.

6 TVEGANJE REFINANCIRANJA BANK

Banke so najbolj izpostavljene tveganju refinanciranja v obdobju med enim in dvema letoma, ko jim zapade četrtina vseh obveznosti do tujine oz. 3,6 mrd EUR in 1,3 mrd EUR vlog države. Tveganje refinanciranja se za slovenske banke še povečuje zaradi relativno visokega razmerja med posojili nebančnemu sektorju in depoziti nebančnega sektorja, zaradi relativno nizke kapitalske ustreznosti nekaterih bank in negotovih razmer na evropskem finančnem trgu.

Do konca letošnjega leta bodo na vnovično krčenje bančnih bilanc vplivale zapadle obveznosti iz naslova 12-mesečne operacije dolgoročnega financiranja (ODR) pri Evrosistemu v višini 0,7 mrd EUR, zapadanje depozitov države v višini 0,5 mrd EUR in verjetno ponovno znižanje obveznosti do tujih bank.

Na zmanjšanje vlog nebančnega sektorja je letos vplivalo umikanje vlog države iz bank. Prirast vlog gospodinjstev pri bankah v letošnjem letu do konca oktobra s 314 mio EUR občutno zaostaja za tistim v predhodnih letih.

Pogoji financiranja v tujini ostajajo zaostreni. Banke so se v letošnjem letu v tujini zadolževale večinoma kratkoročno in po višjih obrestnih merah kot pred krizo. Posebno domačim bankam so obrestne mere za posojila v tujini močno porasle. Medtem ko so banke v večinski tuji lasti uspele, čeprav predvsem kratkoročno, obnoviti skoraj vsa posojila, so jih banke v domači lasti le v višini slabe polovice. Struktura zapadanja dolga do tujine je ugodnejša pri velikih domačih bankah, katerim največ obveznosti, 37% vseh obveznosti do tujine oziroma 2,8 mrd EUR, zapade v segmentu ročnosti med enim in dvema letoma.

Struktura ročnosti zapadanja obveznosti do tujine pri domačih bankah se je zaradi izdaj vrednostnih papirjev nekoliko izboljšala. Pri bankah v večinski tuji lasti pa se je struktura ročnosti poslabšala zaradi prevladujočega kratkoročnega financiranja v zadnjem obdobju.

Stroški financiranja bank se postopoma povečujejo zaradi spreminjanja strukture virov financiranja bank v kateri narašča delež dražjih virov ter zaradi zviševanja tržnih obrestnih mer. Ob trenutnih zelo neugodnih razmerah na evropskih finančnih trgih se bodo višji stroški financiranja slovenskih bank odražali v višjih posojilnih obrestnih merah.

6.1 Viri financiranja bank

a) Vloge nebančnega sektorja

Zaradi umikanja vlog države iz bank in šibkega naraščanja vlog gospodinjstev pri bankah so se vloge nebančnega sektorja letos zmanjšale.

Vloge nebančnega sektorja so se do konca oktobra zmanjšale za 218 mio EUR, na kar je vplivalo znižanje vlog države za 820 mio EUR. Vloge gospodinjstev so oktobra medletno rasle le s 3,7% stopnjo rasti. Povečanje vlog nefinančnih družb je letos zanemarljivo, nekoliko bolj so porasle vloge drugih finančnih organizacij, ki pa so razmeroma nepomemben vir financiranja bank.

Še naprej izostaja financiranje bank z vlogami gospodinjstev. Njihova rast znaša letos v povprečju le 3,7% (lani 6,9%). Vendar vloge gospodinjstev še vedno predstavljajo 60% vseh vlog nebančnega sektorja in 28% bilančne vsote bank.

Struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja se spreminja v korist dolgoročnih vlog. Konec oktobra 2010 so dolgoročne vloge nebančnega sektorja predstavljale 30,7% vseh vlog oz. 8 odstotnih točk več kot konec leta 2009. Še konec predlanskega leta je delež dolgoročnih vlog predstavljal le desetino vlog nebančnega sektorja. Razlog za podaljševanje ročnosti je povečevanje deleža dolgoročnih vlog gospodinjstev in dejstvo, da je bila večina povečanja vlog države v lanskem letu v obliki dolgoročnih vlog.

Struktura ročnosti vlog gospodinjstev se spreminja zaradi zniževanja deleža kratkoročnih vlog ter povečevanja deleža dolgoročnih vlog. Ob skupnem povečanju vlog gospodinjstev letos za 314 mio EUR so se kratkoročne vloge zmanjšale za 1.071 mio EUR. Dolgoročne vloge in vloge na vpogled so se v enakem obdobju povečale za 1.386 mio EUR; prve za 1018 mio EUR, druge za 368 mio EUR. Delež dolgoročnih vlog v strukturi vlog gospodinjstev je konec oktobra znašal 27,4% in se je v primerjavi s koncem lanskega leta

povečal za 6,8 odstotnih točk. Delež kratkoročnih vlog se je hkrati znižal na 31,5%, delež vlog na vpogled se je povečal na 41,1%.

Dinamika zmanjševanja rasti vlog gospodinjstev v bankah je bila, ob odsotnosti prodaj vrednostnih papirjev v lasti gospodinjstev na kapitalskih trgih in naraščanju brezposelnosti, značilna že za preteklo leto. Trend zniževanja se je letos nadaljeval. V prvih desetih mesecih leta 2010 je bil prirast bančnih vlog gospodinjstev za slabo petino manjši kot v enakem obdobju preteklega leta. Zaradi počasnega gospodarskega okrevanja se je eni skupini gospodinjstev še vedno poslabševal ekonomski položaj. Posledično so se zniževali prejemki iz delovnega razmerja, kar pojasnjuje nižji prirast vpoglednih vlog. Zaradi težav s plačilno disciplino so se posamezne terjatve poravnale tudi v fizični obliki. Hkrati se je del gospodinjstev s stabilnimi dohodki odločil za nakup stanovanjskih nepremičnin, za kar je porabil tudi del prihrankov v bankah.

b) Vloge države pri bankah

Postopno zmanjševanje vlog države pri bankah.

Potem ko je država januarja 2010 izdala dve obveznici v višini 2,5 mrd EUR in so se vloge države neto povečale za 0,9 mrd EUR, so se v ostalih mesecih večinoma zniževale. Izjema je bil junij, ko je državi pri Banki Slovenije dospelo za 600 mio EUR depozitov, večino teh sredstev pa je država deponirala pri bankah. Povprečno stanje depozitov države oz. Ministrstva za Finance RS pri bankah se je iz 3,5 mrd EUR v letu 2009 znižalo na 2,7 mrd EUR letos (do 24. novembra). Do konca leta 2010 se bo predvidoma obseg depozitov države znižal na nekoliko pod 2 mrd EUR.

Do konca leta 2010 državi zapade slaba polovica milijarde EUR vlog. Zapadanje vlog države ob njihovi neobnovitvi bo dodatno – poleg zapadanja obveznosti do Evrosistema – povzročalo krčenje obsega bilančne vsote bank. Dobra polovica vlog države ima zapadlost med enim in dvema letoma. Največji del teh vlog je skoncentriran pri skupini velikih domačih bank, katerim zapade skoraj dve tretjini tovrstnih obveznosti.

Tabela 6.1: Zapadanje obveznosti bank iz naslova vlog države pri bankah glede na 23. november 2010

	Kumulativno zapadanje vlog države				Struktura obveznosti po ročnosti			
(v %)	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem
Skupaj (v mio EUR)	**1.718**	**284**	**389**	**2.391**				
Do 1 mes.	2,3	0,0	32,1	6,9	2,3	0,0	32,1	6,9
Nad 1 do 3 mes.	12,3	12,7	61,7	20,4	10,0	12,7	29,6	13,5
Nad 3 mes. do 6 mes.	22,8	25,4	95,1	34,9	10,5	12,7	33,4	14,5
Nad 6 mes. do 12 mes.	22,8	25,4	95,1	34,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Nad 1 letom do 2 let	87,4	81,7	95,1	88,0	64,6	56,3	0,0	53,1
Nad 2 leti	100,0	100,0	100,0	100,0	12,6	18,3	4,9	12,0
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski domači lasti imajo višji delež obveznosti do države v bilančni vsoti kot banke v večinski tuji lasti. Oktobra 2010 so obveznosti do države pri majhnih domačih bankah predstavljale 9,9%, pri velikih domačih bankah 7,2%, pri bankah v večinski tuji lasti pa le 3,2%.

c) Izdaja vrednostnih papirjev bank na finančnih trgih

Financiranje bank z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev dosega letos le polovico lanskega obsega.

Financiranje bank z izdajami vrednostnih papirjev je bilo letos do konca oktobra glede na lansko leto prepolovljeno. Aprila je SID banka izdala 5-letno obveznico v višini 750 mio EUR s kuponsko obrestno mero 3%. Junija sta Factor banka in Deželna banka Slovenije izdali obveznici, vsaka v višini 100 mio EUR z ročnostjo 5 let. SID banka je 12. novembra na mednarodnem kapitalskem trgu izdala 4-letno obveznico v višini 50 mio EUR, z obrestno mero šestmesečni EURIBOR povečan za 83 bazičnih točk.

d) Financiranje bank preko operacij Evrosistema

Zapadanje obveznosti bank iz naslova 12-mesečnih ODR do Evrosistema v letu 2010.

Potem ko so banke lani močno povečale financiranje pri Evrosistemu, so letos zapadli v izplačilo instrumenti dolgoročnega refinanciranja. Ob zapadlosti prve 12-mesečne ODR julija v višini 1,05 mrd EUR so se obveznosti bank do Evrosistema skoraj prepolovile na 1,2 mrd EUR. Tudi septembra, ko je zapadlo 395 mio EUR obveznosti iz naslova tri, šest

in 12-mesečne ODR, so banke dve tretjini sredstev vrnile Evrosistemu. Novembra in decembra se banke pripravljajo še na vračilo tretje, zadnje 12-mesečne ODR v višini 728 mio EUR, ki zapade 23. decembra. S to obliko financiranja so banke zgolj nadomeščale dotedanje običajne vire financiranja. Z viri Evrosistema zaradi njihove kratke ročnosti ni možno financirati dolgoročnejših naložb.

6.1.2 Obveznosti bank do tujine

Banke v večinski tuji lasti so uspešnejše pri pridobivanju virov, vendar tudi po zaostrenih pogojih.

Pogoji financiranja bank v tujini ostajajo tudi v letu 2010 zaostreni: obseg novih posojil je skromen, ročnosti so večinoma kratkoročne in obrestne mere višje kot pred finančno krizo. V letu 2009 so se banke v tujini močno razdolžile (za 1,2 mrd EUR), v letu 2010 do oktobra pa so raven zadolženosti uspele ohraniti na nekoliko višji ravni, na 14,9 mrd EUR.[7]

Banke v večinski tuji lasti so pri pridobivanju virov iz tujine uspešnejše zaradi povezanosti z nadrejenimi bankami. V zadnjih dvanajstih mesecih so obnovile 97% zapadlih posojil iz tujine, banke v pretežni domači lasti le 47%.

Nova posojila in depoziti, ki jih banke v večinski tuji lasti uspejo pridobiti pri tujih bankah so krajše ročnosti kot pred finančno krizo. Posledično se je močno skrajšala struktura zapadanja teh virov. Oktobra 2010 je imelo 34% celotnega dolga do tujih bank pri bankah v večinski tuji lasti zapadlost do 6 mesecev, kar je skoraj trikrat več kot decembra 2007.

Slika 6.1: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank na dan 31.10.2010 (desno) v odstotkih

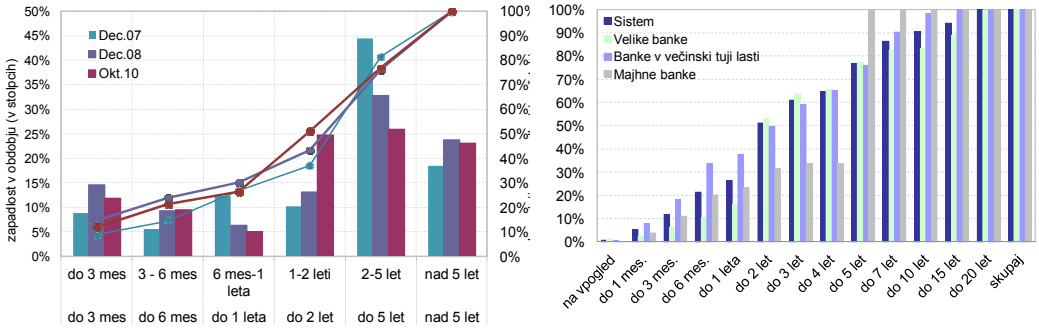

Vir: Banka Slovenije

Struktura zapadanja dolga do tujih bank je pri domačih bankah ugodnejša.

Struktura zapadanja dolga do tujih bank je ugodnejša pri domačih bankah. K temu je ključno prispevalo izdajanje obveznic v tujini, najprej velikih domačih bank v letu 2009, ki so se jim letos pridružile še majhne domače banke. Pri velikih domačih bankah znaša delež dolga z zapadlostjo do šestih mesecev 10%, za 9 odstotnih točk manj ko konec leta 2007. Pri majhnih bankah je ta delež višji, 20%, prav tako pa je ugodnejši kot pri bankah v večinski tuji lasti.

[7] Podatek zajema poleg obveznosti do tujine iz naslova najetih posojil in vlog pri bankah v tujini, tudi izdane dolžniške vrednostne papirje bank v tujini

Tabela 6.2: Zapadanje obveznosti do tujih bank in struktura ročnosti na dan 31. oktober 2010 za sistem in po skupinah bank, v odstotkih

	Kumulativno zapadanje obveznosti do tujih bank				Struktura obveznosti po ročnosti			
(v %)	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke
Skupaj (v mio EUR)	14.781	7.581	6.930	270				
					Struktura (v %)			
Čez noč, na vpogled	0,8	1,1	0,4	0,2	0,8	1,1	0,4	0,2
Do 1 mes.	5,0	2,5	7,8	3,8	4,2	1,4	7,4	3,6
Nad 1 do 3 mes.	11,8	6,0	18,2	10,9	6,8	3,5	10,4	7,2
Nad 3 do 6 mes.	21,3	10,2	33,5	20,1	9,5	4,2	15,3	9,2
Nad 6 mes. do 1 leta	26,3	16,1	37,6	23,3	5,0	5,9	4,1	3,2
Nad 1 letom do 2 let	51,1	53,1	49,6	31,6	24,7	37,0	11,9	8,3
Nad 2 leti do 3 let	60,9	63,7	58,9	33,6	9,8	10,6	9,4	2,1
Nad 3 leta do 4 let	64,7	65,3	65,3	33,6	3,8	1,6	6,3	0,0
Nad 4 leta do 5 let	76,9	77,2	75,7	100,0	12,2	11,9	10,5	66,4
Nad 5 let do 7 let	86,5	82,6	90,3		9,6	5,4	14,6	
Nad 7 let do 10 let	90,6	83,3	98,2		4,1	0,7	7,9	
Nad 10 let do 15 let	94,3	88,9	100,0		3,7	5,6	1,8	
Nad 15 let do 20 let	99,9	99,7			5,6	10,9		
Nad 20 let	100,0	100,0			0,1	0,3		
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Premija za tveganje se je v letu 2010 dodatno povišala.

Pogoji financiranja v tujini so se za banke zaostrovali, še zlasti za domače banke. Obrestne mere za posojila domačim bankam so letos močno porasle; pribitki nad EURIBOR so dosegali tudi 3 odstotne točke. Banke v večinski tuji lasti so se v povprečju zadolževale pod ugodnejšimi pogoji, vendar se je glede na krajšanje ročnosti pridobljenih virov tudi zanje financiranje podražilo.

Slika 6.2: Skupne obrestne mere (levo) in pribitki nad EURIBOR (desno) za posojila bank v tujini glede na pretežno lastništvo bank, v odstotkih

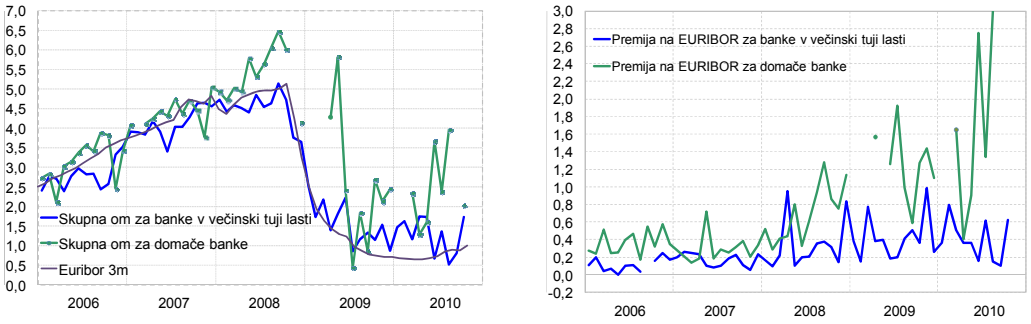

Vir: Banka Slovenije

6.2 Stroški financiranja bank

Zviševanje stroškov financiranja je posledica zviševanja tržnih obrestnih mer in deleža dražjih virov financiranja.

Naraščajoči povprečni stroški financiranja bank so konec tretjega četrtletja 2010 s slabimi 3% dosegli raven iz konca leta 2009. Zviševanje stroškov financiranja je bilo leta 2010 posledica zviševanja tržnih obrestnih mer in zviševanja deleža relativno dražjih virov financiranja.[8] V prvih desetih mesecih 2010 se je 3-mesečni EURIBOR povečal za skoraj 0,3 odstotne točke. Tržni udeleženci pa pričakujejo njegovo nadaljnje zviševanje. V strukturi financiranja se je v prvi polovici 2010 povečal delež izdanih dolžniških vrednostnih papirjev, znižal pa se je delež sredstev pridobljenih pri Evrosistemu in tujih bankah. V tretjem četrtletju 2010 ni bilo večjih izdaj vrednostnih papirjev, a se je povečalo zadolževanje pri tujih bankah.

[8] Viri financiranja bank upoštevani v izračunu predstavljajo 93% bilančne vsote banke (september 2010). Stroški financiranja bank so izračunani pred davki. Stroški dolžniškega kapitala so ocenjeni na podlagi gibanja obrestnih mer za: vloge nebančnega sektorja, obveznosti do tujine (bank (krediti in vloge), ECB in ostalih sektorjev) in dolžniških vrednostnih papirjev (vključno s podrejenimi dolžniškimi vrednostnimi papirji). Stroški lastniškega kapitala so ocenjeni z dvostopenjskim modelom diskontiranja dividend za banke, katerih delnice kotirajo na LJSE.

Slika 6.3: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) in povprečni stroški lastniškega[9] in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih

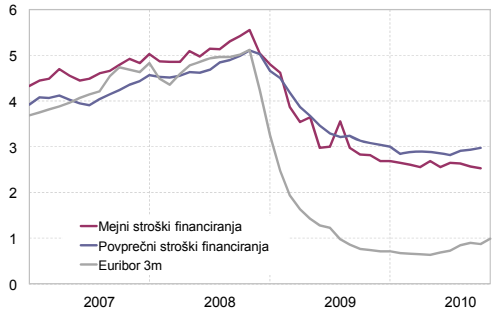

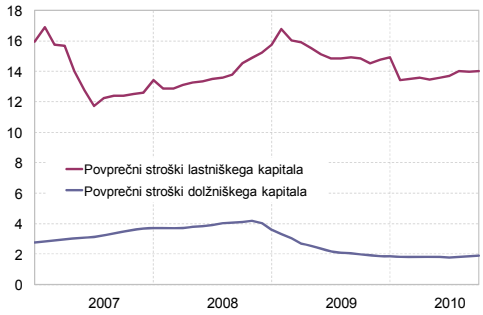

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Najdražje je lastniško financiranje, katerega cena se je letos gibala okoli 14%. V tretjem četrtletju 2010 so zviševanju tržnih obrestnih mer sledile vse oblike dolžniškega financiranja. Najdražji dolžniški vir ostaja z dobrimi 3% izdaja dolžniških vrednostnih papirjev, sledi financiranje prek vlog nebančnega sektorja z nekaj pod 2% in viri pridobljeni od tujih bank s ceno okoli 1,4%. Cena virov Evrosistema se giblje okoli 1%. V zadnjih dveh letih so se poleg virov Evrosistema najbolj pocenili viri tujih bank (za 3,5 odstotne točke), katerih delež v strukturi financiranja je, zaradi zaostrenih razmer hkrati najbolj upadel (za 10 odstotnih točk). Te vire so bile banke letos prisiljene nadomeščati z relativno dražjimi viri.

Slika 6.4: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih

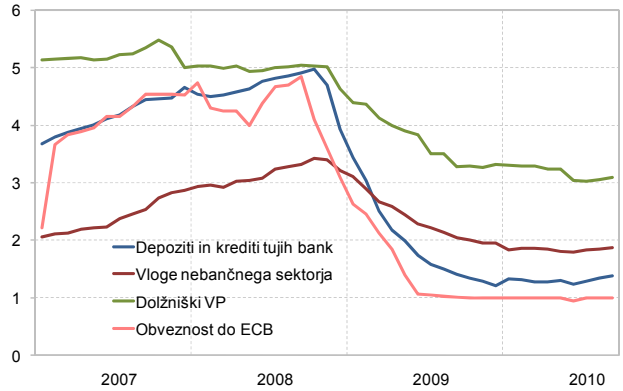

Vir: Banka Slovenije

Domače banke so izgubljene vire nadomeščale z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev.

Predvsem večje slovenske banke so izgubljene vire tujih bank nadomeščale z izdajami dolžniških vrednostih papirjev, katerih delež se je v zadnjem letu v njihovi strukturi virov podvojil. V slovenskem gospodarstvu je bilo pred krizo pridobivanje sredstev prek izdaj vrednostnih papirjev redkost. S krizo je postal ta vir za banke v večinski domači lasti nepogrešljiv. Zaradi neprepoznavnosti na trgu je bil prodor na mednarodni obvezniški trg toliko težji. Državna garancija, ki je začasen ukrep, je bankam omogočila, da so tudi na mednarodnih trgih, kljub veliki konkurenci, z izdajami obveznic prišle do virov po relativno ugodni ceni.

Konkurenca za pridobivanje sredstev gospodinjstev je zelo velika.

Pričakovati je, da bodo banke skušale okrepiti poslovanje s prebivalstvom, katerih vloge predstavljajo enega kakovostnejših virov financiranja. Privarčevana sredstva gospodinjstev so pomembna tudi za nebančne finančne posrednike, ki bančnim vlogam konkurirajo s svojimi produkti – življenjskimi zavarovanji, enotami vzajemnih skladov, prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem. Zaostrene razmere na trgu delovne sile na varčevanje vplivajo dvorezno. Negotove razmere v gospodarstvu sicer vplivajo na večje varčevanje, vendar je najpomembnejši dejavnik varčevanja nižji razpoložljivi dohodek. Leta 2009 je bila stopnja varčevanja slovenskih gospodinjstev 15,9%.[10] Leto

[9] Cena lastniškega kapitala se je v začetku leta 2010 znižala zaradi upoštevanja izplačanih dividend za leto 2009. NKBM za leto 2009 ni izplačala dividend, Abanka je izplačala bistveno nižje dividende kot pretekla leta. Nižje dividende so vplivale na zvišanje stopnje zadržanih dobičkov, vendar ob nižjem dobičku (predvsem v primeru NKBM) ne v absolutnem znesku glede na leto 2008. Pričakovana dolgoročna potencialna rast podjetij se je zato znižala. Nižji stroški kapitala v začetku leta 2010 so tako predvsem posledica nižjega dolgoročnega potenciala za rast.

[10] Stopnja varčevanje = bruto varčevanje / bruto razpoložljiv dohodek

pred tem, ko se je stopnje brezposelnosti zviševala šele proti koncu leta (ob nastopu svetovne krize), je bila stopnja varčevanja s 15,5% nižja.

Slika 6.5: Struktura stanj (levo) in tokov finančnih virov bank – polletne oz. četrtletna vsota (desno) v odstotkih

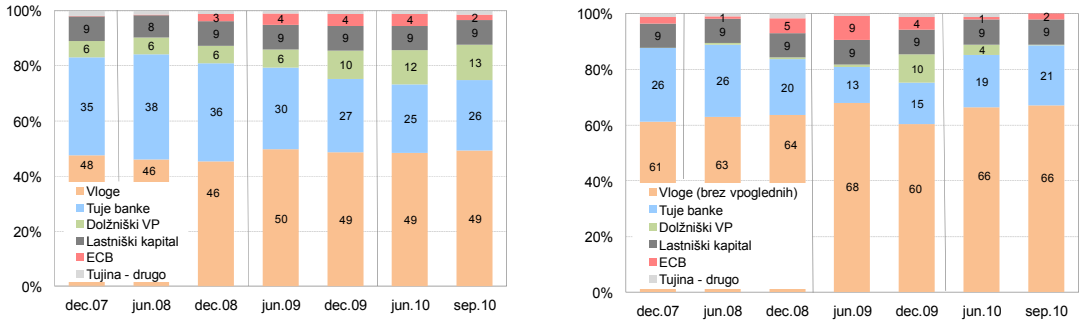

Vir: Banka Slovenije

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank[11]

Cenovno najugodnejšo strukturo virov financiranja imajo banke v večinski tuji lasti.

Najnižje povprečne stroške financiranja imajo banke v večinski tuji lasti, z 2,4% konec septembra 2010, sledijo jim velike domače banke, s 3,2%. Razlika med obema skupinama bank se v zadnje pol leta ni bistveno spremenila. Banke v večinski tuji lasti imajo cenovno najugodnejšo strukturo financiranja zaradi več kot polovičnega deleža virov tujih bank.

Proti koncu leta 2008 so se ob zaostrovanju razmer na trgu med posameznimi skupinami bank začele povečevati razlike v stroških financiranja. To se je odrazilo tudi v razlikah med aktivnimi obrestnimi merami. V tem obdobju so domače banke zelo težko pridobile vire pri tujih bankah. Njihov delež se je v zadnjih dveh letih v strukturi virov domačih bank znižal za 12 odstotnih točk. Poleg vira Evrosistema so imele na razpolago še relativno dražja vira, vloge nebančnega sektorja in izdaje vrednostnih papirjev. V tem obdobju zato domače banke obrestnih mer na vloge niso znižale za toliko kot banke v večinski tuji lasti. Povečalo se je tudi pridobivanje virov z izdajami vrednostnih papirjev, katerih delež se je v strukturi virov financiranja povečal za 10 odstotnih točk.

Slika 6.6: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih

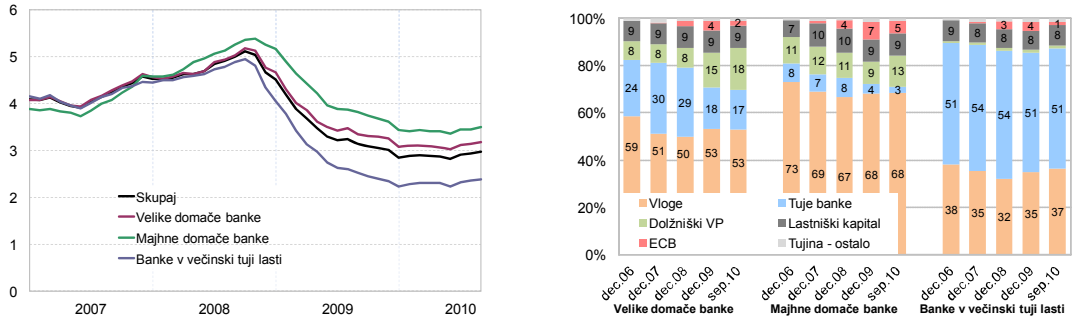

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Poslovanje s prebivalstvom vse pomembnejše tudi za banke v večinski tuji lasti.

Banke v večinski tuji lasti namenjajo vedno več pozornosti poslovanju s prebivalstvom. V strukturi virov financiranja so v zadnjih dveh letih povečale delež vlog za 5 odstotnih točk in ga približale ravni iz leta 2006 (okoli 38%). Leta 2010 so banke v večinski tuji lasti začele približevati višino obrestnih mer na vloge obrestnim meram domačih bank in jih na določenih segmentih poslovanja celo presegle. Razlike v stroških financiranja na segmentu vlog se med obema skupinama bank znižujejo. Na trgu vlog jim močno konkurirajo tudi majhne domače banke in drugi finančni posredniki. Domače banke imajo v strukturi vlog višji delež dolgoročnih vlog glede na banke v večinski tuji lasti, kjer dosegajo višjo razliko v obrestnih merah, ki pa se znižuje. Ročnost vlog se zvišuje tudi glede na preostalo zapadlost, kar sicer vpliva na višje stroške financiranja bank, vendar pomeni tudi izboljšanje obrestne vrzeli bank.

[11] Ocena stroškov lastniškega kapitala je, zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE, enaka za vse skupine bank. Do razlik v stroških financiranja bank prihaja zgolj zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank.

Slika 6.7: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja[12] (levo) in originalna ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank

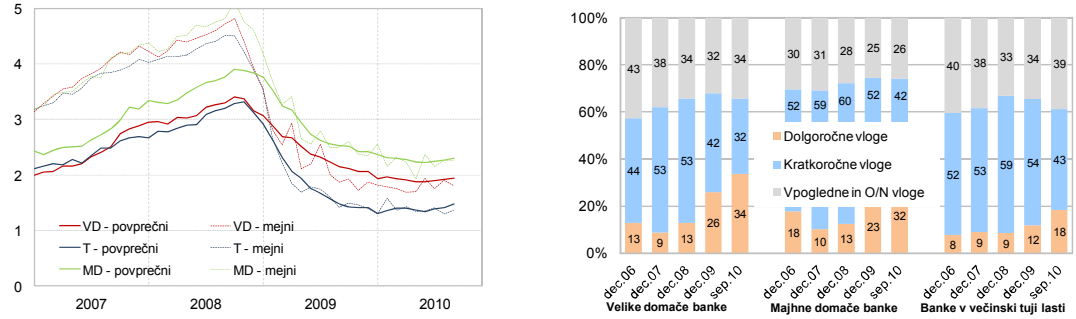

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.8: Povprečni ter mejni stroški financiranja za obveznosti do tujih bank (levo) in delež obveznosti do tujih bank s preostalo in originalno zapadlostjo nad 1 leto (desno) po skupinah bank v odstotkih

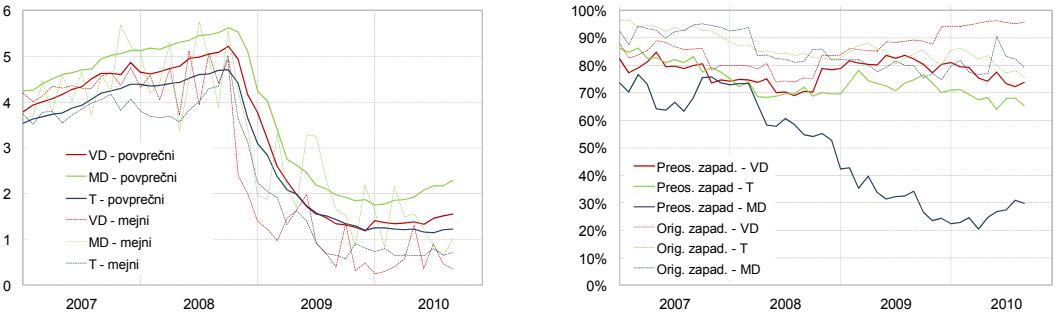

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski tuji lasti pridobivajo finančne vire pri tujih bankah pod boljšimi pogoji kot domače banke.

Pričakovati je, da se bodo stroški financiranja bank postopno zviševali. Zviševanje tržnih obrestnih mer se bo glede na pričakovanja tržnih udeležencev nadaljevalo, prav tako pa ni pričakovati s stroškovnega vidika izboljšanja strukture financiranja bank. Višji stroški financiranja bank se bodo odrazili v višjih posojilnih obrestnih merah.

[12] Prikazana je skupna obrestna mera ne glede na ročnost vlog in sektor imetnika vlog.

7 KREDITNO TVEGANJE

Kakovost kreditnega portfelja bank se tudi v letu 2010 poslabšuje. Kreditiranje gospodarstva še naprej stagnira, kljub oživljanju gospodarske aktivnosti, ki je že drugo četrtletje prisotno v izvozno naravnanih predelovalnih dejavnostih. Podjetja iščejo vire financiranja pri drugih sektorjih in v tujini, s čimer banke tvegajo izgubo priložnosti za večje dobičke in izboljšanje kakovosti portfelja z novimi projekti in komitenti. Kreditni portfelj bank se poslabšuje tudi zaradi nadaljnjega povečevanja izpostavljenosti bank do tistih dejavnostih, ki se jim likvidnostni položaj še naprej poslabšuje in tudi ne kažejo znakov gospodarskega okrevanja.

Struktura kreditnega portfelja je ugodnejša pri bankah v večinski tuji lasti, ki so s preusmerjanjem naložb k sektorjem z nižjo stopnjo kreditnega tveganja in omejevanjem izpostavljanja tveganim dejavnostim ohranile delež nedonosnih terjatev pod povprečjem bančnega sistema. Tudi boljša struktura komitentov kot pri domačih bankah v sicer tveganih dejavnostih kaže na večjo previdnost in tudi hitrejšo izterjavo slabih terjatev v teh bankah. Pri domačih bankah hitreje naraščajo daljše zamude, zlasti v najbolj zadolženih dejavnostih, kar napoveduje nadaljnje poslabševanje kakovosti portfelja.

7.1 Kakovost kreditnega portfelja

Nedonosne terjatve so oktobra 2010 dosegle 3,0% razvrščenih terjatev bank.

V letu 2010 se je nadaljevalo poslabševanje kreditnega portfelja bank. Medletna rast razvrščenih terjatev bank se od sredine leta 2009 naprej giblje blizu ničle, septembra je bila negativna. Delež nedonosnih terjatev se je do oktobra 2010 povečal za nadaljnje 0,8 odstotne točke in dosegel 3,0% razvrščenih terjatev. Visok prirast nedonosnih terjatev v desetih mesecih napoveduje na ravni celega leta vsaj še enkrat večji celoletni prirast kot v letu 2009, ko je znašal 0,4 odstotne točke.

Slika 7.1: Rast razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) in struktura razvrščenih terjatev po bonitetnih skupinah (desno), v odstotkih

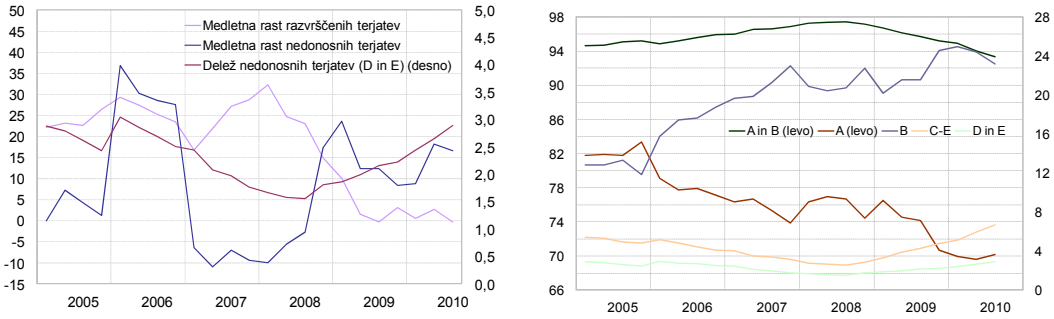

Vir: Banka Slovenije

Do oktobra 2010 so banke prerazporedile 2,3% razvrščenih terjatev iz najmanj tveganih v bolj tvegane. V celotnem obdobju poslabševanja kreditnega portfelja od sredine leta 2008 so banke prestavile 4,4% razvrščenih terjatev med bolj tvegane terjatve, od tega 3,0% v skupino C in 1,4% med nedonosne terjatve (skupini D in E).

Tabela 7.1: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami

	31.12.2008			31.12.2009			31.10.2010		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami (v %)	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami (v %)	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami (v %)
Skupaj (v mio EUR)	47.129	1.403	3,0	48.935	1.827	3,7	50.284	2.264	4,5
	Struktura v %			Struktura v %			Struktura v %		
A	74,4	8,8	0,4	70,7	7,0	0,4	70,1	6,1	0,4
B	22,7	34,4	4,5	24,5	30,8	4,6	22,8	22,5	4,4
C	1,0	8,7	24,8	2,6	16,2	23,2	4,1	23,2	25,5
D	1,0	20,8	62,3	1,4	24,7	62,9	2,1	28,8	61,6
E	0,8	27,2	100,0	0,8	21,2	100,0	0,9	19,4	100,0

Vir: Banka Slovenije

Velik del kreditne aktivnosti bank predstavlja podaljševanje in obnavljanje obstoječih posojil, ki jih likvidnostno izčrpani in zadolženi komitenti težko redno servisirajo. Banke vztrajajo v kreditnih razmerjih s slabimi komitenti tudi zaradi posledic, ki bi jih imelo prekinjeno napajanje s posojili za nadaljnje poslabševanje finančnega položaja komitentov, predvsem tistih do katerih so banke bolj izpostavljene.

Najugodnejšo strukturo portfelja z vidika kreditnega tveganja izkazujejo tudi v letu 2010 banke v večinski tuji lasti, čeprav so letos najhitreje prerazporejale terjatve med manj donosne. Nedonosne terjatve so v tej skupini bank porasle za 0,8 odstotne točke, za 0,1 odstotne točke več kot v povprečju. Zaradi počasnejšega poslabševanja kakovosti kreditnega portfelja v letih 2008 in 2009, je delež nedonosnih terjatev v višini 2,6% pod povprečjem bančnega sistema (2,9%). Skladno z ugodnejšo strukturo kreditnega portfelja so imele banke v večinski tuji lasti nižjo stopnjo pokritja z oslabitvami in rezervacijami, 3,5% v primerjavi s 4,4% za celotni bančni sistem.

Slika 7.2: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (levo) in delež nedonosnih terjatev (desno) po skupinah bank, v odstotkih

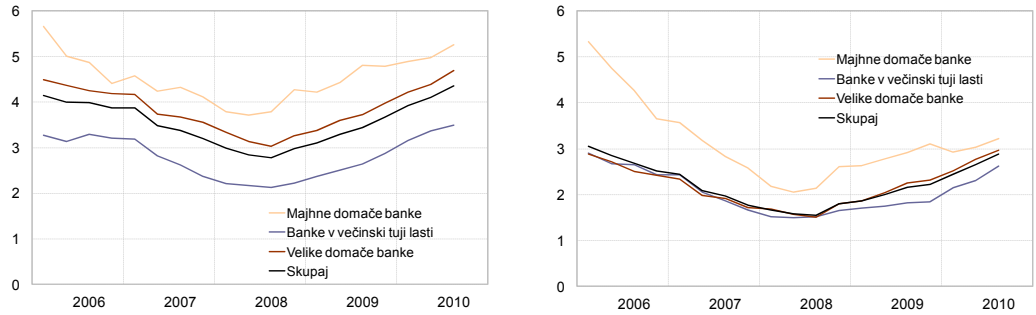

Vir: Banka Slovenije

Tudi pri velikih domačih bankah se je kakovost kreditnega portfelja letos do septembra poslabšala bolj kot v letu 2009. Nedonosne terjatve so se povečale za 0,7 odstotne točke in dosegle 3%. Skladno s tem se je pokritost z oslabitvami in rezervacijami povečala za 0,7 odstotne točke na 4,7%.

Najvišji deleži nedonosnih terjatev in pokritost z oslabitvami in rezervacijami so pri majhnih domačih bankah.

Majhne domače banke so imele že pred izbruhom finančne krize najvišji delež nedonosnih terjatev v svojih bilancah. Kakovost portfelja se je v letu 2010 poslabšala manj, kot pri ostalih skupinah bank (porast nedonosnih terjatev za 0,1 odstotno točko), kljub temu pa je njegova struktura septembra 2010 manj ugodna od povprečja bančnega sistema. Najvišji delež nedonosnih terjatev v bilancah majhnih bank v višini 3,2%, kaže na njihovo večjo previdnost pri ocenjevanju komitentov in hkrati manj ugodno strukturo portfelja z vidika kreditnega tveganja. Podobno razmerje do ostalih skupin bank se kaže tudi pri pokritosti z oslabitvami in rezervacijami: pokritost je bila pri skupini majhnih domačih bank že pred finančno krizo višja kot pri ostalih skupinah bank in kljub počasnejši dinamiki v letu 2010 ostaja najvišja, 5,3%.

Tabela 7.2: Zamude pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah komitentov

	Razvrščene terjatve			Delež terjatev z zamudami v posamezni skupini komitentov						
					skupne zamude			zamude nad 90 dni		
	dec.08	dec.09	sep.10		dec.08	dec.09	sep.10	dec.08	dec.09	sep.10
Skupaj (v mio EUR)	47.129	49.757	50.539		4.347	5.108	5.893	1.532	2.690	3.451
				v %						
Podjetja	52,6	50,4	50,4	100,0	12,6	12,6	18,3	3,5	6,6	10,8
DFO	5,8	5,2	4,8	100,0	3,2	6,6	12,4	0,5	2,2	8,0
Gospodinjstva [1]	18,8	19,0	20,0	100,0	13,2	11,8	-	2,9	3,8	-
obrtniki	2,2	1,9	2,1	100,0	16,9	20,7	22,1	9,3	11,9	12,5
prebivalstvo [1]	16,6	17,1	17,9	100,0	12,7	10,7	-	2,1	2,8	-
Tujci	15,5	15,7	13,9	100,0	12,2	18,9	9,8	7,3	10,9	5,1
Država	2,5	3,1	3,9	100,0	3,3	2,3	0,4	0,6	0,1	0,1
Banke in hranilnice	4,4	6,5	7,0	100,0	0,9	1,4	0,3	0,9	0,4	0,2
Centralna banka	0,3	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,1	0,1	0,1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	9,2	10,3	11,7	3,3	5,4	6,8

Opomba: [1] Podatki za prebivalstvo za leti 2008 in 2009 so ocenjeni na podlagi podatkov iz ankete bank spomladi 2010. Ocena je upoštevana tudi v agregatu gospodinjstev.
Vir: Banke Slovenije, anketa bank

Zamude pri bankah čedalje bolj naraščajo, zlasti zamude nefinančnih podjetij.

Zamude komitentov pri poravnavanju obveznosti do bank še naprej naraščajo in napovedujejo nadaljnje poslabševanje kakovosti portfelja. Do septembra 2010 se je delež terjatev z zamudami nad 90 dni povečal za 1,4 odstotne točke na 6,8% razvrščene aktive bank. Nefinančna podjetja izrazito izstopajo v letu 2010 po dinamiki naraščanja zamud. Zamude nad 90 dni so septembra dosegle 10,8% razvrščenih terjatev do te skupine komitentov, kar predstavlja prirast v višini 4,2 odstotne točke v primerjavi s koncem 2009. Višji delež daljših zamud pri bankah izkazujejo le obrtniki, ki pa glede na nižje deleže v strukturi bančnih portfeljev predstavljajo neprimerno manjše breme za banke.

Banke so v letu 2010 zniževale svojo izpostavljenost do tujcev, ki so še do konca leta 2009 predstavljali drugo najbolj tvegano skupino komitentov bank, takoj za obrtniki. Zmanjšale so predvsem terjatve slabše kakovosti, kar je izboljšalo povprečno kakovost terjatev do te skupine komitentov. Do septembra se je delež tujcev v razvrščenih terjatvah bank znižal na 13,9%, pri čemer se je delež terjatev z zamudami nad 90 dni v primerjavi z decembrom več kot prepolovil, na 5,1%.

Slika 7.3: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank (desno), v odstotkih

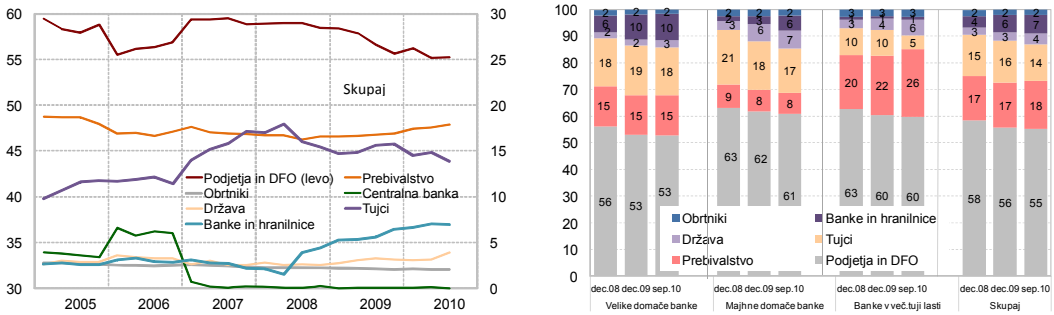

Vir: Banka Slovenije

Močno so porasle celotne zamude in zamude nad 90 dni nedenarnih finančnih institucij, predvsem zaradi zamud finančnih holdingov. Skupaj z nefinančnimi holdingi (registriranimi med nefinančnimi podjetji), predstavlja ta dejavnost še vedno enega izmed žarišč slabih terjatev v bankah.

Slika 7.4: Delež nefinančnih podjetij (levo) in prebivalstva (desno) v strukturi razvrščenih terjatev bank po skupinah bank, v odstotkih

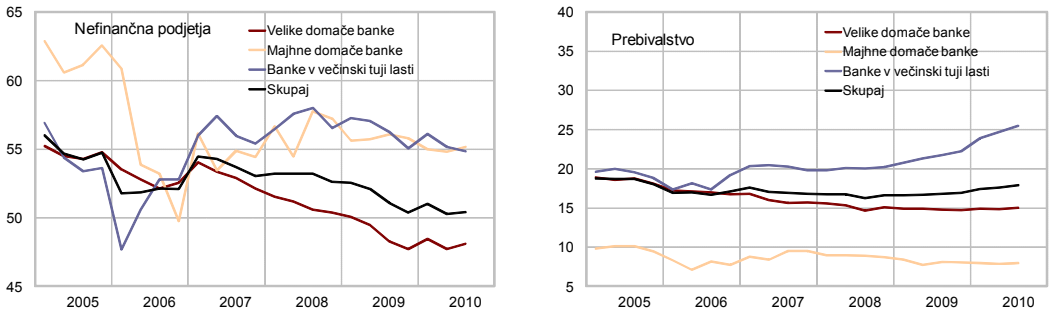

Vir: Banka Slovenije

Spremembe v strukturi portfelja se razlikujejo po skupinah bank.

Banke so svojo naložbeno politiko spreminjale upoštevajoč tveganje posamezne skupine komitentov, kar je vplivalo na spremembe strukture njihovega portfelja glede na obdobje pred finančno krizo. Najbolj izrazito se je spremenil kreditni portfelj bank v večinski tuji lasti, pri katerih se je delež podjetij in DFO v primerjavi s koncem leta 2008 znižal za 3 odstotne točke in delež tujcev za 5 odstotnih točk, medtem ko je v tem obdobju prebivalstvo pridobilo 6 strukturnih točk. Tudi pri bankah v večinski domači lasti se je portfelj podjetij zmanjšal (pri velikih bankah za 3,3 odstotne točke, pri majhnih bankah za 2,4 odstotne točke), medtem ko prebivalstvo ni pomembneje spreminjalo deleža v strukturi portfelja. Pri majhnih domačih bankah se je delež tujcev znižal za 4 odstotne točke, pri velikih domačih bankah pa je ostal v tem času nespremenjen.

Portfelj nefinančnih podjetij je z vidika daljših zamud najslabši pri majhnih domačih bankah, izrazito boljši pa pri bankah v večinski tuji lasti.

Zamude nad 90 dni so v preteklih dveh letih najhitreje naraščale majhnim domačim bankam. Do septembra so dosegle 8,5% razvrščene aktive, kar je tudi najvišji delež med skupinami bank. Delež daljših zamud je precej nižji pri bankah v večinski tuji lasti, 4,5%. Obe skupini bank imata podoben delež nefinančnih podjetij v strukturi kreditnega

portfelja, vendar so pri majhnih bankah skoncentrirani komitenti s podpovprečno boniteto, kar se kaže v visokem in naraščajočem 12,9% deležu zamud nad 90 dni. Prav tako so hitro naraščale daljše zamude nefinančnih podjetij pri velikih domačih bankah. Nasprotno se pri bankah v večinski tuji lasti portfelj nefinančnih podjetij z vidika daljših zamud ni pomembneje spremenil od sredine leta 2009, verjetno tudi zaradi bolj učinkovite in pravočasne izterjave. Delež zamud nefinančnih podjetij nad 90 dni se v povprečju giblje okrog 7,5%.

Slika 7.5: Zamude nad 90 dni po skupinah bank za različne skupine komitentov, v odstotkih

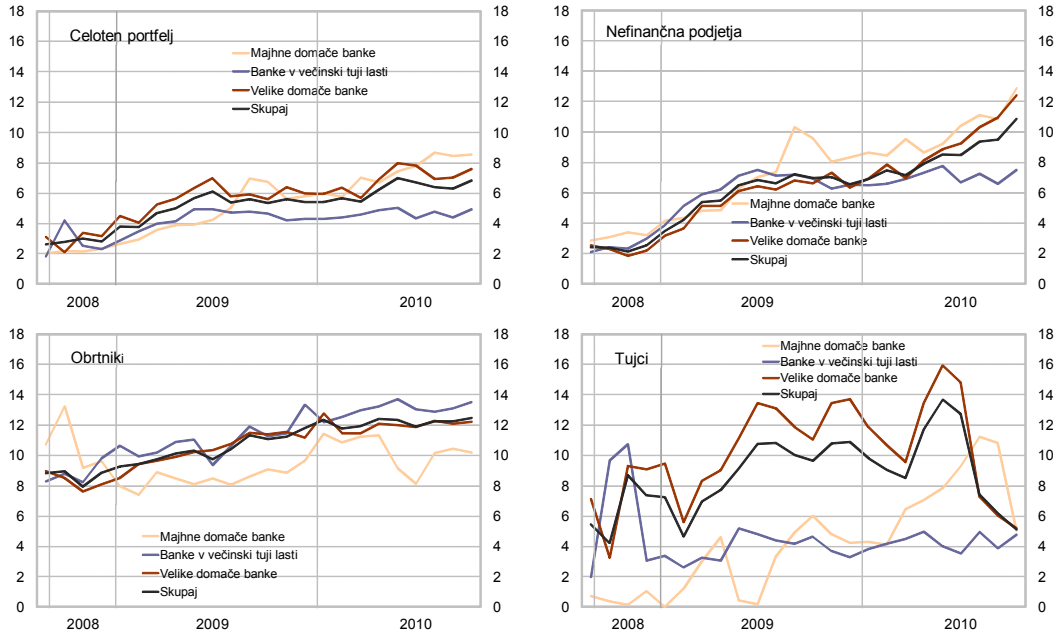

Vir: Banka Slovenije

Različna kakovost portfelja nefinančnih podjetij odločujoče vpliva na kakovost celotnega portfelja bank, zaradi prevladujočega deleža nefinančnih podjetij v strukturi bančnih naložb. Od sredine leta 2010 se kakovost tega dela portfelja pri bankah v večinski domači lasti dodatno poslabšuje, razlike v primerjavi z bankami v pretežni tuji lasti pa povečujejo. Skladno z različno kakovostjo portfelja nefinančnih podjetij je tudi delež nedonosnih terjatev pri bankah v večinski tuji lasti najnižji, 2,5%, in najvišji pri majhnih domačih bankah, 4,1%.

Tabela 7.3: Delež nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetij po skupinah bank

	31. 12. 2008		31. 12. 2009		30.9.2010	
	Razvrščene terjatve (RT)	Delež nedonosnih v RT v%	Razvrščene terjatve (RT)	Delež nedonosnih v RT v%	Razvrščene terjatve (RT)	Delež nedonosnih v RT v%
Skupaj (v mio EUR)	24.830	1,8	25.096	2,6	25.418	3,5
	Strukt. (v %)		Strukt. (v %)		Strukt. (v %)	
Velike domače banke	56,8	1,9	57,4	3,1	58,8	3,9
Majhne domače banke	7,7	3,3	8,2	3,8	8,6	4,1
Banke v več.tuji lasti	35,5	1,3	34,4	1,5	32,6	2,5

Vir: Banke Slovenije

Večje razlike v kakovosti portfelja med skupinami bank so tudi pri terjatvah do tujcev.

Naraščanje zamud pri obrtnikih ni tako izrazito kot pri nefinančnih podjetjih, boljšo kakovost tega dela portfelja pa imajo majhne domače banke. Pri tujcih se v drugi polovici leta 2010 razlike med skupinami bank znižujejo zaradi likvidiranja dela terjatev do tujcev, predvsem pri velikih domačih bankah. Za prebivalstvo ni novejših podatkov o zamudah (zadnji so razpoložljivi iz anket za leti 2009 in 2010). Nizek delež nedonosnih terjatev do prebivalstva v višini 1,6% in njihov majhen porast v letu 2010 (za 0,2 odstotne točke) kažeta na relativno nizko tveganje te skupine komitentov. Večje tveganje za porast zamud v prihodnje se pojavlja pri nedenarnih finančnih institucijah, kjer je naraščanje zamud najmočnejše pri velikih domačih bankah. Pri bankah v večinski tuji lasti predstavljajo terjatve do tujcev z vidika zamud nizko tvegane terjatve, ker se večinoma nanašajo na naložbe v tuje finančne institucije (predvsem v banke matere), medtem ko pri ostalih bankah večino tujcev predstavljajo ostali tuji (nefinančni) sektorji.

Okvir 7.1: Analiza bonitetne strukture kreditnega portfelja dolžnikov

Bonitetna struktura kreditnega portfelja dolžnikov je eden od pokazateljev izpostavljenosti bank kreditnemu tveganju. Za banko vsi komitenti predstavljajo določeno stopnjo tveganja neplačila terjatev; tveganje pa je največje pri komitentih, ki so uvrščeni v nižje bonitetne razrede.

V analizi je bonitetna struktura v letu 2009 primerjana s strukturo v prejšnjih letih, vključuje pa vse komitente, ki so bili zadolženi pri vsaj eni banki v Sloveniji, imajo razpoložljive podatke iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida ter imajo skupno izpostavljenost do banke večjo od 1000 EUR.

Struktura kreditnega portfelja se je v letu 2009 precej poslabšala. Delež najmanj tveganih komitentov, z bonitetno oceno A, se je v letu 2009 glede na povprečje med leti 2005-2008 zmanjšal za nekaj več kot 5 odstotnih točk, delež slabih komitentov, z bonitetnima ocenama D in E, pa se je povečal za 1,24 odstotne točke. Med novimi komitenti je v letu 2009 pričakovano ostal nizek delež komitentov v D in E (2,40%), saj takim komitentom banke posojila v večini primerov sploh ne odobrijo. Glede na leto 2008 se je število novih komitentov v letu 2009 zmanjšalo za 26,7%.

Slika 7.6: Struktura bonitetnih ocen za vse komitente in nove komitente v obdobju od 2005 do 2009

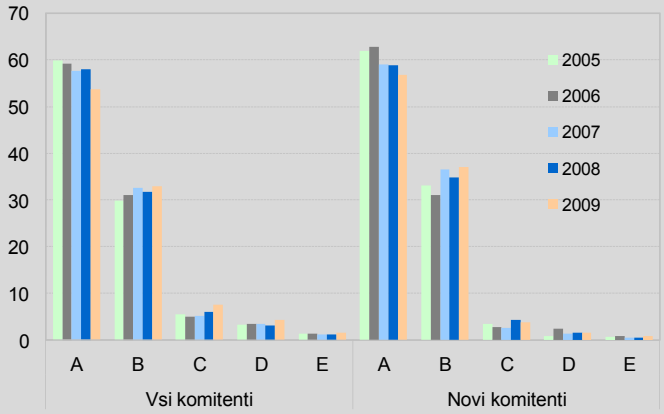

Vir: Banka Slovenije

Razlog za opisano spreminjanje strukture dolžnikov je izrazito poslabšanje makroekonomskih razmer v letu 2009. S spremembo gospodarskega položaja se spreminjajo pogoji poslovanja podjetij, s čimer se spreminja tudi njihova kreditna sposobnost. Poleg tega v obdobju recesije banke postanejo previdnejše pri ocenjevanju kakovosti komitentov in jih praviloma ocenjujejo bolj pesimistično.

Glede na povprečje med leti 2005-2008 se je v letu 2009 najbolj, za 2,09 odstotne točke, povečal delež komitentov v razredu C. Do večje prerazporeditve v razreda D in E pa še ni prišlo. Razloga za takšno obnašanje bank sta predvsem dva. Prvič, bankam na ta način ni potrebno oblikovati tolikšnih oslabitev, kot če bi komitente prerazvrstile v D in E. Drugič, pričakovanja bank po hitrem okrevanju gospodarstva in s tem izboljšanju kreditne sposobnosti komitentov.

Iz bonitetne strukture istih komitentov, ki imajo kreditno razmerje z isto banko vsaj pet let (od 2005 do 2009) je razvidno, da se bonitetna struktura v času slabša. Po petih letih se je delež komitentov v najvišjem razredu znižal za 9,30 odstotne točke, delež komitentov v D in E pa se je povečal za 3,91 odstotne točke. Po eni strani je slabšanje bonitetnih ocen istih komitentov pričakovano, saj se na dolgi rok lahko pojavi vse več dejavnikov, ki povečujejo verjetnost, da se bo na začetku ocenjeno kreditno tveganje povečalo. Mnoge raziskave pa kažejo, da je večina kreditnega tveganja ustvarjenega v obdobju rasti, ko banke uporabljajo ohlapnejše standarde pri odobravanju posojil. Večina kreditnega tveganja se realizira, ko pride do obrata v poslovnem ciklu. To se kaže tudi v letu 2009, ko sta se z nastopom recesije, bistveno poslabšala struktura vseh komitentov ter struktura komitentov, ki imajo kreditno razmerje z isto banko vsaj pet let.

Tabela 7.4: Struktura bonitetnih ocen istih poslovnih subjektov v letih od 2005 do 2009, v odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009
A	64,22	61,99	60,55	59,86	54,92
B	29,81	30,84	30,83	30,35	31,20
C	3,78	4,14	4,86	5,83	7,88
D	1,58	2,25	2,78	2,75	4,55
E	0,61	0,78	0,99	1,21	1,55
Skupaj	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Skupaj (število)	13.848	13.848	13.848	13.848	13.848

Vir: Banka Slovenije

Prehodne matrike, ki kažejo verjetnost s katero poslovni subjekti prehajajo med bonitetnimi razredi, potrjujejo prejšnje ugotovitve, saj so se v letu 2009 glede na povprečje med leti 2005-2008 povečale verjetnosti poslabšanja bonitetne ocene ter zmanjšale verjetnosti izboljšanja bonitetne ocene. V letu 2009 se je precej povečala migracija iz razreda A (za 3,9 odstotne točke), predvsem v razreda B in C. Po drugi strani pa so se verjetnosti spremembe bonitetne ocene v nižjih razredih znižale. V razredu D je bila kljub poslabšanemu gospodarskemu položaju v letu 2009 večja verjetnost izboljšanja kot poslabšanja bonitetne ocene, kar kaže na zadržanost bank pri uvrščanju komitentov v nižje razrede.

Tabela 7.5: Verjetnost prehodov med bonitetnimi razredi, v odstotkih

Povprečna prehodna matrika 2005 - 2008

		Tekoče leto				
		A	B	C	D	E
predhodno leto	A	90,98	7,09	1,14	0,52	0,26
	B	9,19	81,71	6,06	2,82	0,21
	C	4,69	15,28	68,69	9,70	1,65
	D	4,35	5,52	5,69	77,57	6,87
	E	3,73	1,46	1,33	1,73	91,74

	Izboljšanje bonitete	Boniteta se ne spremeni	Poslabšanje bonitete
A		90,98	9,02
B	9,19	81,71	9,09
C	19,97	68,69	11,35
D	15,56	77,57	6,87
E	8,26	91,74	

Prehodna matrika 2009

		2009				
		A	B	C	D	E
2008	A	87,09	9,41	2,16	0,97	0,37
	B	3,83	81,90	9,32	4,53	0,42
	C	1,13	9,90	71,07	15,70	2,19
	D	0,46	4,58	5,80	79,24	9,92
	E	0,00	0,54	0,42	1,68	97,06

	Izboljšanje bonitete	Boniteta se ne spremeni	Poslabšanje bonitete
A		87,09	12,91
B	3,83	81,90	14,27
C	11,03	71,07	17,89
D	10,84	79,24	9,92
E	2,94	97,06	

Vir: Banka Slovenije

Informacijo o spreminjanju strukture celotnega portfelja lahko dobimo na podlagi aktivnosti in odklona, ki sta izračunana iz prehodnih matrik. Aktivnost prikazuje delež podjetij, katerim se je v posameznem obdobju spremenila bonitetna ocena. Odklon pa kaže ali se je večjemu številu podjetij boniteta poslabšala (negativen odklon) ali izboljšala (pozitiven odklon). Aktivnost in odklon sta prikazana ločeno za vse komitente ter za komitente, ki so se na novo zadolžili v predhodnem letu.

Slika 7.7: Aktivnost in odklon za vse komitente ter za komitente, ki so se na novo zadolžili v preteklem letu

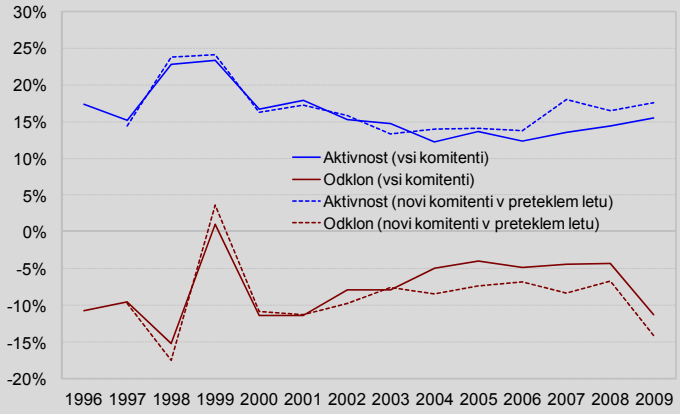

Vir: Banka Slovenije

Glede na preteklo leto se je v letu 2009 aktivnost vseh komitentov povečala za nekaj več kot eno odstotno točko, odklon pa se je povečal za skoraj 7 odstotnih točk. To kaže, da se je večini komitentov, ki so v letu 2009 migrirali, bonitetna ocena poslabšala. Bistven vpliv na povečanje odklona je imela povečana migracija iz razreda A, kjer je skoncentriranih največ komitentov.

V letu 2009 se je kreditno tveganje ocenjeno na podlagi bonitetne strukture komitentov povečalo. Velik del tega povečanja gre na račun izrazito poslabšanih makroekonomskih razmer v letu 2009, zaradi česar so se poslabšali pogoji poslovanja podjetij. Hkrati naraščajo težave z likvidnostjo ter prezadolženostjo podjetij. Deloma so na povečano kreditno tveganje v letu 2009 vplivale tudi banke z bolj ohlapnimi kreditnimi standardi v obdobju gospodarske in kreditne rasti. Iz predstavljenega tudi izhaja, da so banke sicer v letu 2009 komitente v povprečju uvrščale v nižje bonitetne razrede, zadržane pa so bile pri prerazporeditvi komitentov v najnižja razreda, D in E. Obstaja torej tveganje, da bo do večjega poslabšanja kreditnega portfelja prišlo v prihodnjih letih. To se že kaže v letu 2010, ko zaradi počasnega okrevanja gospodarstva, narašča delež razvrščenih terjatev v D in E ter delež podjetij z zamudo nad 90 dni.

7.2 Nefinančna podjetja

Z oživljanjem konjunkture na glavnih izvoznih trgih slovenskih podjetij se ponovno odpirajo možnosti za živahnejšo gospodarsko aktivnost. Naročila, zlasti iz tujine, naraščajo in med omejitvenimi dejavniki poslovanja v podjetjih iz predelovalnih dejavnostih se sprva skromno, v drugem polletju pa intenzivneje, znižuje pomen nezadostnega povpraševanja. Podjetja v storitvenih dejavnostih se zaradi večje usmerjenosti na domači trg še vedno srečujejo s prenizkim povpraševanjem. Pri obeh dejavnostih pa podjetja še naprej med najpomembnejšimi omejitvenimi dejavniki poslovanja navajajo[13] težave s financiranjem.

Letošnjo gospodarsko aktivnost podjetij podpira financiranje pri partnerjih doma in v tujini in ne financiranje domačih bank.

Banke po razpoložljivih podatkih do konca oktobra še niso začele podpirati začetnega gospodarskega okrevanja. Financiranje podjetij s posojili bank še ne narašča. Podatki o oživljanju celotnega financiranja podjetij v prvi polovici leta kažejo, da se podjetja po vire financiranja obračajo na druge sektorje, predvsem tujino in druga podjetja. V prvem polletju 2010 se je med podjetji v Sloveniji okrepilo financiranje s posojili, v drugem četrtletju tudi financiranje s komercialnimi krediti. Hkrati je naraslo financiranje s komercialnimi krediti iz tujine, ki kaže na prizadevanje tujih partnerjev za pospeševanje lastne aktivnosti. Pri nespremenjenem stanju financiranja pri domačih bankah, je bila gospodarska rast v prvem polletju podprta s financiranjem pri tujih in domačih partnerjih, v drugem polletju pa ocenjujemo, da se je nekoliko okrepilo tudi financiranje nefinančnih podjetij pri tujih bankah.

Slika 7.8: Tokovi financiranja nefinančnih podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

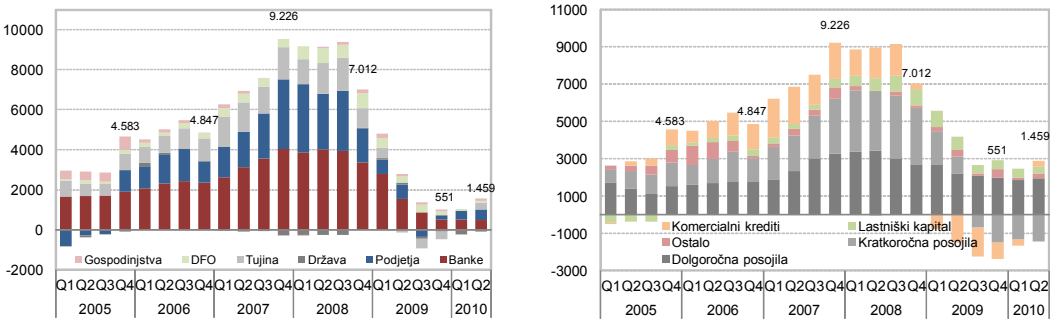

Vir: Banka Slovenije

Viri financiranja v tujini bodo lažje dosegljivi večjim in ekonomsko močnejšim podjetjem. Če bodo domače banke zaostajale za tujimi pri prilagajanju povečanim potrebam podjetij po financiranju, se bo povečalo tveganje izgube potencialnega dohodka v prihodnje.

Slika 7.9: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) in naraščanje dolga podjetij v Sloveniji in evroobmočju v razmerju do BDP (desno)

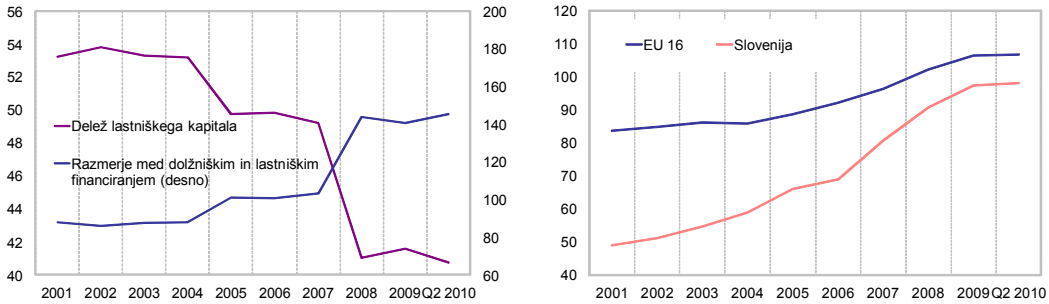

Vir: Banka Slovenije

Relativno visoka zadolženost slovenskih podjetij ostaja aktualen problem tudi dve leti po izbruhu finančne krize, kar potrjuje nezmanjšano razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij. To razmerje je od 103% pred finančno krizo poskočilo nad 140% in se na nekoliko višji ravni ohranilo tudi v letu 2010.

[13] Vir: SURS

Financiranje podjetij v tujini bo spodbujeno ne le z morebitnim hitrejšim odzivom tujih bank, temveč tudi z visoko razliko v obrestnih merah med bankami v Sloveniji in evroobmočju. Septembra so bile variabilne obrestne mere za nova posojila pri bankah v Sloveniji za 2,4 odstotne točke višje kot v evroobmočju, za sicer manj pogosta posojila s fiksno obrestno mero (v začetnem vsaj enoletnem obdobju) pa za slabi 2 odstotni točki.

Banke s prepočasnim odzivom na povečane potrebe podjetij po financiranju tvegajo izgubo dohodka.

Tabela 7.6: Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, struktura in medletne stopnje rasti, v mio EUR in v odstotkih

	Posojila nefinančnim podjetjem[1]			Razvrščena aktiva do nefinančnih podjetij					
	Skupaj	Struktura v %		Skupaj	Struktura	Sprememba strukture v o.t.		Medletne stopnje rasti v %	
	2010	2009	2010	2010	2010	2009	2010	2009	2010
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rud.	287	1,4	1,3	333	1,3	0,1	0,0	10,1	5,0
Predelovalne dejavnosti	5.679	26,6	26,5	6.501	25,5	0,2	-0,5	1,9	0,6
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	672	2,9	3,1	1.039	4,1	0,8	0,2	25,2	11,5
Gradbeništvo	2.442	10,8	11,4	3.484	13,7	0,7	1,1	6,8	11,3
Trgovina	4.059	19,1	18,9	4.831	19,0	-1,1	-0,3	-4,3	-0,6
Promet in skladiščenje	2.227	10,0	10,4	2.440	9,6	0,8	0,3	10,9	6,9
Gostinstvo	635	3,0	3,0	700	2,7	0,4	0,0	15,8	1,7
Informacije in komunikacije	484	2,4	2,3	656	2,6	0,0	-0,2	0,1	-9,3
Finančno posredništvo	1.630	7,9	7,6	1.700	6,7	-2,1	-0,3	-22,0	-2,0
Poslovanje z nepremičninami	1.089	5,3	5,1	1.180	4,6	0,1	-0,3	2,4	-8,0
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	1.799	8,7	8,4	2.151	8,4	0,0	-0,1	1,2	0,4
Javne storitve	424	1,9	2,0	469	1,8	0,2	0,1	11,8	10,0
SKUPAJ	21.427	100,0	100,0	25.486	100,0			1,1	2,0

Opomba: [1] Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

Ob stagniranju posojil nefinančnim podjetjem v celoti, so banke tudi v letu 2010 obdržale relativno visoko napajanje s posojili podjetij iz dejavnosti gradbeništva ter prometa in skladiščenja. Predelovalne dejavnosti, ki zaradi izvozne naravnanosti med prvimi občutijo pozitivne učinke povečanega tujega povpraševanja, so tudi letos slabo oskrbovane z novimi posojili. Delež podjetij iz teh dejavnosti v strukturi bančnih posojil se je v letu 2010 do septembra celo nekoliko znižal, na 26,5%. Dodatno pa je narastel delež podjetij iz gradbeništva, za 0,6 odstotne točke, ter prometa in skladiščenja, za 0,4 odstotne točke. Naraščanje izpostavljenosti bank do najbolj zadolženih dejavnosti prispeva k dodatnemu poslabševanju kakovosti kreditnega portfelja bank. Podoben negativen vpliv ima tudi ohranjanje obstoječega nabora komitentov in naložb oziroma neširjenja posojilnega portfelja z novimi projekti.

Nadaljnji porast posojil gradbeništvu in prometu ob stagniranju kreditiranja ostalih dejavnosti.

Tabela 7.7: Prirasti posojil po dejavnostih, v mio EUR

	Predelovalne dejavnosti	Gradbeništvo	Trgovina	Promet in skladiščenje	Gostinstvo	Finančno posredništvo	Poslovanje z nepremičninami	Strokovne in dr.posl. dejavnosti	Nefinančne družbe skupaj
2005	542,9	141,2	489,6	135,3	62,0	296,5	87,1	145,6	1.844,9
2006	581,7	313,0	180,1	236,3	53,6	238,7	294,9	241,0	2.302,6
2007	695,3	616,8	717,7	349,3	84,4	750,9	285,0	553,3	4.516,6
2008	962,0	416,6	720,2	321,1	118,3	253,6	244,5	162,8	3.439,5
2009	46,2	240,3	-184,6	228,5	73,1	-429,4	22,6	63,2	240,5
2010	80,6	182,9	54,4	125,7	10,1	-21,4	-34,4	-25,1	417,7

Opomba: Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

Nedonosne terjatve do nefinančnih podjetij so od 2,6% ob koncu leta 2009 narasle na 3,5% septembra 2010. Poslabševanje portfelja do nefinančnih podjetij je letos izrazito v gradbeništvu, kjer se je delež nedonosnih terjatev več kot podvojil, na 4,8%. Najvišji letošnji prirast in najvišji delež nedonosnih terjatev dosegajo s 6,8% strokovne in poslovne storitve. Močno povečano tveganje v tej dejavnosti spremlja tudi povečana pokritost z oslabitvami, ki je septembra dosegla 8,5%, v primerjavi s 5,7% v povprečju nefinančnih podjetij. Večjo pokritost portfelja z oslabitvami imajo banke letos le pri dejavnosti finančnega posredništva, v kateri je problem daljših zamud izbruhnil že sredi leta 2009.

Nefinančna podjetja: poslabševanje kakovosti portfelja do gradbeništva ter strokovnih in poslovnih storitev.

Tabela 7.8: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami in deleži nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih

	Oslabitve razvrščenih terjatev v mio EUR		Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami		Razvrščene terjatve v skupinah D in E		
					v mio EUR	v deležu v vseh razvrščenih terjatvah	
	2009	sep.10	2009	sep.10	sep.10	2009	sep.10
Kmetijstvo, rudarstvo	23	22	7,0	6,8	15,9	4,9	4,6
Predelovalne dejavnosti	342	361	5,2	5,6	254,9	3,4	3,9
Elektrika, plin in voda	10	13	1,0	1,3	5,9	0,1	0,5
Gradbeništvo	154	231	4,9	6,7	167,9	2,2	4,8
Trgovina	222	270	4,6	5,6	149,9	3,2	3,1
Promet in skladiščenje	40	63	1,7	2,6	24,9	0,6	1,0
Gostinstvo	28	32	4,0	4,6	19,9	2,9	2,7
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	27	30	4,0	4,6	13,9	1,2	2,0
Finančno posredništvo	133	166	7,5	9,6	51,9	2,6	3,0
Poslovanje z nepremičninami	46	61	3,8	5,3	39,9	1,6	3,3
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	123	181	5,8	8,5	144,9	3,9	6,8
Javne storitve	14	17	3,1	3,6	7,9	0,8	1,5
Skupaj	1.162	1.447	4,6	5,7	886,9	2,6	3,5

Vir: Banka Slovenije

Zamude podjetij pri poravnavanju obveznosti v bankah napovedujejo nadaljnji porast nedonosnih terjatev in oslabitev, s pričakovanim negativnim vplivom na dobičkonosnost in kapital bank. Zamude nad 90 dni so predstavljale septembra že 10,8% portfelja nefinančnih podjetij pri bankah, kar pomeni hitrejše poslabševanje portfelja v primerjavi z letom 2009 (prirast 4,2 odstotne točke v primerjavi s celoletnim 3,1 prirastom v letu 2009).

V petih dejavnostih s skupnim 36% deležem se zamude nad 90 dni gibljejo med 10 in 20% razvrščenih terjatev.

Konec leta 2009 so le podjetja iz finančnega posredništva imela več kot desetino portfelja z zamudami nad 90 dni. Septembra so se jim je pridružili še gradbeništvo (18,7%), poslovanje z nepremičninami (11%), strokovne in druge poslovne dejavnosti (15,4%) ter informacije in komunikacije (20,1%). Omenjenih pet panog predstavlja 36% vseh razvrščenih terjatev nefinančnih podjetij.

Problem daljših zamud podjetij iz finančnega posredništva je posebej pereč pri velikih domačih bankah, kjer je 22,9% terjatev z zamudo daljšo od 90 dni. Pri ostalih skupinah bank se je ta delež znižal pod 10%. Zamudniki med gradbenimi podjetji zelo obremenjujejo portfelj majhnih domačih bank, kjer ima skoraj vsak četrti evro terjatev do gradbeništva zamudo nad 90 dni. Delež tovrstnih terjatev je bistveno manjši v portfelju bank v večinski tuji lasti (14%).

V majhnih domačih bankah je nadpovprečno velik delež daljših zamud v terjatvah do podjetij iz trgovine (11,2%, pri ostalih skupinah pod 8%).

Tabela 7.9: Zamude nefinančnih podjetij pri bankah po dejavnostih

		Deleži števila zamudnikov v skupnem številu podjetij pri bankah			Povprečno število dni zamude pri zamudnikih	Delež razvrščene aktive zamudnikov v portfelju banke		
	Število podjetij z zamudo	Skupaj	V tem z zamudo nad 90 dni			Skupaj	V tem z zamudo nad 90 dni	
		sep.10	dec.09	sep.10		sep.10	dec.09	sep.10
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	42	18,5	12,0	13,2	418	11,6	5,5	5,1
Predelovalne dejavnosti	764	19,1	11,0	12,5	344	15,7	6,3	9,6
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	24	8,8	3,7	4,0	69	4,4	0,8	0,8
Gradbeništvo	832	28,1	15,2	21,2	276	28,2	7,7	18,7
Trgovina	1251	18,8	13,1	13,6	485	12,9	5,1	7,3
Promet in skladiščenje	317	23,4	15,0	17,1	145	15,4	1,9	6,7
Gostinstvo	261	25,3	16,9	18,6	330	14,0	7,9	7,7
Informacije in komunikacije	146	10,8	6,0	7,8	186	26,0	1,8	20,1
Finančno posredništvo	26	17,0	13,8	13,1	209	27,7	21,6	16,8
Poslovanje z nepremičninami	153	23,0	10,8	13,5	222	22,3	4,8	11,0
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	580	11,5	6,9	8,2	298	25,2	7,6	15,4
Javne storitve	135	10,8	6,1	6,8	275	7,3	2,2	3,0
Skupaj	4.532	18,1	11,1	12,9	298	18,3	6,6	10,8

Vir: Banka Slovenije

Razpiranje škarij med dinamiko daljših zamud in nedonosnimi terjatvami kaže na verjetne poraste nedonosnih terjatev v prihodnje. Pri domačih bankah je prerazvrščanje terjatev

med nedonosne izrazito zaostajalo pri podjetjih iz gradbeništva, tako pri velikih, še bolj pa pri majhnih domačih bankah. Majhne domače banke, kljub nadpovprečnemu deležu nedonosnih terjatev v najbolj tveganih dejavnosti, pri trgovini in gradbeništvu ne dohitevajo hitre rasti terjatev z daljšimi zamudami.

Slika 7.10: Razlika med zamudami nefinančnih podjetij nad 90 dni pri bankah in deležem nedonosnih terjatev, po skupinah bank, v odstotkih

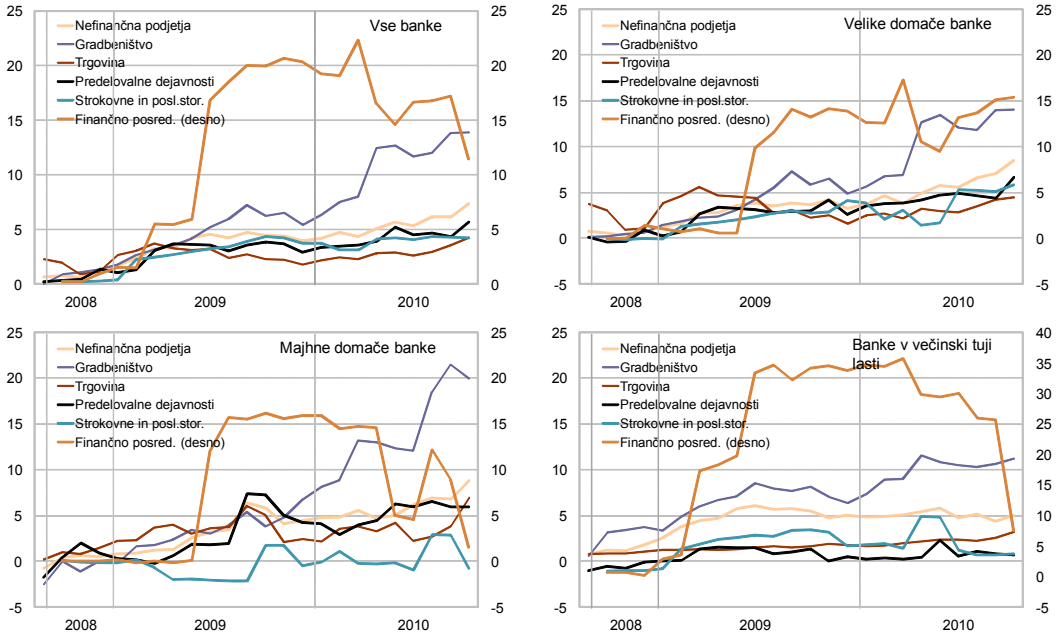

Opomba: Od marca 2001 mesečni podatki, pred tem četrtletni.
Vir: Banka Slovenije

Struktura portfelja pri bankah v večinski tuji lasti je bolj kot pri domačih bankah sledila kakovosti komitentov po kriteriju daljših zamud. Vzrok ni toliko zaradi prerazporejanja terjatev med manj donosne, temveč bolj zaradi previdnejšega izpostavljanja tveganju, verjetno pa tudi zaradi bolj uspešne izterjave terjatev z zamudo.

Okvir 7.2: Naraščanje neporavnanih obveznost podjetij

Na naraščanje likvidnostnih problemov sektorja podjetij opozarja dejstvo, da neporavnane obveznosti podjetij ne naraščajo le do bank, temveč tudi do države in podjetij. Če bi sodili le na osnovi gibanja neporavnanih obveznosti podjetij, se krizne razmere v Sloveniji letos zaostrujejo.

Na problem plačilne nediscipline kažejo podatki AJPES o dospelih neporavnanih obveznostih. Podatki vključujejo le podatke iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga, ne pa tudi ostalih neporavnanih obveznosti iz naslova neplačanih računov med upniki in dolžniki. Problem finančne nediscipline je zato dejansko večji kot ga kažejo podatki AJPES-a.

Slika 7.11: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti (levo) in število pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti (desno)

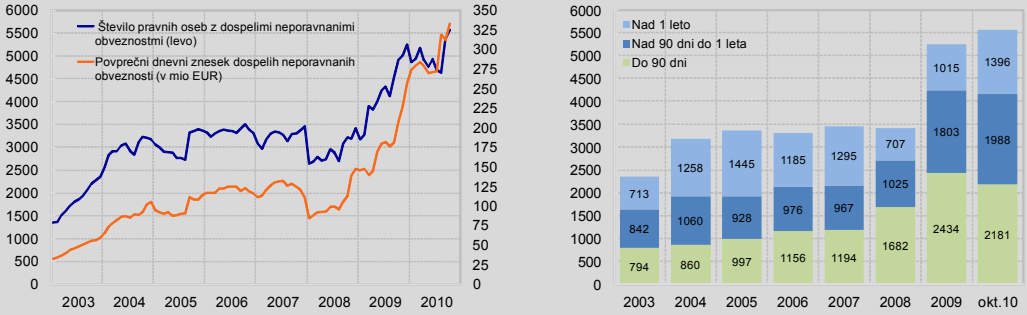

Vir: AJPES

Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi se je v prvih desetih mesecih leta 2010 povišalo za 14%, konec oktobra 2010 je bilo takih oseb 5.565. Še bolj je narasel povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, ki se je v istem obdobju povečal za 29,6%. Zamude poravnave obveznosti so se podaljšale: število pravnih oseb z obveznostmi neporavnanimi več kot 90 dni se je povečalo za 20,1%, medtem ko se je število pravnih oseb z obveznostmi neporavnanimi manj kot 90 dni zmanjšalo za 10,4%.

V letu 2010 ostajata število pravnih oseb in povprečni dnevni znesek neporavnanih obveznosti največja v dejavnosti gradbeništva, izstopa pa tudi trgovina.

Tabela 7.10: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, skupaj in največje panoge

	Število pravnih oseb			Povprečni dnevni znesek (v mio EUR)		
	dec.08	dec.09	okt.10	dec.08	dec.09	okt.10
Skupaj	3.414	5.252	5.565	147,3	256,7	332,7
Gradbeništvo	732	1.288	1.234	27,0	78,2	96,7
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	41	55	76	24,1	46,2	48,9
Trgovina	806	1.083	1.217	32,2	38,1	44,9
Predelovalne dejavnosti	431	662	693	18,5	28,9	35,6
Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	354	537	610	17,6	20,8	33,7
Drugo	1.050	1.627	1.735	27,9	44,5	72,8

Vir: AJPES

Plačilna nedisciplina je kompleksen sistemski problem, ki v Sloveniji ni zaskrbljujoč le zaradi obsega in dinamike naraščanja, temveč predvsem zaradi dosedanje neučinkovitost ukrepov za njegovo razreševanje. Hkrati na plačilno nedisciplino vplivajo tudi podjetniki s svojim poslovnim obnašanjem (npr. z neustreznim zavarovanjem plačil). Njen dolgoletni razvoj omogoča slovensko poslovno okolje, ki je premalo restriktivno do dolžnikov in preveč obremenjujoče za upnike (primer za to je zapletenost in dolgotrajnost postopkov izvršbe). Slednje še posebej prizadene manjša podjetja in samostojne podjetnike, odvisne od poslovanja z večjimi podjetji.

V nasprotju s Slovenijo se problem prepozno poravnanih finančnih obveznosti v večini evropskih držav umirja. Povprečno število dni poravnave zapadlih plačil se je letos zmanjšalo za 1 dan na 18 dni, vendar pa je delež odpisanih terjatev narasel z 2,4% na 2,6%. Primerjava med državami (Slovenija vanjo ni vključena) kaže, da so pogodbeni roki in zamude plačil najkrajši v skandinavskih državah, Nemčiji in Avstriji, najdaljši pa v Italiji, Grčiji, Španiji in na Portugalskem.[1]

[1] Vir: European Payment Index 2010
(http://economico.sapo.pt/public/admin/tinymce/jscripts/tiny_mce/plugins/filemanager/files/intrumjustitia.pdf)

7.3 Zavarovanja posojil

Struktura zavarovanj za novoodobrena posojila

Dodatno zaostrovanje standardov bank glede zavarovanj posojil v letu 2010.

Standardi zavarovanj posojil bank so se v letu 2010 dodatno zaostrili. Delež nezavarovanih novoodobrenih posojil je bil v prvih petih mesecih nižji kot v preteklih štirih letih. Kljub znižanju ostaja na ravni celotnega nebančnega sektorja relativno visok, 39,3%, zaradi spreminjanja sektorske in ročnostne strukture posojil. Na ravni posameznega sektorja in vrste posojil so spremembe v zavarovanjih izrazitejše in bolje odražajo zaostreno politiko bank na področju zavarovanj.

Slika 7.12: Struktura zavarovanj vseh novih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

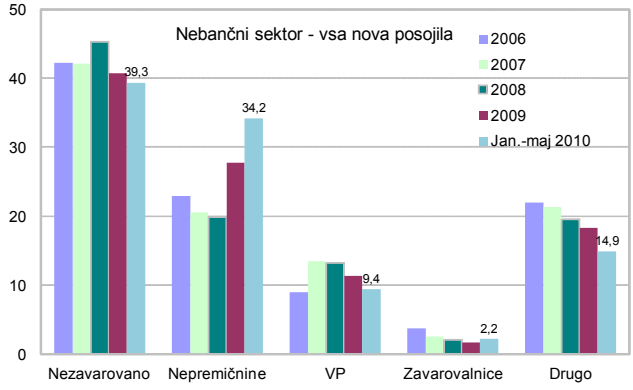

Vir: Banka Slovenije

Zavarovanja posojil podjetjem: znižuje se delež nezavarovanih posojil ob naraščanju zavarovanj z nepremičninami.

Zaostrovanje pogojev zavarovanj je bolj prizadelo nefinančna podjetja, kot gospodinjstva, kar je glede na razlike v tveganjih teh skupin komitentov pričakovano. Pri kratkoročnih posojilih nefinančnim družbam se je delež nezavarovanih posojil v letu 2009 znižal za 3,4 odstotnih točk, v letu 2010 do maja pa še za dodatnih 7,2 odstotnih točk, na 35,1%. Pri dolgoročnih posojilih je delež nezavarovanih novih posojil nižji. V letu 2009 se je znižal na slabih 21% in se na tej ravni ohranjal tudi v letu 2010.

V letu 2010 se je nadaljevalo naraščanje pomena zavarovanj z nepremičninami. Delež novih posojil zavarovanih z nepremičninami se je izrazito povečal pri financiranju nefinančnih družb. Pri 55% dolgoročnih in 35% kratkoročnih novoodobrenih posojilih nefinančnim družbam v letu 2010 do maja, so banke v zavarovanje prejele nepremičnino. Naraščajoča vloga te oblike zavarovanja v letih 2009 in 2010 je posledica tudi visoke zastopanosti posojil gradbeništvu v novoodobrenih posojilih v teh letih.

Slika 7.13: Struktura zavarovanj vseh novih kratkoročnih (levo) in dolgoročnih (desno) posojil nefinančnim družbam v odstotkih

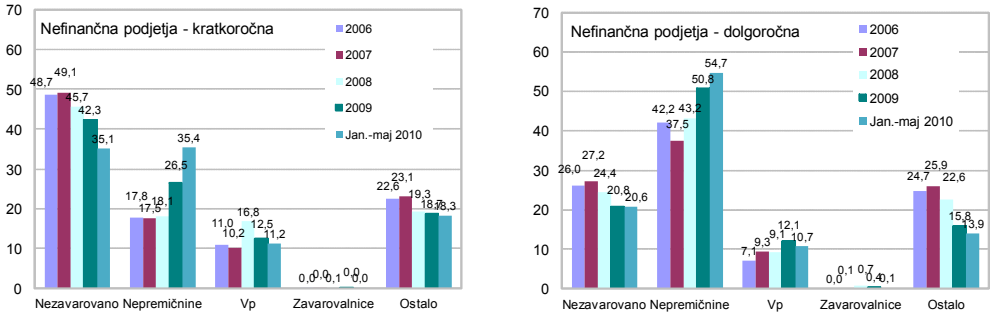

Vir: Banka Slovenije

Zavarovanja posojil gospodinjstvom: naraščajo zavarovanja z nepremičninami, pri potrošniških posojilih pa prek zavarovalnic.

Posojila gospodinjstvom so najpogosteje zavarovana z nepremičninami in pri zavarovalnicah, odvisno od vrste posojila. Znižuje se delež ostalih oblik zavarovanj (bančne vloge, poroki, drugo) ter delež nezavarovanih posojil. Pri stanovanjskih posojilih se je delež zavarovanj z nepremičninami povečal na 78%, predvsem na račun zmanjšanja zavarovanj z drugimi oblikami. Pri potrošniških posojilih gospodinjstvom prevladujejo z 39% deležem in tendenco naraščanja zavarovanja pri zavarovalnicah.

Slika 7.14: Struktura zavarovanj novih stanovanjskih (levo) in potrošniških (desno) posojil gospodinjstvom v odstotkih

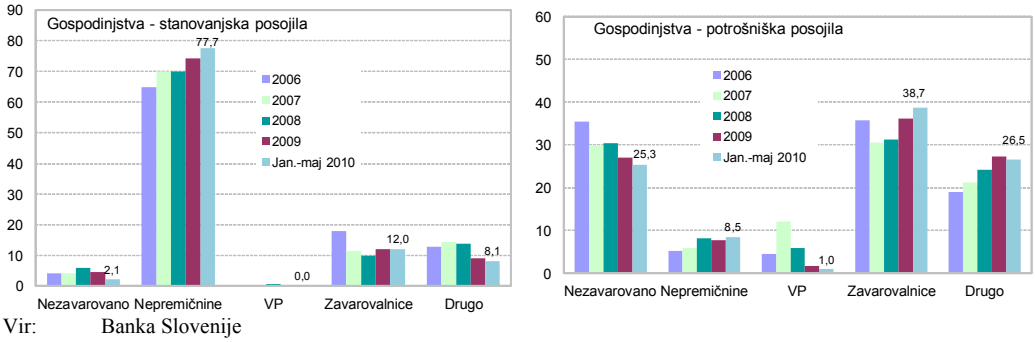

Vir: Banka Slovenije

Pokritost kreditnega portfelja z zavarovanji

Banke imajo najvišji delež nezavarovanih terjatev do tujcev, najnižjega do gospodinjstev.

Strožji pogoji odobravanja novih posojil so znižali delež nezavarovanih terjatev v portfelju bank. Septembra se je delež nezavarovanih posojil znižal na 43,3% v primerjavi s skoraj polovičnim deležem ob koncu leta 2009. Zaradi nižjih standardov v preteklosti in visokega deleža naložb najkrajših ročnosti je ta delež precej višji kot pri novoodobrenih posojilih. Največji delež nezavarovanih terjatev imajo banke do države in bančnega sektorja, kar je v skladu s kratko ročnostjo teh terjatev in nizko stopnjo tveganja. Med ostalimi skupinami komitentov izstopajo tujci z najvišjim, 66-odstotnim deležem nezavarovanih terjatev. Velik del terjatev do tujcev predstavljajo terjatve do tujih finančnih institucij najkrajših ročnosti, pa tudi izpostavljenost bank do njih se je letos znižala v najbolj tveganem delu portfelja. Najbolj so se letos znižale nezavarovane terjatve do gospodinjstev, za 10 odstotnih točk. Ob relativno nizki stopnji tveganja gospodinjstev, ki se kaže v razmeroma majhnem deležu zamud pri poravnavanju obveznosti in nizkem deležu nedonosnih terjatev, ostajajo terjatve do gospodinjstev najbolj zavarovana skupina terjatev.

Tabela 7.11: Zavarovanje razvrščenih terjatev po skupinah komitentov ob koncu septembra 2010 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj [2] z razvrščeno aktivo v %							
		Nezavarovano [1]							
	Razvrščena aktiva v mio EUR	sep.10	Prirast v o.t. od dec.2009	Z deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. [3]	S stanov. neprem. [3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj zavarovanja [3]
Podjetja	25.253,5	34,1	-6,5	10,8	68,6	6,1	0,0	38,2	123,7
DFO	2.360,6	53,1	-0,8	23,3	8,6	0,4	0,0	30,8	63,2
Gospodinjstva	10.057,1	22,3	-10,0	1,0	15,1	80,3	17,3	23,3	137,1
Tujci	6.889,2	66,7	-3,4	4,3	25,7	2,4	0,3	20,7	53,4
Država	1.973,7	77,6	-5,7		2,0	0,2		21,2	23,5
Banke in hranilnice	3.533,7	95,8	-0,8			0,0		5,9	5,9
Centralna banka	2,6	100,0							
Drugo	49,5	100,0							
Skupna vsota	50.119,8	43,3	-6,1	7,3	41,6	19,6	3,5	29,5	101,5

Opombe: [1] Zajete so terjatve, ki niso zavarovane oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).
[2] Zavarovanja so navedena po pošteni vrednosti.
[3] Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana, tako pri teh vrstah zavarovanj, kot v agregatu.
Vir: Banka Slovenije

Visoka pokritost terjatev do gospodinjstev in podjetjih z nepremičninami.

Letos se je dodatno izboljšala pokritost razvrščenih terjatev bank z zavarovanji z nepremičninami. Merjeno po pošteni vrednosti predstavljajo zavarovanja z nepremičninami 61% razvrščene aktive, kar je za 11 odstotnih točk več kot ob koncu leta 2009. Najvišje kritje razvrščenih terjatev z nepremičninami, tako stanovanjskimi kot poslovnimi, imajo banke pri terjatvah do podjetij, 75%, in pri terjatvah do gospodinjstev, 95%. Pri obeh skupinah komitentov se je pokritost z nepremičninami dodatno izboljšala v primerjavi s koncem 2009.

Celotna vrednost zavarovanj, prejetih v zavarovanje, presega vrednost celotnih terjatev do podjetij za 124% in do gospodinjstev za 137%, vključno s terjatvami brez zavarovanj[14]. Pokritost z zavarovanji pri ostalih skupinah komitentov je pod 100%.

7.4 Velika izpostavljenost bank

Število velikih izpostavljenosti se je ohranjalo, vsota velikih izpostavljenosti pa zmanjšala.

Število velikih izpostavljenosti se je po zniževanju v preteklem letu v prvih treh četrtletjih 2010 ohranjalo na ravni konca leta 2009. Septembra je bilo 230 velikih izpostavljenosti pri bankah. S podobno dinamiko se je do konca prvega polletja gibala tudi vsota velikih izpostavljenosti, v tretjem četrtletju pa je zanihala navzdol, na 153% kapitala bank. Septembra so tri banke imele vsoto velikih izpostavljenosti nad 300% kapitala.

Slika 7.15: Gibanje vsote in števila velikih izpostavljenosti bančnega sektorja

Vir: Banka Slovenije

[14] Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana, tako pri teh vrstah zavarovanj, kot v agregatu.

V letu 2010 do septembra so izpostavljenost kreditnemu tveganju, merjeno z veliko izpostavljenostjo, zmanjšale majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti. Povprečna višina velikih izpostavljenosti se je pri teh dveh skupinah bank zmanjšala za 0,2, pri majhnih domačih bankah na 2,9% regulatornega kapitala, pri bankah v večinski tuji lasti pa na 1,8%. Pri velikih domačih bankah se je povečala za 0,1 odstotne točke na 2,5%, kar je raven okrog katere se giblje že od začetka leta 2009.

Slika 7.16: Povprečna velikost velike izpostavljenosti v odstotkih regulatornega kapitala (levo) in število velikih izpostavljenosti (desno) po posameznih skupinah bank

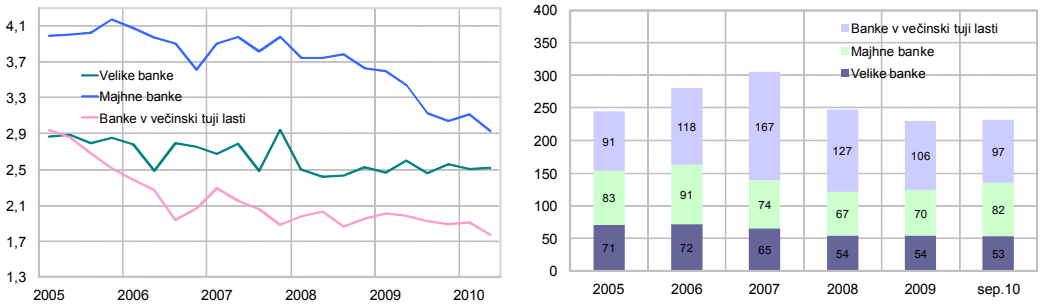

Vir: Banka Slovenije

8 OBRESTNO TVEGANJE

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je v prvih devetih mesecih leta 2010 povečalo, vendar je ostalo nižje kot pred izbruhom finančne krize. Zaradi prestrukturiranja pasive in reprogramiranja aktive je agregatna enoletna kumulativna vrzel leta 2010 prešla v izrazito kratko, kar pomeni povečanje obrestnega tveganja ob zviševanju obrestnih mer. V manjši meri pa zaradi pričakovanega naraščanja obrestnih mer podaljšanje že tako dolgih pozicij po ključnih referenčnih obrestnih merah znižuje obrestno tveganje.

Glede na gibanja obrestnih mer iz terminskih pogodb se pričakuje nadaljnje zviševanje tržnih obrestnih mer, s čimer se povečuje verjetnost povečanja obrestnega tveganja.

Razlika med povprečnimi aktivnimi in povprečnimi pasivnimi obrestnimi merami ostaja septembra 2010 z 2,1 odstotne točke na podobni ravni kot konec leta 2009.

8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je povečala.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je z zniževanjem povprečnega obodbja spremembe pasivnih obrestnih mer, začelo povečevati v drugi polovici leta 2010. Na zniževanje obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer vplivata predvsem zniževanje ročnosti pridobljenih sredstev pri tujih bankah in manjše izdaje novih vrednostnih papirjev leta 2010. Pričakovati je, da se bo skrajševanje povprečnega obodbja spremembe pasivnih obrestnih mer nadaljevalo, predvsem če banke zapadlih (kratkoročnih) virov ne bodo nadomeščale z viri daljših ročnosti, po možnosti obrestovanimi s fiksnimi obrestnimi merami.

V prvih treh četrtletjih 2010 se je povprečno obodbje spremembe aktivnih obrestnih mer podaljšalo za 0,7 meseca, pasivnih pa skrajšalo za 0,4 meseca. Septembra 2010 je bilo povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer za 3,9 mesecev daljše od povprečnega obodbja spremembe pasivnih obrestnih mer, kar je za 1,1 mesec več kot konec leta 2009. Razmik je glede na pretekla leta še vedno razmeroma nizek in ne predstavlja resnejšega povečanja obrestnega tveganja.

Slika 8.1: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih

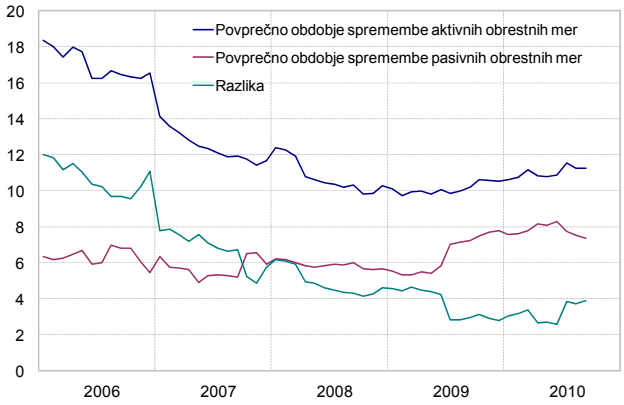

Vir: Banka Slovenije

Obrestno tveganje se je v prvih treh četrtletjih 2010 najbolj povečalo za banke v večinski tuji lasti.

Med skupinami bank so precejšnje razlike v dinamiki obrestnega tveganja merjenega z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer. Kazalec je najnižji za velike domače banke, ki je konec septembra 2010 dosegel 3,5 mesecev, kar je za 0,8 meseca več kot konec leta 2009. Velike domače banke leta 2010 niso izdajale obveznic večjih vrednosti, obveznice izdane leta 2009 pa so večinoma triletne. Leta 2010 se je zelo poslabšal kazalec za banke v večinski tuji lasti (za 2,3 meseca na 4,2 meseca konec septembra 2010), predvsem zaradi krajšanja povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer.

8.2 Obrestna vrzel

Pri bankah v večinski tuji lasti se je obrestna vrzel do enega leta zelo povečala.

Izpostavljenost dvigu obrestnih mer z vidika kumulativne obrestne vrzeli se je na segmentu do enega leta 2010 povečala na 2 mrd EUR. Vrednost aktive s preostalo zapadlostjo do enega leta se znižuje hitreje kot vrednost pasive. Negativna obrestna vrzel do enega leta se je močno povečala pri bankah v večinski tuji lasti, večinoma kot posledica znižanja terjatev z naslova posojil. Razloga sta daljša ročnost odobrenih stanovanjskih posojil in deloma prerazvrstitev obnavljajočih posojil med dolgoročne.

Povečanje negativne vrzeli do enega leta je posledica povečanja negativne vrzeli od 1 do 3 mesecev. Obrestna vrzel od 3 mesecev do 1 leta se leta 2010 giblje okoli ničelne vrednosti, pri čemer so bila posamezna nihanja v negativne vrednosti nekoliko večja.

Tako kot negativna vrzel do 1 leta, se je leta 2010 zelo povečala tudi negativna vrzel od 1 do 2 let. Razlog je povečevanje obveznosti pri velikih domačih bankah zaradi izdaje triletne obveznice NLB v vrednosti 1,5 mrd EUR sredi leta 2009 in Abanke v vrednosti 0,5 mrd EUR septembra 2009.

Slika 8.2: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih, v mio EUR

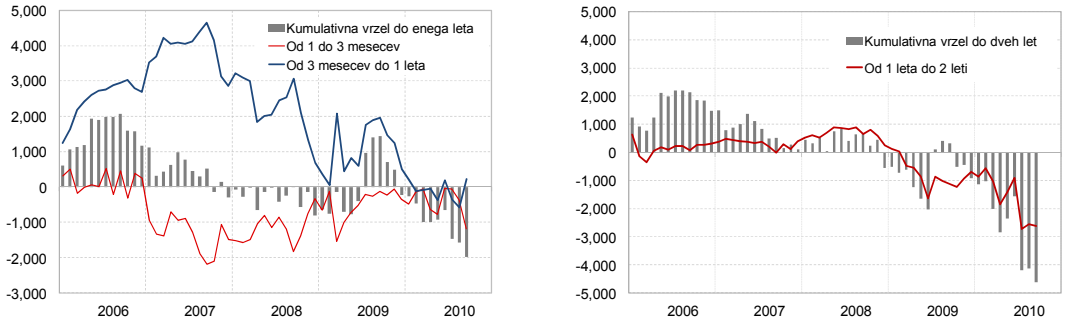

Vir: Banka Slovenije

8.3 Bazično tveganje

Obrestno občutljiva aktiva se je v prvih devetih mesecih 2010 znižala za slabih 5%.

Konec tretjega četrtletja 2010 je obrestno občutljiva aktiva presegla obrestno občutljivo pasivo za 1,8 mrd EUR, kar predstavlja 3,5% bilančne vsote bančnega sistema. Razlika se je glede na konec leta 2009 znižala za 2,5 odstotni točki. Leta 2010 sta se znižali obrestno občutljiva aktiva in pasiva, vendar prva bistveno bolj. Konec septembra 2010 je obrestno občutljiva aktiva predstavljala 93% bilančne vsote, obrestno občutljiva pasiva pa slabih 90%.

Vrzeli po valutah

Banke so zviševanju obrestnih mer izpostavljene predvsem v domači valuti in v švicarskih frankih (CHF). Predvsem na krajših ročnostih so banke nekoliko izpostavljene tudi ameriškemu dolarju.

V valutni strukturi obrestno občutljivih postavk letos ni bilo večjih sprememb. Apreciacija CHF je vplivala na zniževanje deleža CHF, povečeval pa se je delež domače valute. V prvih devetih mesecih 2010 se je delež domače valute v neto poziciji povečal za 1,8 odstotne točke.

Slika 8.3: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR

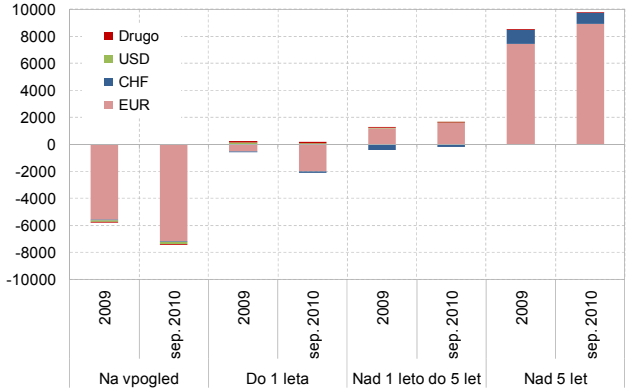

Vir: Banka Slovenije

Vrzeli po vrsti referenčne obrestne mere

Povečala sta se deleža obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk vezanih na referenčne obrestne mere.

Obrestno tveganje izvira tudi iz neusklajenosti obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk glede na vrsto referenčne obrestne mere. Delež obrestno občutljivih postavk vezanih na referenčne obrestne mere se je konec septembra 2010 glede na konec leta 2009 zvišal na aktivi za 6 odstotnih točk, na skoraj 60%, na pasivi pa za 2 odstotni točki, na dobrih 35%. Razlika med deležem obrestno občutljive aktive in pasive vezane na referenčne obrestne mere se je zvišala na 24 odstotnih točk.

Tabela 8.1: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere

	Obrestno občutljiva aktiva				Obrestno občutljiva pasiva			
	Dec. 07	Dec. 08	Dec. 09	Sep. 10	Dec. 07	Dec. 08	Dec. 09	Sep. 10
Stanje v mio EUR	40.173	45.440	49.368	47.619	37.919	42.426	46.168	45.834
Delež z ref. OM v %	59,6	65,4	53,0	59,7	38,3	39,2	33,2	35,3
	Delež posameznih referenčnih OM v strukturi postavk, vezanih na referenčne obrestne mere (v %)							
EURIBOR								
1 mesec	19,6	17,4	8,2	6,6	23,2	18,6	10,7	7,4
3 mesece	23,0	24,0	29,3	28,4	24,7	28,2	31,3	35,5
6 mesecev	45,7	47,0	51,7	54,4	41,1	41,4	46,9	45,5
1 leto	2,2	1,9	2,1	1,9	1,3	1,6	0,4	1,1
LIBOR CHF								
1 mesec	1,1	0,7	0,5	0,4	0,2	0,4	0,3	0,2
3 mesece	1,8	2,2	1,8	1,5	2,5	3,0	3,3	3,9
6 mesecev	2,5	3,2	3,1	2,9	1,6	3,2	2,4	1,5
1 leto	1,5	1,6	1,6	1,5	1,9	1,6	1,2	0,8
Obrestna mera CB	0,1	0,1	0,2	1,5	0,0	0,0	2,6	2,5
Drugo	2,4	1,9	1,5	1,0	3,5	2,1	1,1	1,6

Vir: Banka Slovenije

Okoli 90% obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk je vezanih na referenčno obrestno mero EURIBOR.

Najpogosteje uporabljena referenčna obrestna mera tako na aktivni kot pasivni strani je EURIBOR, predvsem 6-mesečni. V prvih devetih mesecih leta 2010 se je na aktivi delež 6-mesečnega EURIBOR-ja povečal, opazneje pa se je znižal delež 1-mesečnega EURIBOR-ja. Na pasivi se je povečal delež 3-mesečnega EURIBOR-ja in znižal delež 1-mesečnega EURIBOR-ja.

Delež druge najpomembnejše referenčne obrestne mere, LIBOR-ja CHF, se znižuje, zaradi odplačevanja in zaustavitve odobravanja novih posojil vezanih na CHF. Med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami dosega delež referenčne obrestne mere LIBOR-ja CHF 6,3%.

V prvih devetih mesecih 2010 so se dolge pozicije po ključnih obrestnih merah podaljšale.

V prvih devetih mesecih 2010 so banke podaljšale dolgo pozicijo pri večini ključnih referenčnih obrestnih mera (izjema je 3-mesečni EURIBOR), kar je zaradi pričakovanega naraščanja referenčnih obrestnih mer ugodno.

Tabela 8.2: Obrestna vrzel v odstotkih obrestno občutljive aktive glede na vrsto referenčne obrestne mere

v %	Skupna neto pozicija				Neto pozicija po razredih, sep. 2010			
	Dec.07	Dec.08	Dec.09	Sep.10	Na vpogled	Do 1 leta	Nad 1 do 5 let	Nad 5 let
EURIBOR								
1 mesec	3,3	4,6	1,0	1,4	0,0	0,0	-0,1	1,6
3 mesece	4,8	5,4	5,8	4,9	0,0	1,4	-0,4	3,9
6 mesecev	12,4	15,6	12,8	17,0	0,0	2,4	6,8	7,8
1 leto	0,9	0,7	1,0	0,8	0,0	0,1	0,1	0,6
LIBOR CHF								
1 mesec	0,6	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1
3 mesece	0,2	0,3	-0,1	-0,4	0,0	0,1	-0,2	-0,4
6 mesecev	0,9	0,9	0,9	1,2	0,0	0,0	-0,2	1,5
1 leto	0,2	0,5	0,5	0,6	0,0	0,0	-0,1	0,7

Vir: Banka Slovenije

9 VALUTNO TVEGANJE

Valutno tveganje je v septembru 2010 ostalo nizko.

Valutno tveganje slovenskih bank je v letu 2010 do septembra ostalo nizko. Neto odprta devizna pozicija bank je znašala 0,9% regulatornega kapitala. Najbolj so bile valutnemu tveganju izpostavljene velike domače banke, ki so imele neto dolgo devizno pozicijo v višini 1,4% regulatornega kapitala. Banke so imele najbolj odprto devizno pozicijo v enotah investicijskih skladov, ki je znašala 50,3 mio EUR ali 1,1% regulatornega kapitala.

Bilančna dolga devizna pozicija se je zmanjšala.

V oktobru 2010 se je delež devizne aktive zmanjšal na 4,6% bilančne vsote bank, delež devizne pasive pa je ostal 3,5%, na enaki ravni kot leta 2009. Posledično se je bilančna dolga odprta devizna pozicija zmanjšala na 1,1% bilančne vsote bank.

Slika 9.1: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih

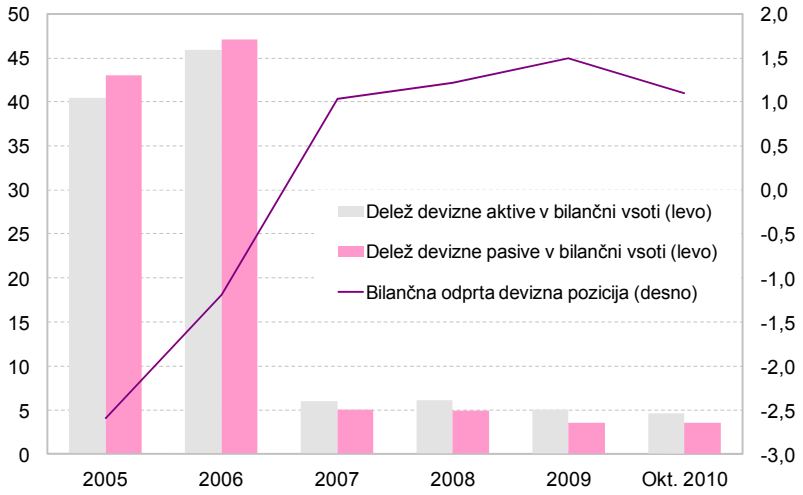

Vir: Banka Slovenije

Valutna struktura ter odprta devizna pozicija

Devizne postavke v bilancah ter zunaj bilanc bank so se v septembru 2010 glede na preteklo leto nekoliko povečale. To povečanje je delno posledica apreciacije švicarskega franka ter ameriškega dolarja, ki predstavljata večino valutnemu tveganju izpostavljene aktive ter pasive.

Tabela 9.2: Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunaj bilanc

	December 2008		December 2009		September 2010	
	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Skupaj v tuji valuti brez evra (v mio EUR)	3.942	3.932	3.383	3.342	3.669	3.629
medletna rast (v %)	-78,4	-78,5	-14,2	-15,0	3,8	3,9
Struktura tujih valut brez evra			(v %)			
svetovne valute	94,7	95,9	90,4	92,4	91,5	93,3
švicarski frank	61,0	61,6	61,3	62,4	59,3	60,4
britanski funt	1,9	1,9	1,8	1,9	1,3	1,3
ameriški dolar	30,3	31,0	25,5	26,3	29,2	29,8
kanadski dolar	0,4	0,4	0,7	0,7	0,5	0,4
japonski jen	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,9
avstralski dolar	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4
Valute EGP	2,2	2,2	3,9	3,8	3,5	3,4
Druge valute	2,2	1,9	4,2	3,8	3,6	3,3
CIU	1,0	0,0	1,4	0,0	1,4	0,0

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Neto odprta devizna pozicija je v septembru 2010 znašala 40 mio EUR oz. 0,9% regulatornega kapitala.

Neto odprta devizna pozicija je bila v septembru 2010 na podobni ravni kot ob koncu leta 2009, to je 40 mio EUR oz. 0,9% regulatornega kapitala. To je manj od bilančne odprte devizne pozicije, ker vključuje tudi zunajbilančne instrumente, kot so terminske pogodbe, opcije ter garancije, s katerimi se banke zavarujejo pred tečajnimi nihanji. Banke so imele

v svetovnih valutah neto kratke devizne pozicije, zato so izpostavljene tveganju apreciacije teh valut proti evru. Neugodno gibanje tečaja za banke sta v letu 2010 med svetovnimi valutami imela predvsem švicarski frank in ameriški dolar. Neto dolge devizne pozicije so prevladovale predvsem v enotah investicijskih skladov ter v drugih valutah med katerimi so vključene tudi valute nekdanje Jugoslavije. Te valute (predvsem srbski dinar) so v zadnjem letu precej deprecirale in tudi pričakovanja za leto 2011 kažejo na njihovo nadaljnjo depreciacijo proti evru, kar zaradi neto dolgih deviznih pozicij v teh valutah predstavlja izgubo za banke. Kljub temu je zaradi nizkih vrednosti odprtih deviznih pozicij valutno tveganje za slovenske banke nizko. Odprta devizna pozicija po opredelitvi Banke Slovenije, ki izhaja iz kapitalskih zahtev, je v septembru 2010 znašala 87,2 mio EUR oz. 1,9% regulatornega kapitala.

Tabela 9.3: Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR

	Neto pozicija			Večja od vsote dolgih in vsote kratkih pozicij		
	Dec. 2008	Dec. 2009	Sep.2010	Dec. 2008	Dec.2009	Sep.2010
Svetovne valute	-39,5	-28,9	-28,0	49,5	37,1	40,5
ameriški dolar	-22,9	-14,7	-13,2	26,8	19,1	19,6
švicarski frank	-19,2	-12,3	-14,8	19,6	14,6	17,7
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	2,6	-1,8	-0,1	5,7	3,4	3,2
Valute EGP	1,1	4,9	5,2	4,4	5,0	5,3
Druge valute	9,9	17,2	12,5	10,1	25,2	19,1
CIU	38,0	48,2	50,3	38,0	48,2	50,3
Skupaj	9,5	41,4	40,0	62,6	86,6	87,2
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,2	0,9	0,9	1,5	1,9	1,9

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Valutnemu tveganju so bile najbolj izpostavljene velike domače banke, ki so imele v septembru 2010 neto dolgo devizno pozicijo v višini 1,4% regulatornega kapitala.

Tabela 9.4: Odprta devizna pozicija po skupinah bank v septembru 2010, v mio EUR

	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Svetovne valute	-22,3	1,0	-6,9	-28,0
ameriški dolar	-12,1	0,1	-1,2	-13,2
švicarski frank	-9,0	0,5	-6,3	-14,8
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-1,2	0,4	0,6	-0,1
Valute EGP	4,7	0,3	0,2	5,2
Druge valute	9,7	2,1	0,7	12,5
CIU	50,1	0,2	0,0	50,3
Skupaj	42,3	3,7	-6,0	40,0
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	1,4	0,9	-0,6	0,9

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

9.2 Zadolževanje v švicarskih frankih

Negativna medletna rast posojil nebančnemu sektorju v CHF.

Zadolženost v švicarskih frankih je bila v letu 2010 pod vplivom močne apreciacije švicarskega franka. V oktobru 2010 je medletna rast posojil nebančnemu sektorju v švicarskih frankih znašala -9,1%. Vrednost stanovanjskih posojil gospodinjstvom odobrenih v CHF se je v oktobru 2010 medletno povečala za 1,2%. Povečanje je posledica visoke apreciacije švicarskega franka, ki povečuje stanje posojil v švicarskih frankih, izraženo v evrih. Banke so namreč v letu 2010 zelo poredko odobravale nova stanovanjska posojila v CHF. Vrednoteno v CHF je v oktobru 2010 medletna rast posojil nebančnemu sektorju v CHF znašala -17,6%, stanovanjskih posojil gospodinjstvom v CHF pa -8,2%.

Tabela 9.5: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank

	Nebančni sektor	Nefinančne družbe	DFO	Država	Gospodinjstva	
					Vsa posojila	Stanovanjska posojila
	Stanje posojil (v mio EUR)					
2008	2.403,8	743,6	226,6	7,4	1.426,2	1.125,8
2009	1.891,4	464,8	173,3	6,4	1.246,9	1.034,9
Okt. 2010	1.760,5	415,4	126,7	5,6	1.212,3	1.050,3
	Medletna stopnja rasti (v %)					
2008	21,1	-5,1	34,7	-0,2	39,1	46,3
2009	-21,3	-37,5	-23,5	-13,5	-12,6	-8,1
Okt.2010	-9,1	-16,2	-27,8	-15,6	-3,7	1,2

Vir: Banka Slovenije

Delež posojil v CHF se postopno znižuje.

Delež posojil vezanih na tečaj švicarskega franka oz. z valutno klavzulo na švicarski frank v celotni strukturi posojil nebančnemu sektorju se še naprej zmanjšuje in je v oktobru 2010 znašal 4,4%. Relativno pomembnejši ostaja delež stanovanjskih posojil v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF in sicer s 23% vseh stanovanjskih posojil. Ta delež se postopno znižuje.

Tabela 9.6: Posojila vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank

	Medletne stopnje rasti (v %)		Delež v strukturi vseh posojil bančnega sektorja, vezanih na CHF (v %)		Delež v strukturi posojil skupine bank (v %)	
	2009	Okt. 2010	2009	Okt. 2010	2009	Okt. 2010
Velike banke	-19,5	-8,7	31,7	30,5	2,6	2,2
Majhne banke	-7,1	-10,7	1,1	1,1	0,7	0,6
Banke v večinski tuji lasti	-21,4	-9,9	67,2	68,4	9,8	9,5
Skupaj	-21,3	-9,1	100,0	100,0	4,9	4,4

Vir: Banka Slovenije

Apreciacija švicarskega franka proti evru v letu 2010.

Švicarski frank je od začetka leta 2010 do konca oktobra 2010 proti evru pridobil 7,6% vrednosti. Najvišjo vrednost je dosegel sredi septembra 2010, ko je tečaj EUR/CHF padel nekoliko pod 1,30. Razloga za apreciacijo švicarskega franka proti evru sta predvsem hitrejša rast švicarskega gospodarstva v primerjavi z ostalimi evropskimi gospodarstvi ter javnofinančne težave nekaterih držav evroobmočja.

Šestmesečni LIBOR CHF še vedno zaostaja za šestmesečnim EURIBOR in se v zadnjem obdobju giblje okrog 0,25%, kar je ciljna obrestna mera švicarske centralne banke. EURIBOR je v zadnjem obdobju nekoliko porastel predvsem zaradi pričakovane normalizacije likvidnostnih razmer. Trg pričakuje, da se bo zaradi zmanjšanja presežka likvidnosti bank, ob postopnem opuščanju polne dodelitve posojil bankam, EONIA premaknila iz sedanjega razpona 0,35-0,85% bližje k ključni obrestni meri ECB (1%). To tudi delno pojasnjuje porast evra proti CHF v zadnjem obdobju.

Slika 9.2: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR ter gibanje tečaja EUR/CHF

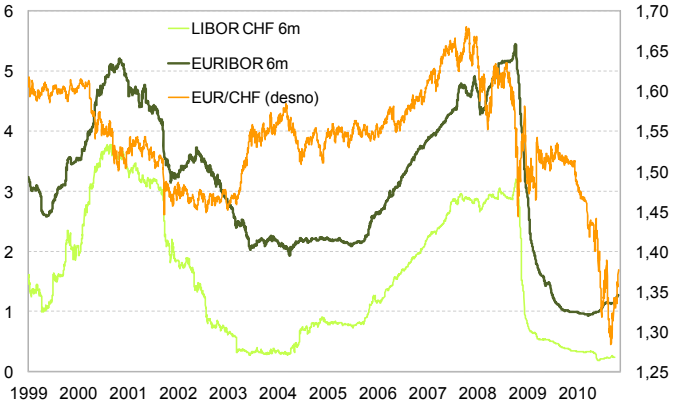

Vir: Banka Slovenije

10 SOLVENTNOST BANK

Kapitalska ustreznost bank je septembra 2010 znašala 11,5% in se je nekoliko znižala glede na konec leta 2009. Enako velja za kapitalsko ustreznost prvega reda, ki je znašala 9,2%. Kazalnika sta pod evropskim povprečjem. Rast regulatornega kapitala in kapitalskih zahtev je bila letos zanemarljiva. Spremembe v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje odražajo zmanjševanje kreditiranja podjetij in manjšo pripravljenost bank za prevzemanje dodatnih kreditnih tveganj. Med kapitalskimi zahtevami za kreditno tveganje so se najbolj povečale kapitalske zahteve za zapadle neplačane terjatve[15], kar odraža poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja.

Kazalniki solventnosti so se pri domačih bankah poslabšali bolj kot pri bankah v večinski tuji lasti. Med njimi najbolj majhnim domačim bankam, ki tudi v primerjavi z evropskim povprečjem najbolj odstopajo. Majhne domače banke, ki imajo že nekaj časa najnižjo kapitalsko ustreznost prvega reda, so jo dodatno znižale za 0,3 odstotne točke. Kakovost strukture kapitala se je na ravni bančnega sistema poslabšala, najbolj velikim domačim bankam, zaradi izgub iz tekočega poslovanja, hkrati se je tej skupini bank znižal tudi potencial za povečanje podrejenega dolga. Domačim bankam se je nekoliko zmanjšala absorbcijska sposobnost za prevzemanje tveganj, bankam v večinski tuji lasti pa povečala.

Ob postopnem oživljanju gospodarstva ter napovedanih spremembah bonitetnih predpisov Basel 3, bodo morale banke povečati delež kakovostnejše oblike kapitala in izboljšati kapitalsko ustreznost, če bodo hotele povečati kreditiranje. Ključno je izboljšanje kapitalske ustreznosti prvega reda, ki ji finančni trgi pripisujejo vedno večji pomen in vpliva na gibanje bonitetnih ocen bank ter s tem na pogoje pridobivanja virov financiranja. S tem se povečuje tudi odvisnost bank od volje in sposobnosti lastnikov za povečanje kapitala njihovih bank.

10.1 Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost rahlo nižja v primerjavi s koncem 2009.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema je v tretjem četrtletju 2010 znašala 11,5%, kar je za 0,1 odstotne točke manj v primerjavi s koncem leta 2009. Enako velja za kapitalsko ustreznost prvega reda, ki je znašala 9,2%. Kljub stagnaciji kreditne rasti, je bila rast kapitalskih zahtev višja od rasti kapitala. Razmerje med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto se je povečalo za 0,1 odstotne točke na 8,4%, kar pomeni, da se je finančni vzvod zmanjšal.

Tabela 10.1: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009	sep.10
Kapitalska ustreznost	10,5	11,0	11,2	11,7	11,6	11,5
Temeljni kapital / kapitalske zahteve	8,9	9,3	8,9	10,0	10,3	10,2
Tier 1 / kapitalske zahteve	7,6	8,3	7,8	9,2	9,3	9,2
Knjigovodski kapital / bilančna vsota	8,5	8,4	8,4	8,4	8,3	8,4

Vir: Banka Slovenije

[15] Zapadla neplačana terjatev ali zapadla postavka je izpostavljenost, pri kateri dolžnik zamuja s plačilom celotne izpostavljenosti ali njenega dela, ki presega 100 EUR, za več kot 90 dni.

Slika 10.1: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

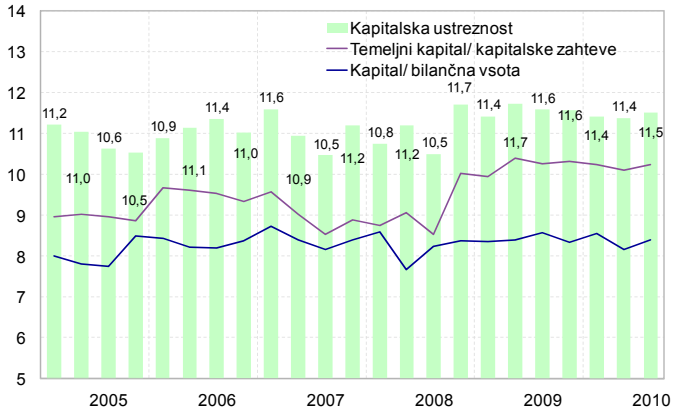

Vir: Banka Slovenije

Poslabšanje kapitalske ustreznosti pri domačih bankah in izboljšanje pri bankah v večinski tuji lasti.

Domačim bankam se je kapitalska ustreznost poslabšala, bankam v večinski tuji lasti pa izboljšala. Velike domače banke so imele septembra 2010 z 11,7% še vedno najvišjo kapitalsko ustreznost med skupinami bank, kljub znižanju za 0,1 odstotne točke v primerjavi s koncem leta 2009. Kapitalska ustreznost se je v tem obdobju najbolj znižala majhnim domačim bankam za 0,4 odstotne točke na 10,7%. Slednje so imele najvišjo rast kapitalskih zahtev, 4,6%. Bankam v večinski tuji lasti se je v letošnjem letu kapitalska ustreznost povečala, vendar še vedno ostaja pod povprečjem bančnega sistema.

Slabša kapitalska ustreznost na konsolidirani osnovi od evropskega povprečja.

Na konsolidirani osnovi kapitalska ustreznost slovenskih bank zaostaja za povprečjem kapitalskih ustreznosti primerljivih bank[16] v EU za leto 2009. Za največ, 4,9 odstotne točke, za povprečjem EU zaostajajo majhne domače banke, s 4,7 odstotne točke nižjo kapitalsko ustreznostjo sledijo banke v večinski tuji lasti. Za dosego enake ravni kapitalske ustreznosti na konsolidirani podlagi primerljivih bank v povprečju EU bi, ob nespremenjenih kapitalskih zahtevah, največje relativno povečanje regulatornega kapitala potrebovale majhne domače banke, in sicer za 45%. Sledijo jim banke v večinski tuji lasti, ki bi potrebovale 42% povečanje, velike domače banke pa 12% rast regulatornega kapitala.

Slika 10.2: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno) v odstotkih

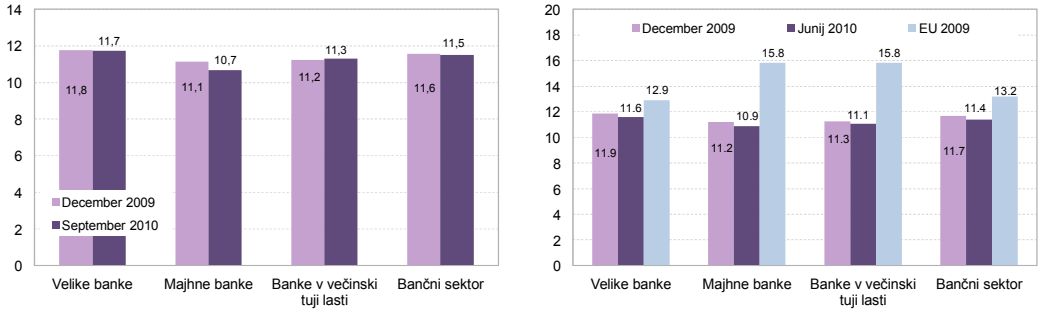

Vir: Banka Slovenije, EU banking sector stability, ECB, September 2010

Kapitalska ustreznost prvega reda je za bančni sistem konec tretjega četrtletja 2010 znašala 9,2%.

Kapitalska ustreznost prvega reda je za bančni sistem konec tretjega četrtletja 2010 znašala 9,2%. V primerjavi z decembrom 2009 se je znižala domačim bankam, izboljšala pa bankam v večinski tuji lasti. Majhnim domačim bankam, ki imajo že nekaj časa najnižjo kapitalsko ustreznost prvega reda, se je dodatno znižala za 0,3 odstotne točke.

[16] Kapitalsko ustreznost velikih domačih bank primerjamo s kapitalsko ustreznostjo po bilančni vsoti primerljivih bank EU.

Slika 10.3: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na nekonsolidirani (levo) ter na konsolidirani osnovi v primerjavi s povprečjem EU (desno) v odstotkih

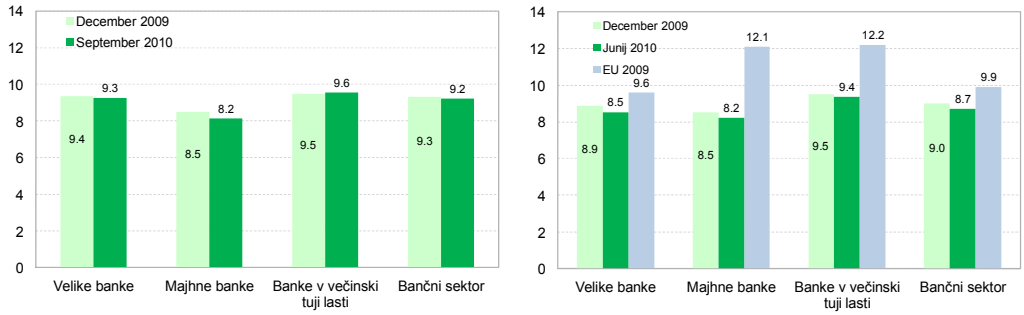

Vir: Banka Slovenije, EU banking sector stability, ECB, September 2010

Negativen premik v devetih mesecih 2010 v smeri nižjih vrednosti je opazen pri porazdelitvi bank glede na kapitalsko ustreznost in kapitalsko ustreznost prvega reda. Med skupinami bank se je porazdelitev kazalcev najbolj poslabšala majhnim domačim bankam. V primerjavi s povprečjem EU je porazdelitev kapitalskih ustreznosti slovenskih bank slabša. Delež bank s kapitalsko ustreznostjo nad 14% je v evropskem povprečju precej večji, izrazito manjši pa v razredih pod 12%.

Slika 10.4: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in kapitalskih ustreznosti prvega reda (desno) v odstotkih

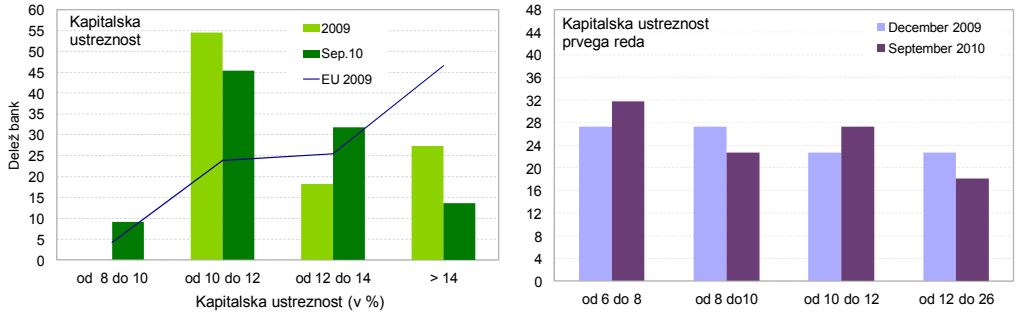

Vir: Banka Slovenije, EU banking sector stability, ECB, September 2010

10.2 Struktura kapitala

Temeljni kapital je konec septembra 2010 znašal 4.113 mio EUR in se je v primerjavi z decembrom 2008 zmanjšal za 3 mio EUR. Zmanjšanje je posledica nižjih kapitalskih rezerv in povečanja postavk, ki zmanjšujejo temeljni kapital.

Temeljni kapital je ostal na ravni decembra 2009.

Kakovost strukture kapitala se je na ravni bančnega sistema poslabšala. Delež temeljnega kapitala pred odbitnimi postavkami se je namreč v strukturi kapitala do konca tretjega četrtletja 2010 zmanjšal za 0,4 odstotne točke na 76,5%. Vendar to ne velja za vse skupine bank. Kakovost kapitala se je poslabšala le velikim domačim bankam.

Kakovost strukture kapitala se je poslabšala velikim domačim bankam.

Slika 10.5: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno), v odstotkih

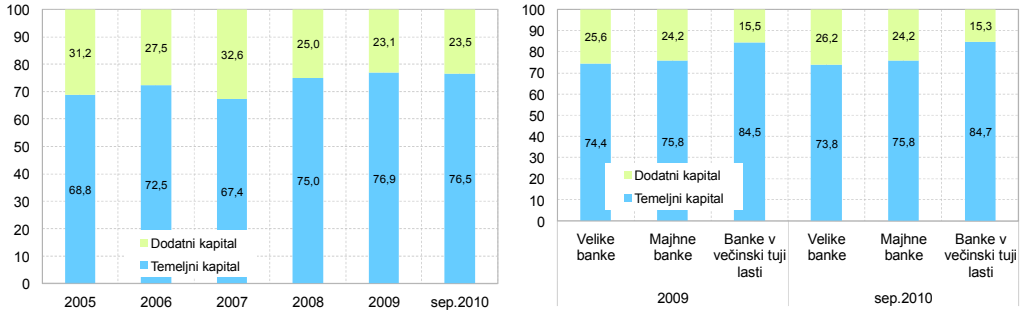

Vir: Banka Slovenije

Rast temeljnega kapitala zavira izguba iz tekočega poslovanja.

V strukturi temeljnega kapitala bančnega sistema se je za 0,1 odstotne točke povečal delež postavk vezanih na dobiček. Na skromno povečanje zneska temeljnega kapitala je vplivala predvsem izguba iz tekočega poslovanja, ki se je v primerjavi s koncem leta 2009 povečala za 43 mio EUR na 49 mio EUR, z izgubo pa je do septembra poslovalo 5 bank.

Potreba bank po dodatnem kapitalu narašča.

Banke bodo morale v prihodnje pridobiti kakovostnejše oblike kapitala. Z nadaljevanjem stagnacije kreditiranja nebančnega sektorja in slabšanjem kakovosti portfelja, se povečuje dohodkovno tveganje, ki bo preko poslabševanja poslovnega izida bank neugodno vplivalo na sposobnost notranjega generiranja kapitala. Hkrati ostaja obseg inovativnih instrumentov s 349 mio EUR v temeljnem kapitalu nespremenjen, banke pa ga bodo morale zaradi spremembe regulative delno nadomestiti. To pomeni, da bodo morali lastniki z dokapitalizacijami ohranjati oziroma povečevati temeljni kapital bank.

Slika 10.6: Struktura temeljnega kapitala v odstotkih

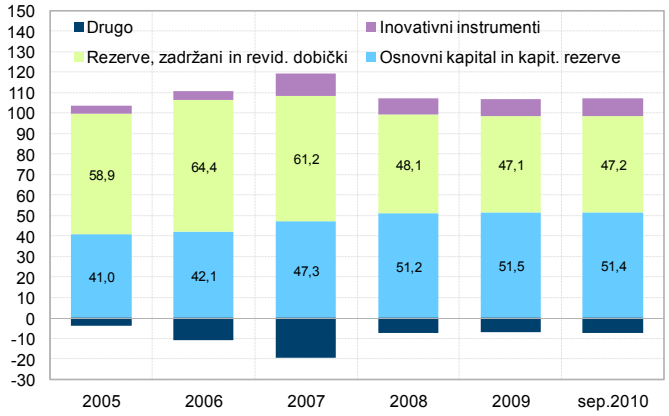

Vir: Banka Slovenije

Podrejeni dolg se je povečal za 47 mio EUR, predvsem zaradi velikih domačih bank.

Obseg dodatnega kapitala I se je v primerjavi z decembrom 2009 povečal za 27 mio EUR na 1,26 mrd EUR, predvsem zaradi povečanja podrejenega dolga v višini 47 mio EUR. Posledično se je ob skoraj nespremenjenem temeljnem kapitalu povečalo razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom za 1,1 odstotno točko na 16,1%. Hkrati se je za 48 mio EUR, na 1,39 mrd EUR, znižal potencial za povečanje podrejenega dolga.

Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom se je velikim domačim bankam najbolj povečalo, in sicer za 1,6 odstotnih točk. Ob tem pa se jim je najbolj zmanjšal tudi potencial za povečanje podrejenega dolga in sicer za 46 mio EUR na 953 mio EUR. Majhne domače banke so razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom znižale za 0,9 odstotne točke.

Slika 10.7: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank v odstotkih

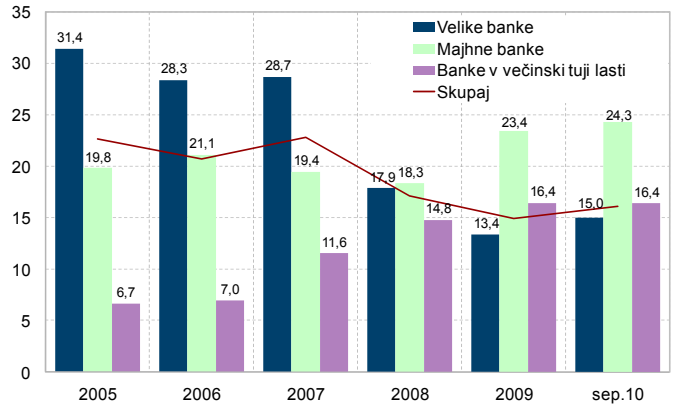

Vir: Banka Slovenije

Upočasnjena rast regulatornega kapitala in znižanje njegovega presežka nad kapitalskimi zahtevami.

Regulatorni kapital je konec tretjega četrtletja 2010 s 4,6 mrd EUR ostal na ravni decembra 2009; njegova medletna rast se je še dodatno upočasnila in septembra znašala 0,3%. Predvsem zaradi stagnacije kreditne rasti je bila letos v obravnavanem obdobju nižja tudi rast kapitalskih zahtev, ki pa je z 0,7% še vedno presegla rast regulatornega kapitala. Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami bančnega sistema se je konec septembra 2010 v primerjavi s koncem 2009 znižal za 0,3 odstotne točke, na 30,5%, s čemer se je rahlo znižala absorbcijska sposobnost bank za prevzemanje tveganj. Slednje pa velja zlasti za majhne domače banke; bankam v večinski tuji lasti se je namreč presežek povečal.

Slika 10.8: Regultorani kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno)

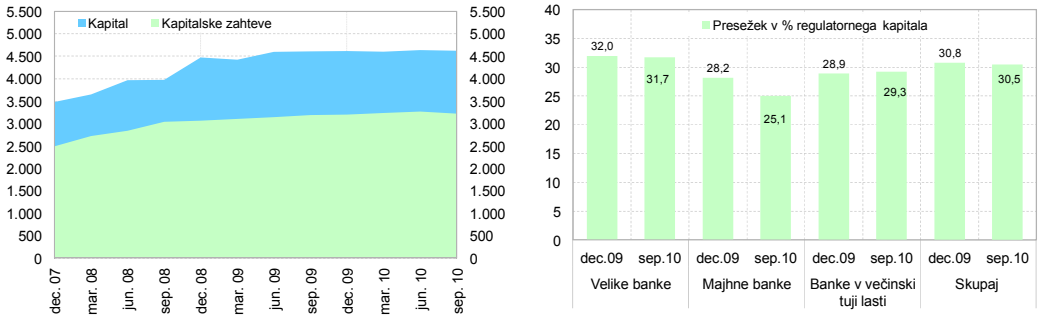

Vir: Banka Slovenije

10.3 Kapitalske zahteve

Nizka rast kapitalskih zahtev zaradi stagnacije kreditiranja nebančnega sektorja.

Kapitalske zahteve so se v prvih devetih mesecih 2010 povečale le za 0,7 odstotnih točk in dosegle 3,2 mrd EUR. K temu je, zaradi stagnacije kreditiranja nebančnega sektorja, prispevala nizka rast kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, ki z nespremenjenim deležem 92,2% predstavljajo večino kapitalskih zahtev. Kapitalske zahteve so se povečale predvsem domačim bankam, bankam v večinski tuji lasti pa so se kapitalske zahteve za kreditno tveganje znižale. Kapitalske zahteve za operativno tveganje so se povečale vsem skupinam bank, kapitalske zahteve za tržna tveganja na ravni sistema pa so se zmanjšale, zlasti domačim bankam.

Slika 10.9: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih

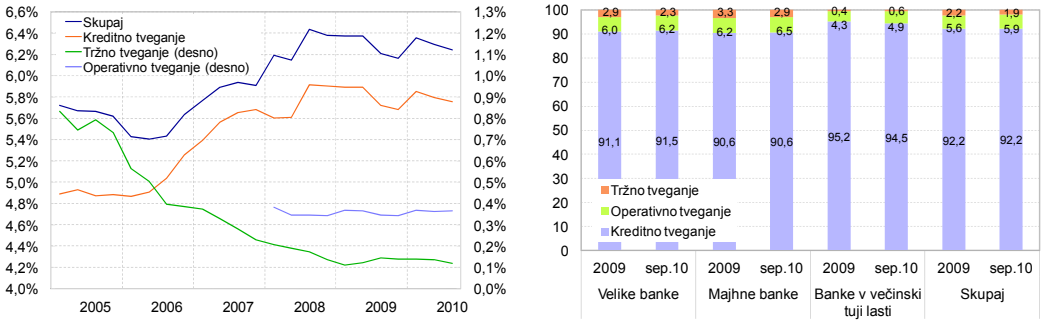

Vir: Banka Slovenije

Zmanjšanje izpostavljenosti do podjetij.

Spremembe v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje odražajo zmanjševanje kreditiranja podjetij in s tem tudi zmanjševanje pripravljenosti bank za prevzemanje dodatnih kreditnih tveganj. Do konca septembra so se kapitalske zahteve namreč najbolj znižale za izpostavljenost do podjetij, in sicer za 47 mio EUR oz. 2,8 odstotnih točk.

Višje kapitalske zahteve za zapadle neplačane terjatve predvsem pri velikih domačih bankah.

Kakovost kreditnega portfelja se je do konca septembra 2010 poslabšala, kar se odraža v ponovno višjih kapitalskih zahtevah za zapadle neplačane terjatve. Te so k skupnemu povečanju kapitalskih zahtev za kreditno tveganje prispevale največ, saj so bile višje za 35 mio EUR oziroma za 36%. Pri tem so razlike med skupinami bank precejšnje. Kapitalske zahteve za zapadle neplačane terjatve so se za 49% oziroma 30 mio EUR povečale velikim domačim bankam, kar je 88% celotnega prirasta. Bankam v večinski tuji lasti so se povečale za 15%, majhnim domačim bankam pa le za 5%.

Glede na strukturo kapitalskih zahtev za kreditna tveganja ostajajo majhne domače banke ranljivejše od drugih dveh skupin bank. Med kapitalskimi zahtevami za kreditno tveganje so se jim do konca septembra 2010 najbolj, za 27%, povečale kapitalske zahteve za regulatorno zelo tvegane postavke, s tem pa je njihov delež v strukturi kapitalskih zahtev še višji v primerjavi z ostalima skupinama bank. Za 0,3 odstotne točke na 7,8% se jim je znižal delež kapitalskih zahtev za postavke zavarovane z nepremičninami, kar pa je še vedno precej nad povprečjem sistema (1%).

Tabela 10.2: Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR in njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih

	2009				sep.10				Razlika			
	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1.837,3	275,4	831,6	2.944,2	1.856,9	288,1	821,7	2.966,6	19,7	12,7	-9,9	22,5
	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih								Razlike v odstotnih točkah			
Širša država, mednarodne org.	0,4	1,0	1,2	0,7	0,6	1,6	1,6	1,0	0,2	0,6	0,4	0,3
Institucije	11,2	5,6	3,3	8,4	11,2	5,7	2,9	8,4	0,1	0,1	-0,4	0,0
Podjetja	58,5	54,6	55,3	57,2	56,6	51,7	53,3	55,2	-1,9	-3,0	-1,9	-2,0
Bančništvo na drobno	17,0	13,1	29,8	20,2	17,3	13,5	31,4	20,9	0,4	0,4	1,7	0,7
Zavarovane z nepremičninam	0,0	8,1	0,6	0,9	0,0	7,8	0,9	1,0	0,0	-0,3	0,3	0,1
Zapadle postavke	3,4	3,1	3,2	3,3	5,0	3,1	3,7	4,5	1,6	0,0	0,5	1,1
Regulatorno zelo tvegane postavke	5,5	9,5	3,9	5,5	5,7	11,5	3,2	5,6	0,2	2,0	-0,7	0,1
Drugo	4,0	5,0	2,7	3,7	3,5	5,2	2,9	3,5	-0,5	0,2	0,2	-0,2

Vir: Banka Slovenije

Kapitalske zahteve za tržna tveganja so znižale domače banke.

Z zniževanjem naložb bank v vrednostne papirje so se kapitalske naložbe za tržna tveganja do konca tretjega četrtletja 2010 znižale za 14,8% na 61,1 mio EUR. Večino znižanja so prispevale velike domače banke, ki so za 37% znižale kapitalske zahteve za lastniške finančne instrumente. V nasprotju z domačimi bankami pa je skupina bank v večinski tuji lasti kapitalske zahteve za tržna tveganja povečala za 35%, predvsem na račun večjih kapitalskih zahtev za tveganje poravnav.

Slika 10.10: Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih

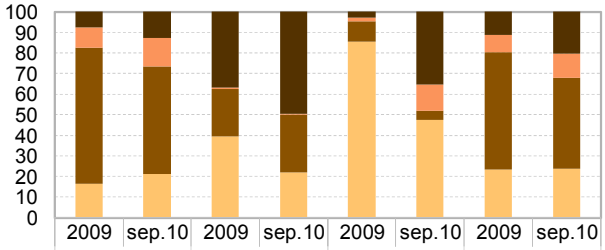

	2009	sep.10	2009	sep.10	2009	sep.10	2009	sep.10
	Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti		Skupaj	
Ostalo	7,4	12,8	36,8	49,6	2,8	35,3	11,2	20,3
Tuje valute	10,0	13,7	0,8	0,3	1,7	13,1	8,3	11,6
Lastniški finančni instrumenti	66,0	52,2	22,9	28,1	10,0	4,2	57,0	44,4
Dolžniški finančni instrumenti	16,7	21,4	39,6	22,0	85,6	47,6	23,5	23,7

Vir: Banka Slovenije

Kapitalske zahteve za operativno tveganje so konec septembra 2010 znašale 18,6 mio EUR in so se glede na konec leta 2009 povečale za 5,9%. Povečale so jih vse skupine bank, najbolj pa majhne domače banke, za 12,5%.

PRILOGI

1. SEKTOR GOSPODINJSTEV 57
2. KAPITALSKI TRG IN INVESTICIJSKI SKLADI 63

1. SEKTOR GOSPODINJSTEV

Zaradi poslabšane plačilne discipline, povečanja števila brezposelnih, v povprečju v prvih devetih mesecih 2010 za 18,7% glede na povprečje enakega obdobja 2009, in zmanjšanja prejemkov gospodinjstev ob hkratni (pre)visoki kreditni rasti stanovanjskih posojil se poslabšujejo kazalniki zadolženosti gospodinjstev pri bankah. Makroekonomske razmere bodo še naprej oteževale položaj gospodinjstev, vendar v manjši meri kot v zadnjih četrtletjih.

Finančno premoženje gospodinjstev

Povečanje finančnega premoženja gospodinjstev za 3,7% v prvi polovici leta 2010 in nadaljevanje dinamike naraščanja naložb v tradicionalnih oblikah varčevanja.

Finančno premoženje gospodinjstev se je v prvi polovici leta 2010 glede na december preteklega leta povečalo za 3,7% na 40,7 mrd EUR. Trend naraščanja varnejših naložb po izbruhu finančne krize se je nadaljeval. Gospodinjstva so tudi v prvi polovici leta 2010 usmerila naložbe v tradicionalne oblike varčevanja, kot so vloge, ki so se povečale za 3,5%, ter pokojninska in življenjska zavarovanja, ki so se povečala za 6,1%. Ugodno gibanje trga obveznic je povečalo premoženje iz naslova življenjskih in pokojninskih zavarovanj. Gospodinjstva pa so utrpela kapitalske izgube iz naložb v delnice domačih izdajateljev. Nasprotno se je obseg sredstev v slovenskih investicijskih skladih povečal za 5%, kar je izključno rezultat pozitivnih vrednostnih sprememb, saj so enote premoženja skladov v večji meri razpršene v vrednostne papirje razvitih kapitalski trgov in hitro rastočih gospodarstev, ki so letos beležili rast. Večjega zanimanja gospodinjstev za tuje investicijske sklade ni bilo.

Slika 1.1: Transakcije gospodinjstev iz finančnih računov v mio EUR (levo) in neto naložbe gospodinjstev v tuje delnice in obveznice v mio EUR (desno)

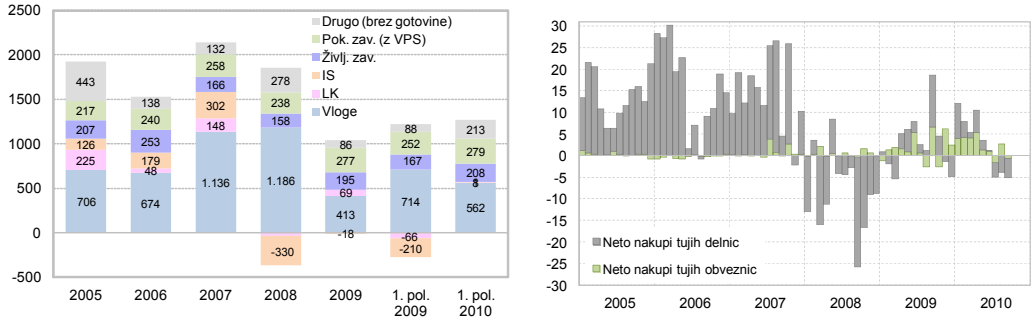

Vir: Banka Slovenije

V prvih treh četrtletjih 2010 so bile neposredne naložbe gospodinjstev v tuje delnice kljub rasti večine svetovnih borznih indeksov zanemarljive. Z 20 mio EUR neposrednih neto nakupov obveznic predvsem razvitih evropskih držav so gospodinjstva nekoliko bolj sledila pozitivnim razmeram na obvezniških trgih kot v enakem obdobju preteklega leta.

Slika 1.2: Stopnje rasti sredstev za bruto plače ter končna potrošnja gospodinjstev (levo) in ročnostna struktura vlog v bankah (desno) v %

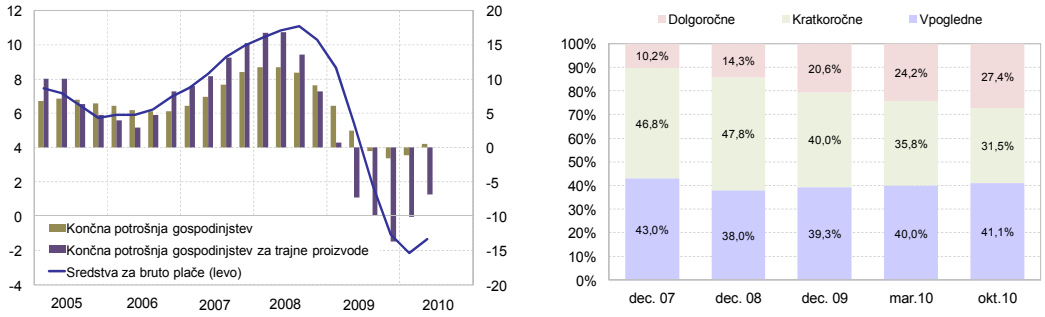

Vir: Banka Slovenije, SURS

Prirasti vlog gospodinjstev v bankah so se znižali zaradi nižjih rednih in izrednih izplačil iz delovnih razmerij.

Obdobje, ki je sledilo finančni krizi, je za gospodinjstva zaradi znižane gospodarske aktivnosti in s tem povečevanja brezposelnosti neugodno. Posledično so se znižala izplačana sredstva iz delovnih razmerij, predvsem izredna izplačila za nagrade, hkrati pa so se zvišali socialni transferji, ki ne omogočajo varčevanja. Ob nizki končni potrošnji gospodinjstev, ta je bila za trajne proizvode ob polletju 2010 nižja za 6,8%, so bili prirasti

vlog gospodinjstev v bankah v višini 315 mio EUR nižji za 18,2% v prvih desetih mesecih primerjalno z enakim obdobjem preteklega leta. Ročnostna struktura vlog gospodinjstev se še naprej podaljšuje. V oktobru 2010 je bilo vezanih vlog v bankah nad enim letom za 6,7 odstotne točke več kot konec leta 2009. Daljše obdobje vezave sredstev je ugodno za financiranje bank, medtem ko je pri gospodinjstvih pokazatelj, da v bližnji prihodnosti ne bo preusmeritve v bolj tvegane oblike investiranja na kapitalskih trgih.

Nižji prirast vlog je deloma posledica izostanka denarnih tokov podjetij in s tem povezane plačilne nediscipline. V posameznih primerih, v prehodnem obdobju med insolventnostjo podjetja in njegovim finančnim prestrukturiranjem ali prisilno poravnavo oziroma stečajnim postopkom, podjetja zaposlenim niso izplačevala plač. Krčenje prejemkov iz plač bo v naslednjem letu, v skladu z napovedmi o razmerah na trgu delovne sile, manjše. Gibanje prihodnjega dohodka gospodinjstev bo ključni dejavnik za zmožnost odplačevanja njihovih obveznosti.

Slika 1.3: Stopnje rasti vlog gospodinjstev v bankah v % (levo) in letni neto prirasti v mio EUR (desno)

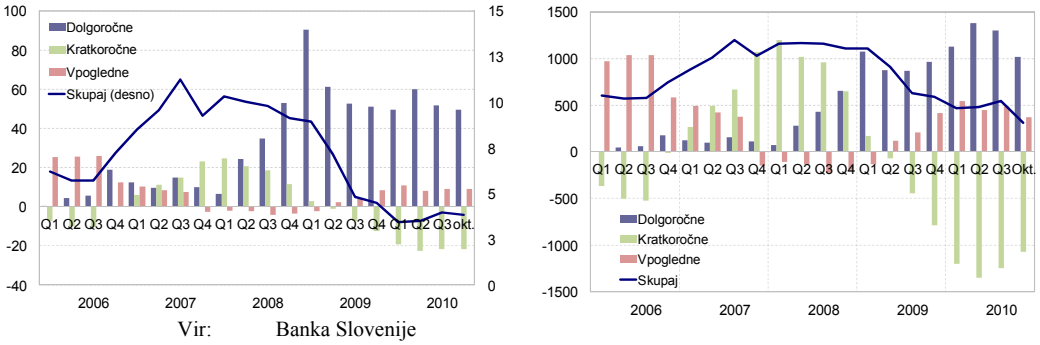

Vir: Banka Slovenije

Del vlog gospodinjstev se je porabil tudi za nakupe stanovanj, medtem ko večjih prilivov od njihovih prodaj v bančne vloge ni bilo.

Na povečanje vlog gospodinjstev ni vplival za dobro polovico večji obseg prodaj rabljenih stanovanjskih enot na trgu v prvi treh četrtletjih 2010 glede na enako obdobje 2009. Ker ni bilo večjih premikov finančnih sredstev v druge varčevalne oblike, so se verjetno nekateri prodajalci rabljenih stanovanj odločili za nakup novega stanovanja (po anketnih podatkih se je njihova prodaja povečala za 53%). Hkrati so gospodinjstva najverjetneje del vezanih vlog porabila za nakup stanovanja in s tem vplivala na nižjo dinamiko rasti vlog v bankah.

Zadolževanje gospodinjstev

Gospodinjstva so svojo zadolžitev v prvi polovici leta 2010 s 4,4% stopnjo rasti povečala predvsem v obliki dolgoročnih bančnih posojil.

Gospodinjstva so se v prvih dveh četrtletjih 2010 s 4,4% dinamiko rasti zadolževala nekoliko intenzivneje kot v enakem obdobju preteklega leta. K temu so največ prispevala dolgoročna posojila pri bankah in drugih finančnih posrednikih. Prirast stanj posojil gospodinjstev pri bankah je bil do oktobra 2010 za 60% višji kot v enakem obdobju preteklega leta.

Slika 1.4: Rast posojil gospodinjstvom v %

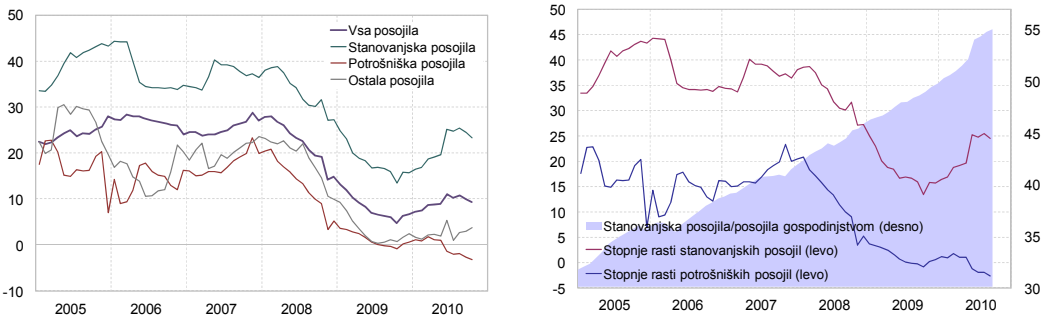

Vir: Banka Slovenije

Povpraševanje po stanovanjskih posojilih v domači valuti se je povečalo.

Glede na razmere na trgu nepremičnin in nekoliko boljše posojilne pogoje so gospodinjstva močno povečala povpraševanje po stanovanjskih posojilih. Novoodobrenih stanovanjskih posojil je bilo v prvih treh četrtletjih 2010 za 36,6% več v primerjavi z enakim obdobjem lani. Kot v preteklem letu se sektor gospodinjstev tudi letos ni zadolževal v švicarskih frankih in se tako izognil dodatnemu valutnemu tveganju povezanim z apreciacijo švicarskega franka. Kot posledica tovrstnega zadolževanja v

preteklosti je teh posojil v stanju stanovanjskih posojil še vedno 23%, ki danes pomenijo višjo obremenitev pri odplačevanju obrokov, predvsem pri tisti skupini gospodinjstev z nižjimi dohodki.

Pribitki na EURIBOR so se nekoliko znižali, vendar ostajajo v povprečju z dvema odstotnima točkama visoki.

Z variabilno obrestno mero vezano na EURIBOR je bilo v prvih treh četrtletjih leta 2010 odobrenih 92% vseh stanovanjskih posojil. Pribitki na EURIBOR so bili povprečno nižji za 0,2 odstotne točke od povprečja 2009, vendar ostajajo z dvema odstotnima točkama še vedno na visoki ravni. Slovenske obrestne mere za stanovanjska posojila so bile v tekočem letu na ravni povprečja obrestnih mer držav članic EMU. Večjo dostopnost dolgoročnih stanovanjskih posojil je odražala podaljšana povprečna ročnost odobritve za 3,3 leta glede na pretekli december in je v septembru 2010 znašala 19,8 let.

Slika 1.5: Obseg novoodobrenih (levo) in stanje (desno) stanovanjskih posojil v mio EUR ter stopnja rasti stanja stanovanjskih posojil v % (desno)

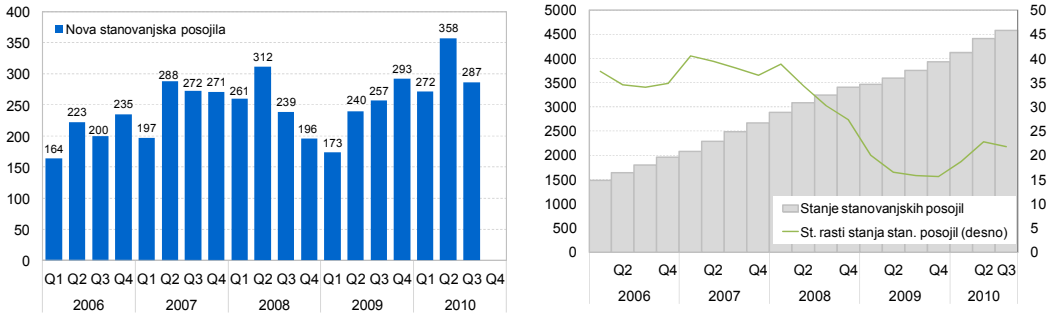

Vir: Banka Slovenije

Slika 1.6: Pribitki nad referenčno obrestno mero EURIBOR v % in povprečna obrestna mera v Sloveniji (levo) in razpršenost obrestnih mer v % po državah evroobmočja (desno) za novoodobrena stanovanjska posojila

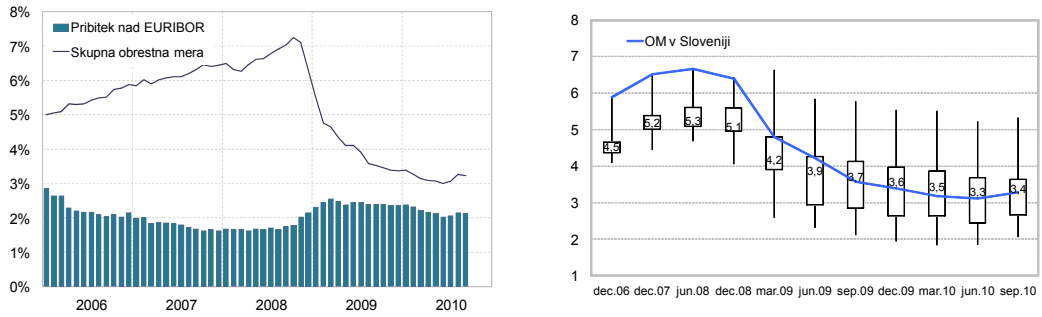

Vir: Banka Slovenije, ECB

Dinamika zadolževanja gospodinjstev v obliki potrošniških posojil se znižuje že drugo leto zapored.

Dinamika zadolževanja gospodinjstev v obliki potrošniških posojilih se je zmanjševala že leta 2009, kar se je nadaljevalo tudi v prvih treh četrtletjih 2010. Negativna rast je bila z -35,3% pri kratkoročnih in z -8,6% pri dolgoročnih potrošniških posojilih še nižja kot lani. Kratkoročna potrošniška posojila so bila odobrena v 93-ih odstotkih s fiksno obrestno mero, kar je za 9 odstotnih točk več kot v preteklem letu.

Ker med odobrenimi dolgoročnimi potrošniškimi posojili v prvih treh četrtletjih 2010 s 60% prevladujejo odobreni zneski z variabilno obrestno mero, kar je za 6 odstotnih točk več kot v letu 2009, gospodinjstva prevzemajo tveganje spremembe obrestne mere.

Slika 1.7: Obseg novoodobrenih (levo) in stanje (desno) potrošniških posojil v mio EUR ter stopnja rasti stanja potrošniških posojil v % (desno)

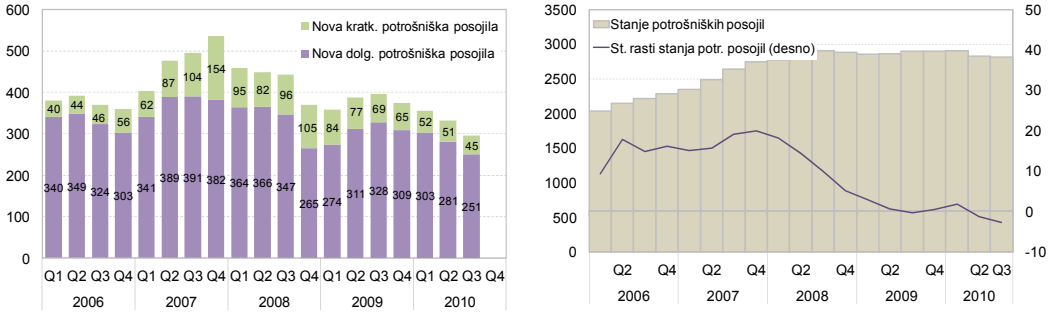

Vir: Banka Slovenije

Nadaljnje poslabševanje kazalnikov zadolženosti gospodinjstev.

Poslabševanje kazalnikov zadolženosti gospodinjstev se nadaljuje. Obremenjenost izdatkov za bruto plače s posojili gospodinjstev se je v prvi polovici leta 2010 povečala za 2,4 odstotne točke na 51,3% (medletno pa za 5,3 odstotne točke.). Že v letu 2009 se je odstotek posojil v razpoložljivem dohodku gospodinjstev povečal za 2,3 odstotne točke na 34,9%; višji delež je pričakovan tudi v letu 2010. Kljub temu ostajajo slovenska gospodinjstva s 34,1% BDP-ja precej manj zadolžena od gospodinjstev držav evroobmočja (2010 Q1 74,5% BDP).

Slika 1.8: Kazalniki zadolženosti gospodinjstev s posojili pri bankah primerjalno z bančnimi vlogami ter izdatki za bruto plače (levo) in razpoložljivim dohodkom ter BDP (desno)

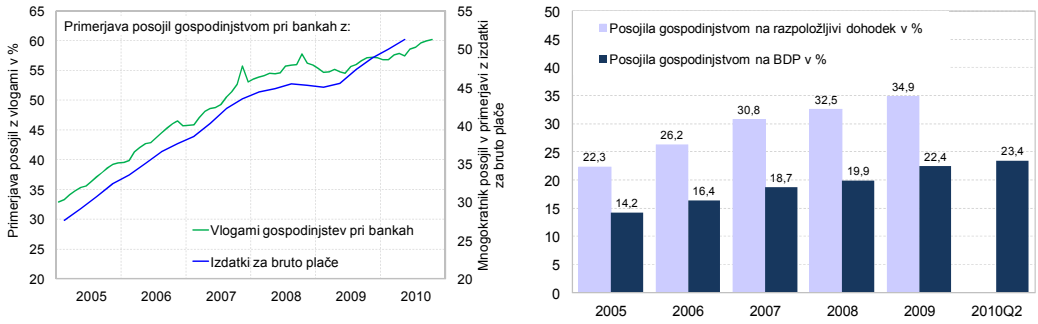

Vir: Banka Slovenije

Vpliv nepremičninskega trga na premoženje gospodinjstev

Število transakcij na nepremičninskem trgu se je v prvih treh četrtletjih 2010 povečalo, prav tako so se nekoliko povečale cene nepremičnin.

V prvih treh četrtletjih 2010 je bilo evidentiranih transakcij na nepremičninskem trgu za polovico več kot v enakem obdobju preteklega leta, vendar še vedno precej manj primerjalno z obdobjem pred krizo. Cene rabljenih stanovanj so v enakem obdobju porasle za 3%, po anketnih podatkih pa so se cene novozgrajenih stanovanj zvišale za 2,1%.

Na eni strani se je v tem obdobju povpraševanje po stanovanjih podprto z novoodobrenimi stanovanjskimi posojili povečalo, na drugi strani pa ni bilo potrjenih novih gradbenih projektov. Na ta način želijo investitorji znižati zalogo stanovanj in izboljšati svoje bilance. Z njimi bi lahko izposlovali boljše pogoje pri nadaljnjem financiranju pri bankah, hkrati se vzdržuje tudi raven cen nepremičnin. Posojila, ki jih gradbincem obnavljajo banke, so v večji meri namenjena vzdrževanju tekočega poslovanja podjetij. Nova stanovanjska posojila pa posredno prispevajo k razdolževanju investicijskih in gradbenih podjetij.

Neugodno krčenje stanovanjskih projektov.

Močno krčenje stanovanjskih investicij neugodno vpliva na nepremičninski trg, predvsem zaradi prisotnega povpraševanja gospodinjstev. Stanovanjska gradnja je večletni proces, zato bo njen daljši zastoj v prihodnje ponovno povzročil zaostajanje ponudbe za povpraševanjem, kot je bila situacija pred finančno krizo. Posledica tega bi lahko bila znova višja rast cen in z njo poslabševanje kazalnikov dostopnosti stanovanj za reševanje stanovanjskega problema.

Slika 1.9: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v odstotkih

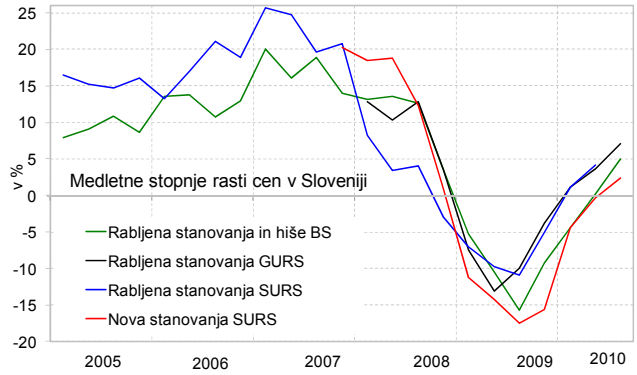

Vir: Banka Slovenije

Zgodovinske izkušnje držav navajajo, da je v kratkem obdobju prilagoditev cen nepremičnin lahko precenjena ali podcenjena glede na dolgoročni trend zaradi zamika prilagoditve ponudbe nepremičnin, ki odločilno vpliva na volatilnost povpraševanja.

Slika 1.10: Število evidentiranih transakcij s stanovanji in hišami (levo) in število transakcij z novozgrajenimi stanovanji na podlagi anketnega raziskovanja (desno)

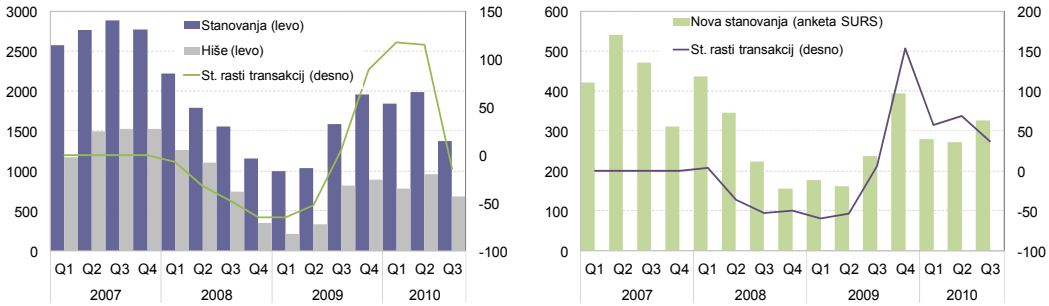

Opomba: Pri anketi o novogradnjah, ki jo izvaja SURS, so bile v letu 2007 in 2008 v vzorec zajete transakcije, ki predstavljajo skoraj polovico vseh dokončanih stanovanj, ki so jih v teh dveh letih za trg zgradila podjetja pravne osebe. V zadnjem kvartalu 2009 je bil porast prodaj novozgrajenih stanovanj v višini 15% transakcij posledica novo vključenih podjetij v statistično raziskovanje.

Vir: GURS, SURS

Banke se aktivneje vključujejo v proces prodaje stanovanj na projektih, katerih izgradnjo so financirale.

Ciklična nihanja v bančnem sektorju in gradbeni panogi pogosto sovpadajo. Ker so pri nas investitorji hkrati gradbinci, je nepremičninski trg še toliko bolj povezan z nihanji v bančnem sektorju. Tiste banke, ki so se v preteklih letih izraziteje izpostavljale tveganju gradbenega sektorja, poskušajo v času negotovosti in prezadolženih investitorjev z raznimi ponudbami stanovanjskih posojil doseči ciljno skupino kupcev. Skupaj z investitorji jim ponudijo neprodana stanovanja, ki so jih predhodno financirale v fazi izgradnje in želijo iztržiti zastavljeno prodajno ceno. Na ta način zmanjšajo tveganje neplačila terjatve, saj so gospodinjstva precej manj zadolžena od podjetij v gradbeni panogi. Hkrati banke znižajo tveganje neustreznega zavarovanja za dana posojila gradbenim podjetjem.

Dobri dve tretjini izpostavljenosti do gradbenega sektorja je na strani velikih domačih bank.

Tri banke, ki so v septembru 2010 imele 60% celotne izpostavljenosti do gradbene panoge, so v prvih treh četrtletjih 2010 odobrile 43% vseh stanovanjskih posojil gospodinjstvom. Če gre za prodajo na projektu, kjer so financirale izgradnjo, se terjatve bank prenesejo od investitorjev na praviloma manj tvegana gospodinjstva. Banke v večinski tuji lasti, ki nimajo večje izpostavljenosti do gradbincev, v zadnjih mesecih uspešno konkurirajo z nižjimi obrestnimi merami na segmentu stanovanjskih posojil. Pri stanovanjskih posojilih se je v letu 2010 nasploh povečala tekmovalnost z obrestnimi merami med bankami, kar bi lahko vodilo do zniževanja pribitka nad referenčno obrestno mero EURIBOR.

Slika 1.11: Delež izpostavljenosti bank do gradbenega sektorja (levo) in delež novoodobrenih stanovanjskih posojil (desno) v %

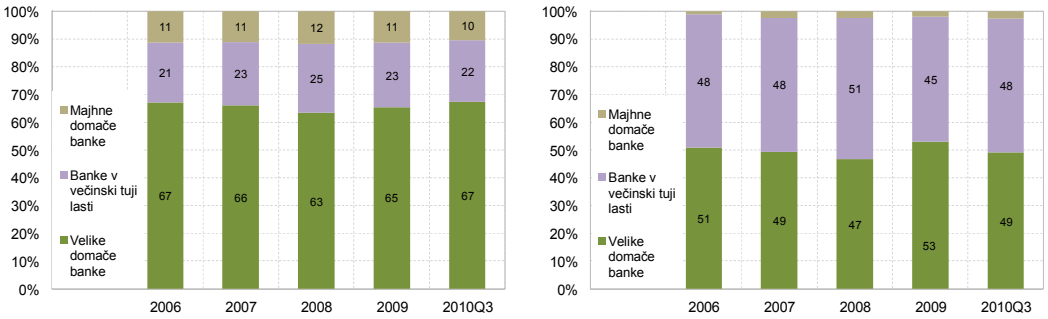

Vir: Banka Slovenije

Omejitveni dejavniki poslovanja podjetij ostajajo podobni kot v preteklem letu.

Vrednost kazalnika zaupanja v gradbeništvu,[17] ki je povprečje ravnotežij o sedanjih in skupnih naročilih ter pričakovanem zaposlovanju, niha na najnižji ravni od prvega četrtletja 2009 dalje. V 2010 v povprečju kar 57% gradbenih podjetij navaja visoko stopnjo konkurence za glavni vzrok omejevanja poslovanja. Predvsem v drugi polovici leta opažajo povečano povpraševanja na trgu, vendar polovica anketiranih še vedno meni, da je to prenizko.

Število izdanih gradbenih dovoljenj se še naprej znižuje. Po začasnih podatkih je bilo v prvih treh četrtletjih 2010 izdanih za 19% manj gradbenih dovoljenj za stanovanja in stanovanjske hiše kot v enakem obdobju preteklega leta. Zaradi visokih oslabitev bank pri posojilih gradbeni panogi ter razmeroma visoke zadolženosti gradbenih podjetij, ta težje pridobivajo finančne vire za nove projekte. Hkrati imajo podjetja visoke stroške z vzdrževanjem praznih stanovanj, katerih cen ne prilagajajo dovolj povpraševanju na trgu. To sta glavna razloga za izrazito znižanje števila izdanih gradbenih dovoljenj, ki lahko v prihodnosti zaradi praznine v gradnji ponovno povzroči višanje cen nepremičnin.

Slika 1.12: Poslovne tendence in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) in letna stopnja rasti dodane vrednosti gradbeništva ter izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanja in stanovanjske stavbe (desno) v odstotkih

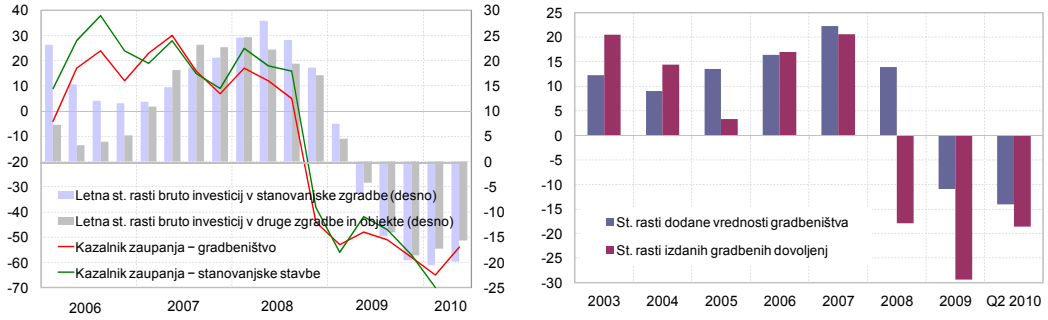

Opomba: Podatki za izdana gradbena dovoljenja se v zadnjem letu nanašajo na tretje četrtletje 2010.

Vir: SURS, preračuni BS

[17] Vir: SURS

2. KAPITALSKI TRG IN INVESTICIJSKI SKLADI

Kapitalski trg

V drugi polovici 2010 se je po objavi dokaj šibkih poslovnih rezultatov za leto 2009 še okrepila negotovost na kapitalskih trgih. Po rasti indeksa Ljubljanske borze SBI TOP v letu 2009 se je v letu 2010 gibanje indeksa ponovno obrnilo navzdol. Indeks je oktober 2010 zaključil z 865,4 točkami ali 18,3% nižje kot pred enim letom. Nestanovitno gibanje indeksa je odražalo negotove gospodarske razmere in šibke poslovne rezultate družb.

Letni padec vrednosti indeksa SBI TOP je konec oktobra 2010 znašal 18,3%.

Ljubljanska borza je 15. oktobra 2010 prenehala izračunavati indeks celotnega trga delnic LJSEX, naslednika indeksov SBI 20 in SBI. Njegovo vlogo je prevzel indeks SBI TOP.

Svetovni trgi so po letu okrevanja v letu 2010 previdno rasli. Zelo visoke letne stopnje rasti so indeksi dosegli ob koncu 2009 in v prvi četrtini 2010. Nato so se njihove stopnje rasti precej znižale, a ostajajo pozitivne. Konec oktobra 2010 je indeks ameriškega trga S&P 500 na letni ravni zrasel za 14,2% in evropski DJ Euro Stoxx 50 za 6,9%. Investitorji so postali ponovno bolj konzervativni in izkazali manjšo naklonjenost tveganim naložbam. Indeksi manj razvitih trgov, ki so leta 2009 močno porasli, so konec oktobra 2010 rasli zmerneje (vzhodnoevropski MSCI Eastern Europe, 15,7%; kitajski Hang Seng, 6,2%). Na manj likvidnih trgih, kjer so bile že leta 2009 rasti indeksov manj izrazite, so v 2010 letne rasti indeksov postale negativne. Konec oktobra je hrvaški CROBEX na letni ravni upadel za 12,8%, makedonski MBI-10 za 38,9%, srbski BELEX 15 za 21,2%.

Slika 2.1: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov

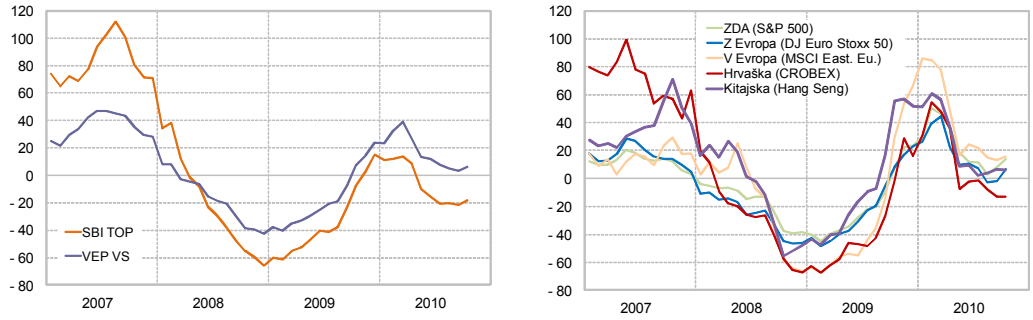

Vir: LJSE, Bloomberg

Vrednost kazalnika P/E indeksa SBI TOP se je do oktobra 2010 znižala in približala vrednostim svetovnih indeksov. Zaradi nizke likvidnosti je višja vrednost kazalnika na slovenskem trgu pričakovana. Na podlagi trenutnega razmerja je mogoče sklepati, da se cene delnic na Ljubljanski borzi ne bodo pretirano zniževale, če se izgube podjetij ne bodo povečevale.

Tabela 2.1 Kazalnik P/E za SBI TOP in izbrane svetovne indekse

	SBI TOP	DJ EURO STOXX 50	S&P 500	DAX	MSCI EM EAST. EUROPE
Dec. 06	17,7	12,9	16,9	14,2	12,3
Dec. 07	22,5	9,3	17,2	13,7	13,1
Dec. 08	22,9	15,2	14,8	10,4	5,3
Dec. 09	24,5	15,4	18,0	44,6	10,7
Okt. 10	17,1	12,3	14,9	14,3	8,9

Vir: Bloomberg

Tržna kapitalizacija delnic na Ljubljanski borzi se je leta 2010 znižala. Konec oktobra je znašala 7.186 mio EUR ali 21,6% manj kot konec oktobra 2009. Število izključitev delnic iz organiziranega trgovanja je bilo do konca oktobra 2010 manjše kot v enakem obdobju lani. Glavni razlog za znižanje vrednosti tržne kapitalizacije so bili padci tečajev delnic. Koeficient obračanja sredstev se je zaradi nizkega prometa letos znova znižal. Povprečni mesečni promet je znašal 28,7 mio EUR.

Konec oktobra 2010 je znašal letni upad tržne kapitalizacije delnic 21,6%, letna rast tržne kapitalizacije obveznic pa je znašala 7,1%.

Tržna kapitalizacija obveznic se je po izjemni rasti leta 2009 v prvih deset mesecih leta 2010 povečala le za 7,1% (v istem obdobju lani za 53,6%) zaradi manjših izdaj državnih obveznic. Medtem ko so v letu 2009 izdaje državnih obveznic predstavljale 98,3% nominalne vrednosti vseh novoizdanih obveznic, so v prvih desetih mesecih 2010

predstavljale 92,4% nominalne vrednosti vseh novoizdanih obveznic na Ljubljanski borzi. Hkrati se je obseg novih izdaj bistveno zmanjšal, saj je bila v prvih desetih mesecih 2010 nominalna vrednost novoizdanih obveznic z 2.706,7 mio EUR za 33,5% manjša kot v primerljivem obdobju 2009. Promet z obveznicami je bil leta 2010 ponovno nizek. Povprečni mesečni promet je bil z 10,2 mio EUR za 25% nižji kot v istem obdobju leta 2009.

Slika 2.2: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS)

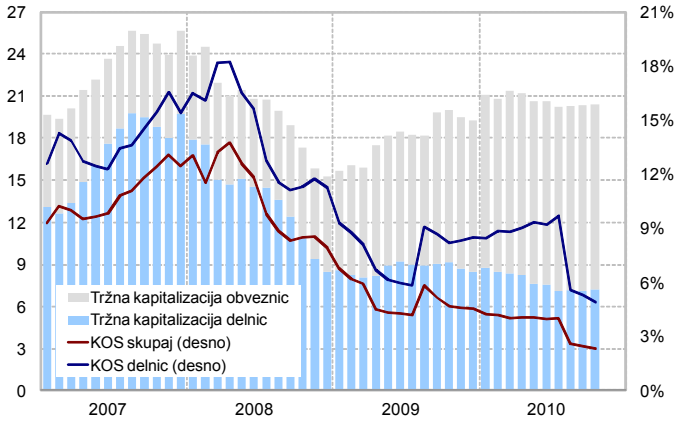

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. Koeficient obračanja sredstev (KOS) je razmerje med letnim prometom in tržno kapitalizacijo ob koncu obdobja. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE

Tabela 2.2 Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2005	2006	2007	2008	2009	Okt. 2010
			Delnice			
Tržna kapitalizacija						
(v mio EUR)	6.694,8	11.513,1	19.740,1	8.468,4	8.462,2	7.186,0
v % BDP	24,2	38,7	58,7	22,8	24,2	20,2
letna rast (v %)	-5,9	72,0	71,5	-57,1	-0,1	-21,6
delež tujcev (v %)	3,3	4,8	5,9	7,1	7,2	9,3
Povprečni mesečni promet						
(v mio EUR)	78,40	120,94	252,90	79,38	59,98	28,68
letna rast (v %)	1,0	54,3	109,1	-68,6	-24,4	-56,3
Letna rast SBI TOP	-5,6	37,9	78,1	-67,5	10,4	-18,3
P/E (Prva kotacija)	18,7	23,5	32,6	8,3	23,0	44,1
Divid. donos (Prva kotacija)	1,6	1,4	1,0	2,7	1,8	2,1
			Obveznice			
Tržna kapitalizacija						
(v mio EUR)	6048,3	6631,6	5934,6	6.795,4	10.821,5	13.239,1
v % BDP	21,9	22,3	17,6	18,3	30,9	37,1
letna rast (v %)	31,0	9,6	-10,5	14,5	59,2	21,8
Povprečni mesečni promet						
(v mio EUR)	62,45	15,68	13,82	21,42	13,03	10,24
letna rast (v %)	58,1	-74,9	-11,8	54,9	-39,2	-25,1

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE, SURS

Naložbeno povezovanje s tujino

Največje povpraševanje nerezidentov po dolžniških vrednostnih papirjih, a zaradi nizkih tečajev ponovno povečano povpraševanje po lastniških vrednostnih papirjih.

Zaradi dolžniške krize v nekaterih evropskih državah so v letu 2010 neto tokovi s tujino v primerjavi z letom 2009 izrazito upadli. V prvih desetih mesecih 2010 so nerezidenti neto kupili za 2.286,3 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev, predvsem državnih obveznic (32,9% manj kot v enakem obdobju 2009). Hkrati se je v primerjavi z 2009 v 2010 močno povečalo povpraševanje po slovenskih lastniških vrednostnih papirjev. Nerezidenti so namreč v prvih desetih mesecih 2010 neto kupili za 142,9 mio EUR slovenskih delnic ali za 276,4% več kot v enakem obdobju 2009.

Slika 2.3: Mesečne neto naložbe nerezidentov v Slovenijo v mio EUR (levo) in njihova geografska struktura v odstotkih (desno)

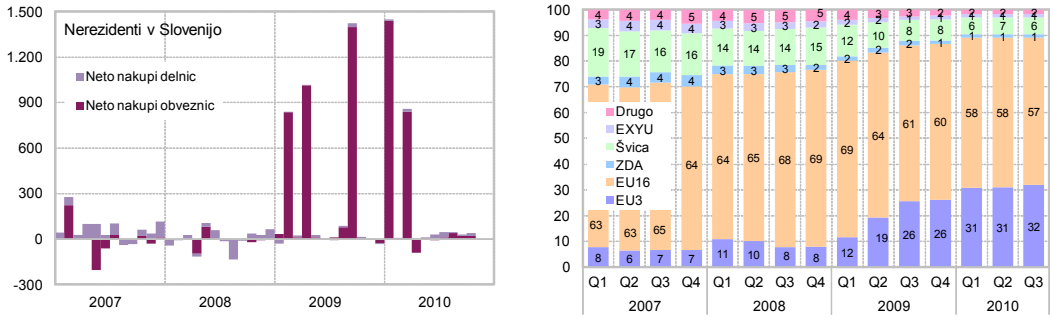

Opomba: Med neto nakupi obveznic, ki so jih opravili nerezidenti, za leto 2008 ni upoštevana državna obveznica RS63, izdana na MTS Slovenia.
Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska; EU16 – evroobmočje; EXYU – države nekdanje Jugoslavije.
Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Tuji vlagatelji so bili bolj optimistični glede prihodnosti slovenskih podjetij in izkoristili trenutno nizke tečaje za nakup lastniških deležev. Delež tujcev v tržni kapitalizaciji delnic, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, sicer ostaja na nizki ravni, a se je v prvih desetih mesecih 2010 povečal s 7,2% na 9,3%. Delež tujcev v vseh lastniških vrednostnih papirjih slovenskih izdajateljev se je povečal s 15,7% na 17,4%. Pri nakupih so bili najbolj aktivni vlagatelji iz Avstrije. Na segmentu dolžniških vrednostnih papirjev se je delež tujcev povečal s slabe četrtine lastništva leta 2008 na slabo polovico leta 2009 ter na več kot polovico konec oktobra 2010, predvsem zaradi večjih nakupov državnih vrednostnih papirjev. Največ nakupov in prodaj so opravili rezidenti Velike Britanije, Luksemburga in Avstrije.

Leta 2010 se je s pojemajočo dinamiko nadaljevalo investiranje rezidentov v tuje vrednostne papirje.

Rezidenti so v prvih desetih mesecih 2010 neto kupili za 292,1 mio EUR tujih obveznic in za 212,1 mio EUR tujih delnic, medtem ko so jih lani neto prodajali. Največ neto nakupov tujih lastniških vrednostnih papirjev sta opravila zavarovalniški sektor (91,8 mio EUR, pretežno v evroobmočju) in sektor drugih finančnih posrednikov (86,8 mio EUR v evroobmočju, BRIK[18] in ZDA). Zavarovalnice so bile hkrati največji neto kupec dolžniških vrednostnih papirjev (275,4 mio EUR). Banke so v prvih desetih mesecih 2010 predvsem prodajale dolžniške vrednostne papirje (61,8 mio EUR).

Slika 2.4: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino v mio EUR (levo) in regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih, ločena na obveznice in delnice (desno)

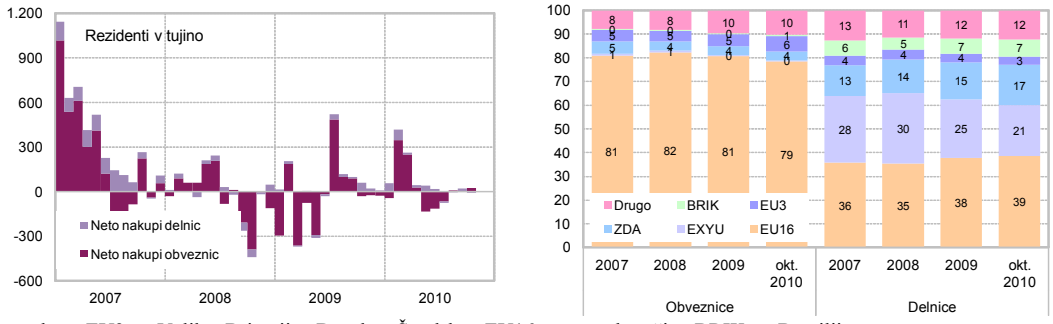

Opomba: EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska; EU16 – evroobmočje; BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska; EXYU – države nekdanje Jugoslavije.
Vir: Banka Slovenije

Stanje naložb rezidentov v vrednostne papirje v tujini je konec oktobra 2010 znašalo 8.676,8 mio EUR oziroma 8,1% več kot ob koncu leta 2009. Največji delež, 64,2%, predstavljajo dolžniški vrednostni papirji. Geografsko prevladujejo naložbe v države evroobmočja s 64,2%, ZDA z 8,6% in države nekdanje Jugoslavije s 7,9%. Struktura naložb se tako kot v letu 2009 tudi v letu 2010 ni bistveno spremenila. Stopnje rasti sredstev so v povprečju presegale rasti indeksov na mednarodnih trgih. Večina sprememb je bila v skladu z gibanjem tečajev na mednarodnih kapitalskih trgih vrednostnih papirjev:

[18] Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska

povečal se je delež naložb v evroobmočju in ZDA ter zmanjšal delež naložb v državah nekdanje Jugoslavije.

Izpostavljenost do dolžniških vrednostnih papirjev iz držav PIIGS[19]

Delež portfelja dolžniških vrednostnih papirjev slovenskih rezidentov v vrednostnih papirjih držav PIIGS je konec oktobra 2010 znašal 14,8%.

Slovenski rezidenti so imeli konec oktobra 2010 v lasti 825,5 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev iz držav PIIGS (Portugalska, Irska, Italija, Grčija in Španija), kar je predstavljalo 14,8% celotnega stanja njihovih naložb v tuje dolžniške vrednostne papirje. Med državami PIIGS sta predstavljala največji delež Italija (41,9% naložb dolžniških vrednostnih papirjev v vseh državah PIIGS) in Španija (30,0% naložb dolžniških vrednostnih papirjev v vseh državah PIIGS). Naložbe v dolžniških vrednostnih papirjih držav PIIGS so slovenski rezidenti v primerjavi s koncem leta 2009 zmanjšali za 14,7%, naložbe v dolžniške vrednostne papirje iz drugih držav v istem obdobju pa povečali za 11,9%. Deloma je to gibanje posledica upada vrednosti vrednostnih papirjev iz držav PIIGS, deloma pa z umika iz navedenih trgov.

Tabela 2.3 Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev držav PIIGS dne 31.10.2010

	DVP PIIGS v mio EUR			DVP PIIGS v % naložb sektorja v DVP		
Sektor	Bančni DVP	Državni DVP	Ostali DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Ostali DVP
Nefinančne družbe	0,6	0,1	0,7	0,9	0,2	1,1
Banke in hranilnice	159,6	344,8	16,1	4,8	10,4	0,5
Drugi fin. posr.	0,4	5,4	3,2	0,4	4,7	2,8
Zavarovalnice in pok. skl.	72,7	130,2	73,5	3,9	7,0	4,0
Država	1,0	13,1	2,0	0,6	7,9	1,2
Gospodinjstva	0,8	0,9	0,1	1,5	1,6	0,2
Nepridobitne inst.		0,0			2,5	
Skupaj	235,1	494,5	95,6	12,1	34,4	9,7

Opomba: DVP – dolžniški vrednostni papirji; PIIGS – Portugalska, Irska, Italija, Grčija in Španija.
Vir: Banka Slovenije

Bančni sistem je imel konec oktobra 2010 v lasti za 520,4 mio EUR obveznic izdajateljev iz držav PIIGS.

Sektorja bank in zavarovalnic sta imela oktobra 2010 skupaj 92,8% vseh naložb slovenskih rezidentov v tuje dolžniške vrednostne papirje (banke 59,5%, zavarovalnice 33,3%). Struktura naložb je bila zaradi konzervativne narave naložb tovrstnih institucij usmerjena predvsem v državne in bančne obveznice (84,2% vseh naložb v tuje dolžniške vrednostne papirje). Bančni sistem je bil v svojem portfelju dolžniških vrednostnih papirjev izpostavljen do državnih obveznic iz držav PIIGS s 17,2%, zavarovalniški sektor z 20,2%. Do bančnih obveznic iz držav PIIGS sta bila nekoliko manj izpostavljena: bančni sektor 13,2%, zavarovalniški sektor 11,7%. Med samimi državami skupine PIIGS so bile naložbe neenakomerno porazdeljene. Bančni sektor je imel med naložbami v dolžniške vrednostne papirje v državah PIIGS v višini 520,4 mio EUR največjo izpostavljenost do Italije (60,4% bančnih in 44,4% državnih obveznic) in do Španije (31,4% bančnih in 27,7% državnih obveznic). Zavarovalniški sektor ima naložbe v državah PIIGS enakomerneje porazdeljene (Španija 33,9%, Italija 28,3%, Grčija 19,6%, Irska 17,9%, Portugalska 0,2%).

Tabela 2.4 Izpostavljenost slovenskih sektorjev do dolžniških vrednostnih papirjev izdajateljev držav evroobmočja dne 31.10.2010

	DVP evroobmočja v mio EUR			DVP ostalih držav v mio EUR		
Sektor	Bančni DVP	Državni DVP	Ostali DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Ostali DVP
Nefinančne družbe	17,0	0,7	4,5	2,2	0,3	37,9
Banke in hranilnice	879,0	141,1	37,1	334,3	1.868,3	46,0
Drugi fin. posr.	10,7	2,4	19,5	9,1	14,4	59,1
Pomožne fin. dej.	0,0		0,0	0,0		0,2
Zavarovalnice in pok. skl.	433,5	183,8	191,5	188,7	461,0	394,3
Država	20,7	25,4	17,7	19,4	41,2	41,4
Gospodinjstva	18,0	2,9	4,5	4,2	1,6	22,0
Nepridobitne inst.	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,6
Skupaj	1.379,1	356,3	274,9	557,9	2.386,8	601,6

Opomba: DVP – dolžniški vrednostni papirji
Vir: Banka Slovenije

[19] Portugalska, Irska, Italija, Grčija, Španija

Slika 2.5: Geografska struktura naložb rezidentov v države PIIGS in ostale države v mio EUR (levo) in geografska struktura naložb slovenskega bančnega sektorja v bančne in državne obveznice iz držav PIIGS in evroobmočja dne 31.10.2010 (desno)

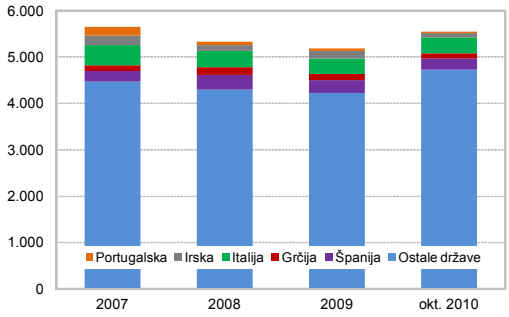

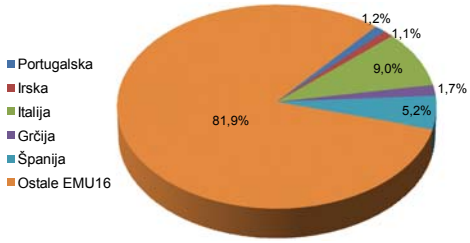

Vir: Banka Slovenije

Investicijski skladi

V prvih desetih mesecih leta 2010 so se sredstva investicijskih skladov povečala na 2.256,4 mio EUR ali za 1,0%. Delež vzajemnih skladov se je v tem obdobju povečal s 83,1% na 87,8%. Sredstva vzajemnih skladov so se zaradi neto vplačil v vrednosti 32,6 mio EUR in ugodnih gibanj tečajev povečala na 1.980,5 mio EUR oziroma za 6,7%.

V prvih desetih mesecih leta 2010 so se sredstva vzajemnih skladov povečala za 6,7%, sredstva investicijskih družb pa zmanjšala za 26,9%.

V prvih desetih mesecih leta 2010 so neto vplačila prejeli delniški in obvezniški vzajemni skladi, skupaj 63,1 mio EUR, neto izplačila pa so dosegla 29,7 mio EUR pri mešanih in denarnih vzajemnih skladih. Relativno večja neto vplačila v vzajemne sklade so bila značilna za drugo polovico leta 2009 in prvo polovico leta 2010. V vzajemne sklade so največ neto vplačale zavarovalnice, 88,5 mio EUR, drugi sektorji pa so predvsem zahtevali izplačila.

Letna rast VEP vzajemnih skladov je konec oktobra 2010 znašala 6,2% in je tako krepko presegala donos indeksa SBI TOP (-18,3%). Vzajemni skladi so bili uspešni predvsem zaradi boljše diverzifikacije naložb. Investicijske družbe, naložbeno usmerjene predvsem v slovenske družbe, so izkazovale slabe rezultate. Vrednost sredstev investicijskih družb se je v prvih desetih mesecih 2010 zmanjšala za 26,9%.

Slika 2.5: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

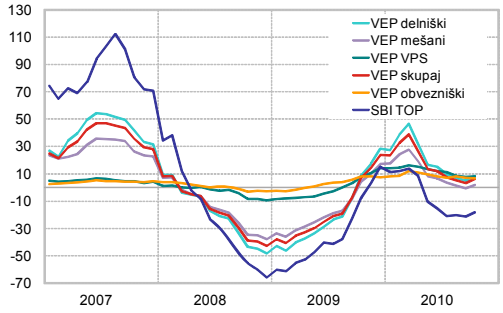

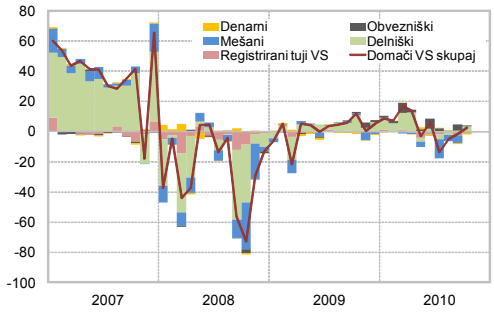

Vir: ATVP, LJSE, Banka Slovenije

Konec oktobra 2010 so v portfeljih vzajemnih skladov še zmeraj največji delež predstavljali slovenski vrednostni papirji (29,7%), sledile so naložbe v vrednostne papirje iz evroobmočja (25,3%), ZDA (13,5%) in držav BRIK (10,5%). Naložbena usmerjenost vzajemnih skladov se v zadnjem letu ni bistveno spreminjala. Minimalne spremembe v strukturi naložb so večinoma odraz različnih gibanj na mednarodnih trgih vrednostnih papirjev.

Slika 2.7: Geografska struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in neto denarni tokovi v vzajemne sklade po sektorjih v mio EUR (desno)

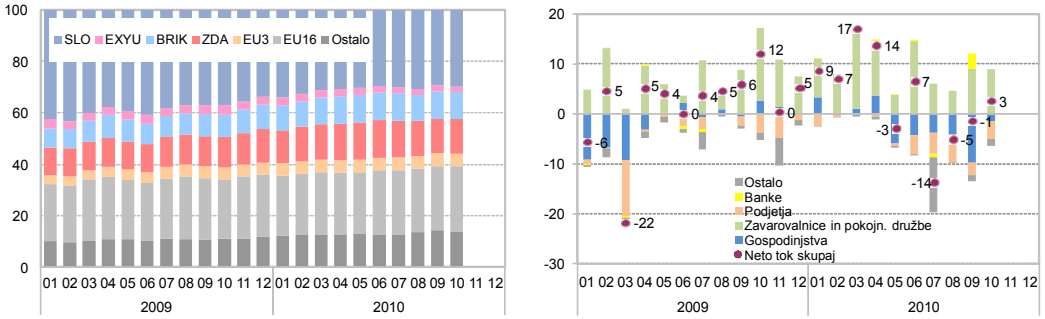

Opomba: BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska; EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska; EU16 – evroobmočje; EXYU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: ATVP, Banka Slovenije

Konec oktobra 2010 so bili z 8,5% letno rastjo VEP najdonosnejši delniški vzajemni skladi, s 6,6% so jim sledili obvezniški vzajemni skladi.

Konec oktobra 2010 je bila porazdelitev donosnosti vzajemnih skladov precej razpršena. Zaradi padajoče donosnosti na mednarodnih delniških trgih se je znižala razlika med delniškimi in mešanimi ter obvezniškimi in denarnimi vzajemnimi skladi. Najvišjo donosnost so imeli konec oktobra, z rastjo VEP 8,5%, delniški vzajemni skladi. Sledili so obvezniški vzajemni skladi s 6,6%, mešani z 1,7% in denarni z 1,7% letno donosnostjo VEP. Le 24% delniških skladov je presegalo donosnosti 20%, medtem ko noben mešani, obvezniški ali denarni sklad ni presegal 20% donosnosti.

Slika 2.8: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP

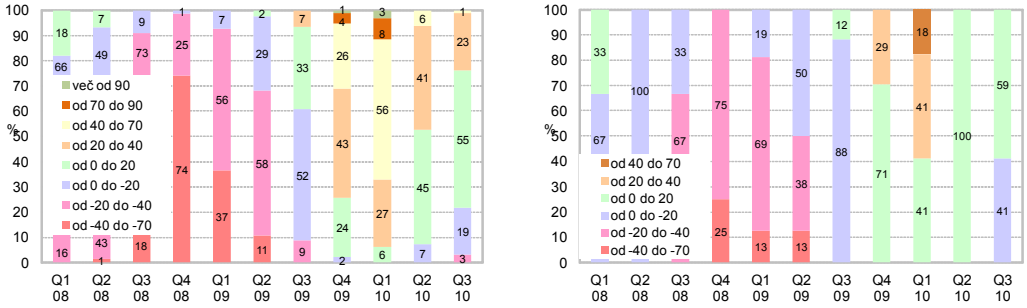

Vir: ATVP, lastni preračuni

V drugi polovici 2010 ponovno povečana izplačila iz vzajemnih skladov, posledično povečan delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v tretjem četrtletju 2010.

Delež likvidnih sredstev[20] se je v prvi polovici 2010 še zmanjševal, a se je nato, ob povečanem povpraševanju po izplačilih iz vzajemnih skladov, v drugi polovici 2010 ponovno povečal na raven ob začetku leta. Konec oktobra 2010 je delež likvidnih sredstev v vseh sredstvih vzajemnih skladov znašal 10,7% oziroma 0,7 odstotnih točk manj kot ob koncu leta 2009.

Tabela 2.5 Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v celotnih sredstvih

(v %)	Obvezniški	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj
Q1 2008	30,2	11,7	9,2	99,5	11,1
Q2 2008	36,8	10,7	8,9	99,2	10,5
Q3 2008	39,9	10,4	9,7	99,7	11,2
Q4 2008	37,1	11,4	11,1	99,5	12,8
Q1 2009	38,5	11,3	8,3	99,6	11,4
Q2 2009	39,6	18,3	9,0	99,8	14,0
Q3 2009	37,1	16,6	8,1	99,4	12,4
Q4 2009	36,2	15,3	7,4	99,3	11,4
Q1 2010	30,5	14,0	7,0	99,4	10,6
Q2 2010	27,6	12,8	6,4	99,1	9,9
Q3 2010	29,1	13,8	6,9	99,1	10,7

Vir: ATVP, lastni preračuni

[20] Med likvidna sredstva so vključena: denarna sredstva, depoziti, instrumenti denarnega trga in državne obveznice.